

ΜΑΡΚΟΥ ΤΥΛΛΙΟΥ ΚΙΚΕΡΩΝΟΣ

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΑΙ ΠΡΟΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΝ ΕΝ ΤΟΙΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΙΣ ΥΠΟ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΩΡΙΣΜΕΝΑΙ

ΔΙΑ ΤΗΝ Ε' ΤΑΞΙΝ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΡΜΗΝΕΥΘΕΙΣΑΙ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΕΚΔΟΣΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΑΙ: ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ & ΣΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,,

*Οδός Σταδίου, 46α

1933

Τὰ γνήσια ἀντίτυπα φέρουν τὴν σφραγίδα τοῦ βιβλιοπωλείου
τῆς «Ἑστίας».

Τύποις Ξ. Σεργιάδου, Γεωργίου Σταύρου 10

ΓΕΝΙΚΗ ΠΡΟΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

Τὴν ἀνάγκην τῶν ἐπιστολῶν συνησθάνθησαν οἱ ἄνθρωποι εἰς ἰκανῶς παλαιούς χρόνους, ἀλλὰ δὲν εἶχον τὴν εὐκολίαν, τὴν ὁποίαν ἔχομεν ἡμεῖς σήμερον, ν' ἀλληλογραφῶσι. Διότι οὔτε ἡ ἀποστολὴ τῆς ἀλληλογραφίας ἐνηργεῖτο, ὅπως σήμερον, τακτικῶς δι' ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, ἀλλ' ἦσαν ἠναγκασμένοι οἱ θέλοντες νὰ πέμψωσιν ἐπιστολὴν πρὸς τινα ἐν ἄλλῳ τόπῳ εὐρισκόμενον, ν' ἀποστέλλωσιν ἐπιτηδες ἄνθρωπον ἰδικόν των, ἰδίως δούλους, — ἐκτὸς ἂν συνέπιπτε νὰ μεταβαίνειν εἰς αὐτὸν τὸν τόπον ἔμπορος ἢ ἄλλος τις πάντως γνωστός, — καὶ ἡ συγκοινωνία μεταξὺ τῶν διαφόρων τόπων ἦτο δυσκολωτάτη. Ἐπίσης ἡ γραφικὴ ὕλη δὲν ἦτο ὅσον σήμερον εὐκολος καὶ εὖωνος, ἀλλ' ἠναγκάζοντο νὰ γράφωσι τὰς ἐπιστολάς ἐπὶ ξύλου, ἢ ὀστράκου, ἢ ἐπὶ πινάκων ἐπαλλημιμένων διὰ κηροῦ, ἐπὶ μολυβδίνων πλακῶν καὶ, βραδύτερον πολὺ, ἐπὶ παπύρων.

Αἱ ἐπιστολαὶ συνήθως εἶναι προωρισμέναι νὰ μείνωσι μυστικάι καὶ δὲν δημοσιεύονται, οὐδὲ ἐνδιαφέρει πάντοτε τὸ περιεχόμενον αὐτῶν τοὺς πολλούς· διὰ τοὺς λόγους τούτους δὲν διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν πολλαὶ ἐκ τῆς ἀρχαιότητος ἐπιστολαί. Ἡ μεγαλυτέρα διασωθεῖσα συλλογὴ εἶναι ἡ τῶν ἐπιστολῶν τοῦ Κικέρωνος, αὐτοῦ πρὸς φίλους ἢ συγγενεῖς καὶ ὀλίγαι φίλων πρὸς αὐτόν, συλλογὴ περιλαμβανούσα ὑπὲρ τὰς 850 ἐπιστολάς. Ἡ διασωθεῖσα αὕτη συλλογὴ εἶναι πολυτιμωτάτη δι' ἡμᾶς, ὅχι μόνον διότι παρέχει πιστὴν εἰκόνα τῆς ἀλληλογραφίας τῶν χρόνων ἐκείνων, εἰκόνα τῆς συνηθεστέρας μεταξὺ φίλων καὶ οἰκείων (δημωδεστέρας) λατινικῆς γλώσσης, εἰκόνα ζωντανήν τοῦ κοινωνικοῦ βίου τῶν Ρωμαίων, ἀλλὰ καὶ διότι ἀποκαλύπτει ἡμῖν γνησιώτερον τὸν συγγενῆ καὶ φίλον Κικέρωνα, τὸν πατέρα, τὸν σύζυγον, τὸν ἀδελφὸν Κικέρωνα. Ἀκόμη εἶναι πολύτιμος ἡ συλλογὴ αὕτη καὶ διὰ πολλὰς πληροφορίας περὶ πολλῶν γεγονότων τῆς

πολὺν σημαντικῆς ἐκείνης ἐποχῆς, μιᾶς εἰκοσιπενταετίας περίπου (68—43 π. Χ.)

Ἑσωτερικὴ μορφή τῶν ἐπιστολῶν.

Οἱ ἄρχαῖοι, καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι, γράφοντες ἐπιστολὴν πρὸς τινα ἐσυνήθιζον εὐθὺς ἐν ἀρχῇ αὐτῆς νὰ δηλώσι τὸ ἑαυτῶν ὄνομα, κατ' ὀνομαστικὴν, καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου κατὰ δοτικὴν πτῶσιν· ἅμα δὲ προσέθετον μεταξὺ τῶν δύο ὀνομάτων ἢ μετὰ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου καὶ χαιρετισμὸν τινα (εὐχὴν), οἱ Ἕλληνες (πολλά, πλεῖστα) **χαίρειν**, (εὖ πράττειν), οἱ Ῥωμαῖοι salutem (plurimam) dicit· π. χ. M. Cicero s(alutem) d(icit) C(aio) Curioni. Μετὰ τὸν χαιρετισμὸν τοῦτον ἡρώτα συνήθως ὁ γράφων περὶ τῆς ὑγείας τοῦ ἀποδέκτου καὶ ἐβεβαίουν περὶ τῆς ἑαυτοῦ, ὧδε: si vales bene est: ego valeo· ἂν δὲ ἦτο ἡγεμὼν στρατοῦ ὁ ἀποδέκτης ἢ ὁ γράφων, ἡρώτα καὶ ἐβεβαίουν περὶ τῆς ὑγείας τοῦ στρατοῦ· π. χ. si tu exercitus-que tuus valetis, bene est: ego ἔexercitus-que meus valemus. Ἐπειδὴ δὲ αἱ φράσεις αὗται ἦσαν συνήθεις καὶ τυπικαί, ἐσημειοῦντο μόνον διὰ τῶν ἀρχικῶν γραμμάτων· π. χ. M. Cicero s. d. C. Curioni, S. v. b. e. e. v., ἢ s. t. e. q. t. v. b. e. e. e. q. m. v.—Ἡδύναντο ὁμως τὰ περὶ τῆς ὑγείας καὶ νὰ παραλειφθῶσιν ἐντελῶς.

Ἐπειτα ἠκολούθει τὸ κείμενον (περιεχόμενον τῆς ἐπιστολῆς), συνήθως ὅχι μακρόν.

Ὁ τόπος ὅθεν ἐστέλλετο ἢ ἐν ᾧ παρεδίδετο ἡ ἐπιστολὴ καὶ ἡ ἡμερομηνία ἐσημειοῦντο κατὰ τὸ τέλος αὐτῆς, ὧδέ πως· Athenis, data est (epistula) III Cal. Apriles. Ἐν τέλει προσετίθετο ἐνίοτε καὶ ἡ εὐχὴ vale ἢ ἡ συμβουλὴ cura ut valeas, ἢ tu me diliges et valebis. Οἱ Ἕλληνες ὁμοίως ἐν τέλει ἠϋχοντο **ἔρρωσο, εὐ-τύχει**.

Ἐξωτερικὴ μορφή τῶν ἐπιστολῶν.

Αἱ ἀποστελλόμεναι ἐπιστολαὶ συνήθως ἐσφραγίζοντο καθ' ὃν

περίπου τρόπον σφραγίζονται τὰ ταχυδρομικὰ δέματα σήμερον· περιεδένοντο δηλ. διὰ ταινίας (λατ. *linum*), τῆς ὁποίας τὰ ἄκρα συνεπεκολλῶντο διὰ κηροῦ ἢ ἀργίλλου καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐτίθετο ἡ σφραγὶς φέρουσα τὰ γράμματα ἢ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀποστολέως, ἢ καὶ τινος ἐπιφανοῦς προγόνου τὴν εἰκόνα, ἢ ἄλλην τινὰ παράστασιν. Πολλάκις ἐπέγραφον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἀποδέκτου, τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ καὶ τὸν τόπον τῆς διαμονῆς.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Εἰς τὴν 1ην ἐπιστολὴν (*ad famil. II, 4*).

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔπεμψεν ὁ Κικέρων τῷ 53 π. X. ἐκ Ῥώμης πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ὡς ταμίαν μένοντα Γάιον Σκριβόνιον Κουρίωνα (C. Scribonius Curio), υἱὸν τοῦ Γαίου Σκριβονίου Κουρίωνος, ὀνομαστοῦ ἀνδρός, ἀγωνισαμένου κατὰ τοῦ Μιθριδάτου, ὑπατεύσαντος κατὰ τὸ 76 π. X., νικήσαντος τοὺς Θυράκας καὶ Λαοδάνους καὶ θριαμβεύσαντος, ὑποστηρίξαντος τὸν Κικέρωνα ἐν τοῖς ἀγῶσιν αὐτοῦ κατὰ τοῦ Κατιλίνα καὶ τοῦ Κλωδίου, καὶ ἐκ τῶν σφοδρῶν ἀντιπάλων τοῦ Καίσαρος. Ὁ υἱὸς ἠκολούθησε κατ' ἀρχὰς τὰ πολιτικά φρονήματα τοῦ πατρὸς, βραδύτερον ὅμως μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς (53 π. X.) καὶ ἀπὸ τῆς δημαρχίας αὐτοῦ, τὸ 50 π. X., ἐγένετο ὁπαδὸς τοῦ Καίσαρος.

Epistularum genera τῶν ἐπιστολῶν τὰ (διάφορα) εἶδη multa πολλά, ἐξ ὧν λέγει κατωτέρω, *unum reliqua... duo*, τὰ εἶδη τῶν ἐπιστολῶν εἶναι τρία. || *sed unum illud ἀλλὰ μόνον ἐκεῖνο.* || *certissimum γνησιώτατον.* || *res ipsa τὸ πρᾶγμα αὐτό, δηλ. αἱ ἐπιστολαί.* || *ut certiores faceremus ἵνα (δηλαδή) πληροφοροῦμεν· ἡ τελικὴ αὕτη πρότασις χρησιμεύει μὲν εἰς διασάφησιν τοῦ illud cuius, ἀλλ' ἐξηρητήθη ἀπὸ τοῦ (ἱστορικοῦ χρόνου) inventa est (ἐπενοήθη), καὶ διὰ τοῦτο ἐτέθη ἐν αὐτῇ παρατατικὸς (faceremus). Ἐπίσης διὰ τὸν αὐτὸν λόγον ἐτέθη παρατατικὸς καὶ ἐν τοῖς ἐπομένοις esset — interesset. Ὁμαλώτερος θὰ ἦτο ὁ λόγος, ἂν διευποῦτο ὡς ἐξῆς: *sed unum**

illud (genus epistularum) certissimum (est), quibus (epistulis) certiores facimus absentes, si quid sit, quod eos scire aut nostra aut ipsorum intersit. Ἄλλ' ἢ παρεντεθεῖσα πρότασις cuius causa inventa res ipsa est ἐτάραξε τὴν ὁμαλὴν διατύπωσιν. || si quid esset εἰν εἶναι (ὄχι **ἦτο**) τί, quod... interesset ὅπερ νὰ ἐνδιαφέρῃ (ὄχι **ἐνδιέφερε**) τὰς ἐπιστολάς, λέγει, ἐπενόησαν οἱ ἄνθρωποι, διὰ νὰ πληροφορῶμεν τοὺς ἀπόντας περὶ πραγμάτων, τὰ ὅποια ἢ ἡμᾶς ἢ αὐτοὺς τοὺς ἰδίους ἐνδιαφέρει νὰ γνωρίζουν. || ipsorum αὐτοὺς τοὺς ἰδίους. || a me παρ' ἐμοῦ. || tuarum rerum ἀναφέρεται εἰς τὸ ἀνωτέρω ipsorum interesset || domesticos οἰκείους. || scriptores εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι δι' ἐπιστολῶν πληροφοροῦν, *nuntii* δὲ ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι ἔρχονται οἱ ἴδιοι καὶ ἀγγέλλουν προφορικῶς. || nihil... novi [**οὐδὲν νέου** λατινισμός], οὐδὲν νέον. || Utro (genere) me... non intellego ποῖον ἀπὸ τὰ δύο εἶδη ἀρμόζει ὀλιγώτερον εἰς ἐμὲ νὰ μεταχειρισθῶ δὲν δύναμαι νὰ νοήσω· δηλαδὴ καὶ τὸ ἐν καὶ τὸ ἄλλο εἶδος δέν μοι εἶναι δυνατόν νὰ μεταχειρισθῶ. || Jocerne... ἀπορηματική πρότασις καθ' ὑποτακτικὴν (coniunctivus dubitativus) νὰ ἀστειευθῶ, νὰ σου γράψω τίποτε ἀστεῖα διὰ νὰ γελάσωμεν; || Civem mehercule... ἀλλὰ αἱ παροῦσαι περιστάσεις εἶναι τοιαῦται, ὥστε οὐδεὶς πολίτης ἔχει ὄρεξιν νὰ γελάσῃ. Διὰ τούτων ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν τότε, κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ ἔτους 53 π. Χ. ἐπικρατοῦσαν ἐν Ρώμῃ ἀναρχίαν ἄρχοντες (ὑπάτοι, στρατηγοὶ) δὲν εἶχον ἀκόμη ἐκλεχθῇ, ἐν ᾧ ἔπρεπε κανονικῶς νὰ ἦσαν ἐκλεγμένοι ἀπὸ τοῦ Ἰουλίου τοῦ προηγούμενου ἔτους, 54 π. Χ. Διὰ τοῦτο ἡ πόλις διωκεῖτο διὰ μεσοβασιλέων (per interreges). Ἡ κατάστασις ἦτο καθόλου τοιαύτη, ὥστε ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον δικτατωρικὴ ἐξουσία, διὰ νὰ σώσῃ τὴν πόλιν (Πλουτ. β. Πομπ. 54). || temporibus his ἀφαιρ. χρόν. ἐν τοῖσδε τοῖς (νῦν, χαλεποῖς) καιροῖς. || An gravius... ἢ νὰ γράψω τι σοβαρώτερον, σοβαρόν πως, ὀλίγον σοβαρόν; || Quid est, quod...? (ῥητορικὴ ἐρώτησις=τί (ἄλλο) εἶναι, ὅπερ νὰ δύναται σοβαρῶς ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος νὰ γραφῇ πρὸς τὸν Κουρίωνα, εἰμὴ περὶ τῆς πολιτείας; Τὰ πράγματα τῆς πολιτείας εἶναι τὰ σοβαρώτατα ἀπὸ ὅλα, πρὸ πάντων εἰς τόσον χαλεποὺς καιροὺς, καὶ κατ' ἀνάγκην οἱ ἐπιφανεῖς πολιτικοὶ ἄνδρες γράφοντες πρὸς ἀλλήλους σοβαρῶς περὶ τούτων θὰ πραγματεύονται, || Atqui ἀλλ' ὅμως || haec mea causa est, ut... [τοιαύτη εἶναι ἡ ἐμὴ ὑπόθεσις] οὕτως ἔχει τὰ ἐμά, ὥστε... || sentio φρονῶ. || audeam... scribere ὁ Κικέρων,

δὲν ἐπεδοκίμαζε τὰ μελετώμενα ὑπὸ τοῦ Πομπηίου καὶ τῶν φίλων του, νὰ ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ἀπόλυτος (δικτατωρικὴ) ἐξουσία· ἤθελε νὰ λειτουργῇ τὸ ἐλεύθερον ἀριστοκρατικὸν πολίτευμα. || scribenti argumentum τοῦ γράφαι ὑπόθεσιν, θέμα νὰ γράφω. || utar ea clausula θὰ μεταχειρισθῶ αὐτὴν τὴν κατακλεῖδα (τέλος) ἐν τῇ ἐπιστολῇ μου (ταύτῃ). || quā (uti) soleo τὴν ὁποῖαν συνηθίζω νὰ μεταχειρίζομαι. || teque cohortabo καὶ σὲ θὰ προτρέψω. Ταῦτα εἶναι διασάφησις τοῦ προηγουμένου utar eā clausulā, qua soleo· ὥστε τὸ -que ἰσοδυναμεῖ μὲ τὸ hoc est (h. e.) = τοῦτ' ἔστιν (τ. ἔ.), δηλαδή. || ad studium summae laudis πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς ὑψίστης ἀρετῆς, ἵνα προσπαθήσῃς νὰ γίνῃς ἀριστος. || Est enim tibi gravis adversaria... incredibilis quaedam exspectatio [διότι ὑπάρχει εἰς σὲ δεινὴ...] διότι ἔχεις δεινὴν ἀντίπαλον παρεσκευασμένην καὶ ἔτοιμον, ἀπίστευτόν τινα προσδοκίαν. Πάντες δηλ. περιμένουν ἀπὸ σέ, ὦ Κουρίων, νὰ δειχθῇς ἄξιος τοῦ πατρὸς σου καὶ μέγας ἀνὴρ. Αὐτὴν τὴν **προσδοκίαν** τῶν συμπολιτῶν τοῦ Κουρίωνος ὁ Κικέρων παραβάλλει πρὸς δεινὸν ἀντίπαλον, πολέμιον παρεσκευασμένον, τὸν ὁποῖον διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ καταβάλῃ ὁ Κουρίων, ὀφείλει νὰ ὀπλισθῇ διὰ τῶν καταλλήλων ὅπλων, τ. ἔ. διὰ τῆς ἀρετῆς. Ἐνταῦθα πρέπει νὰ ἐνθυμηθῶμεν τὸ γαλλικὸν λόγιον la noblesse oblige καὶ νὰ ὑπενθυμίσωμεν εἰς τοὺς υἱοὺς ἐνδόξων πατέρων, ὅτι ἡ εὐγένεια εἶναι **βάρος**, ἐπιβάλλει ὑποχρεώσεις, εἶναι, ὡς ὀρθότατα λέγει καὶ ὁ Κικ., ἀντίπαλος δεινός, τὸν ὁποῖον ὀφείλομεν νὰ ἀντιμετωπίσωμεν ὀπλιζόμενοι διὰ πάσης ἀρετῆς, ὅτι εἶναι μωροὶ οἱ καυχώμενοι μόνον ἐπὶ πατραγαθία, ἀλλὰ μὴ ἀγωνιζόμενοι νὰ ἀναδείχθουν ἄξιοι τῶν πατέρων των. || constituta et parata (καθισταμένη) παρατεταγμένη καὶ ἐτοίμη (πρὸς μάχην). || incredibilis quaedam exspectatio ἀπίστευτός τις, μία πολὺ ἀπίστευτος προσδοκία, τὸ quaedam ἐπιτείνει τὴν ἔννοιαν τοῦ ἐπιθ. incredibilis. || quam δηλ. adversariam τὴν ὁποῖαν ἀντίπαλον. || unā re δι' ἑνὸς (μόνου) πράγματος. || si hoc statueris... laborandum ταῦτα ἐξηγουσὶ, ποῖον εἶναι τὸ μόνον πράγμα (una res), διὰ τοῦ ὁποῖου θὰ καταβάλῃ ὁ Κουρίων τὸ δεινὸν αὐτὸν ἀντίπαλον. Ἡ σειρὰ τῶν προτάσεων αὐτῶν εἶναι ἡ ἐξῆς; quam (adversariam) tu una re vinces, si hoc statueris (tibi) esse laborandum in iis (artibus), quibus artibus comparantur eae laudes, quarum laudum gloriam adama(ve)ris. || statueris τετελ. μέλ., θὰ σκεφθῇς καὶ θὰ ἀποφασίσῃς· τὸ hoc ἐξηγεῖται διὰ τοῦ (tibi) laborandum esse in iis

artibus. || adama(ve)ris τετελ. μ. τοῦ adāmo ἐρῶ, ἐφίεμαι· laudum = ἄρετῶν. || quibus artibus δι' ὧν ἐπιτηδευμάτων (τεχνῶν), παιδευμάτων, μαθημάτων. || comparantur παρασκευάζονται, ἀποκτώνται. || in iis (artibus) esse laborandum ὅτι πρέπει νὰ κοπιήσῃς, νὰ παιδευθῇς ἐν τούτοις τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. || In hanc sententiam ἐπὶ ταύτης τῆς ἐννοίας. || scriberem... nisi confiderem ὑπόθεσις τοῦ ἀπραγματοποιήτου, ἐναντία πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἡ ὁποία πραγματικότης εἶναι: sed non scribo plura: confido enim te tua sponte satis incitatum esse. || tua sponte οἰκεία βουλήσει, μόνος σου (χωρὶς νὰ περιμένης τὴν ἐμὴν ἢ ἄλλου τινὸς παρότρυνσιν). || incitatum esse ὅτι ἔχεις παροτρυνθῇ καὶ ὁρμήσει. || et hoc, quidquid attigi... καὶ τοῦτο (ἀκόμῃ), ἐὰν ἔθιξα κάτι τι, δὲν τὸ ἔκαμα ἵνα σὲ παρακινήσω (ἀφ' οὗ μόνος σου ἔχεις ἤδη ὁρμήσει), ἀλλὰ (μόνον) ἵνα δώσω μαρτύριον (τεκμήριον) τῆς ἐμῆς πρὸς σὲ ἀγάπης.

Εἰς τὴν 2αν ἐπιστολὴν (*ad famil. II, 5*).

Τοῦ αὐτοῦ Κικέρωνος πρὸς τὸν αὐτὸν Κουρίωνα ἐπιστολὴ ὅχι πολὺ ὕστερον τῆς 1ης σταλεῖσα.

Haec negotia quo mode se habeant ταῦτα (τὰ καθ' ἡμᾶς ἐν Ῥώμῃ ἔργα) πῶς ἔχουσιν. Ἡ πρότασις quo modo se habeant haec negotia εἶναι πλαγία ἐρωτηματικὴ ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ κατωτέρω narrare. Ἡ κατάστασις τότε ἐν Ῥώμῃ ἦτο πολὺ κακὴ. || epistolā ἀφαιρ. ὄργαν., δι' ἐπιστολῆς, ἐν ἐπιστολῇ. || Tibi...αἱ προτάσεις ἔχουν ἀλληλοτεμαχισθῇ· ἡ σύνταξις εἶναι ἡ ἐξῆς: Etsi (tu) in eadem (nobiscum) navi es, ubicunque es, ut scripsi ad te ante, tamen gratulor tibi, quod abes, vel quia non vides ea... || tibi gratulor συγχαίρω σοι. || etsi in eadem es navi εἰ καὶ εὐρίσκειαι ἐν τῇ αὐτῇ (μεθ' ἡμῶν) νηϊ, τ.ἔ. εἶσαι πολίτης τῆς αὐτῆς με' ἡμᾶς πόλεως. Ἡ πολιτεία συνηθέστατα τόσον παρ' Ἑλλήσιν ὅσον καὶ παρὰ Ῥωμαίοις παραβάλλεται πρὸς ναῦν. Ὁ Κικέρων θέλει νὰ εἴπῃ ὅτι καὶ ὁ Κουρίων, ὡς πολίτης Ῥωμαῖος, ἐκινδύνευε μετὰ τῶν ἄλλων πολιτῶν· ἀλλὰ μακαρίζει αὐτὸν καὶ τὸν συγχαίρει, διότι εἶναι μακράν, ἐν Ἀσίᾳ, καὶ δὲν βλέπει τὴν ὅχι καλὴν ἐν Ῥώμῃ κατάστασιν. || abes τοῦ δῆμ. absum. || quae nos ἐνν. videmus. || vel quod... εἴτε διότι... || excelso et illustri loco ἐν ἐξέχοντι καὶ ἐπιφανεῖ τόπῳ. || laus tua ἡ σὴ ἄρετή. || In plurimorum... conspectu ἐν τῇ ὄψει (θέᾳ) πλείστων, ὥστε δηλ. πλείστοι νὰ βλέπωσιν

αὐτήν. || quae δηλ. laus tua. || nec obscuro (sermone) οὔτε ἐν σκοτεινῇ, ἀμφιβόλῳ ὁμιλίᾳ, ἀντιθ. clarissima (laus) καθαρωτάτῃ, διαυγεστάτῃ. || nec vario sermone οὔτε ἐν ποικίλῃ ὁμιλίᾳ, τ. ἔ. ἄλλοι μὲν νά μας λέγουν ἄλλα καὶ ἄλλοι ἄλλα, ἀντιθ. (sed) unā omnium voce ἀλλὰ μιᾷ πάντων φωνῇ, πάντες δηλ. οἱ ἐξ Ἀσίας εἰς Ῥώμην ἐρχόμενοι, εἴτε ὄωμαῖοι πολῖται ἦσαν (civium) εἴτε σύμμαχοι (sociorum) πάντες ὁμοφώνως ἐπῆνουν καθαρά-καθαρά τὴν ἀρετὴν τοῦ Κουρίωνος. || perfertur διακομίζεται, φέρεται ἀπὸ Ἀσίας εἰς Ῥώμην. || gratulorne... ἂν πρέπει νά σε συγχαρῶ ἢ νά ἔχω φόβον ὑπὲρ σοῦ· πлагία ἐρώτησις ξεσφτωμένη ἀπὸ τοῦ nescio δὲν ἠξεύρω· εὐθεῖα ἐρώτησις (ἀπορηματικὴ) θὰ ἐξεφέρετο ὁμοίως. || quod... tui διότι εἶναι θαυμαστικὴ ἢ προσδοκία τῆς σῆς ἐπανόδου, δηλ. θαυμάζει τις, ὅτι μὲ μεγάλας ἐλπίδας σὲ περιμένουν νά ἐπανέλθῃς. || non quo verear ὅχι διότι φοβοῦμαι. || ne... non respondeat μήπως δὲν ἀνταποκριθῇ. || opinionioni=expectationi, spei εἰς τὴν προσδοκίαν. || sed mehercule (vereor) ἀλλὰ μὰ τὸν Ἡρακλέα (φοβοῦμαι). || cum veneris (Romam) ὅτε θὰ ἔλθῃς (εἰς Ῥώμην), τετελ. μέλ. || non... iam δὲν ἔχῃς πλέον. || quod cures τὸ ὅποιον νά φροντίσῃς. Ἐκφράζει τὸν φόβον μήπως, ὅταν ἐπανέλθῃ ὁ Κουρίων, εἶναι πλέον ἀργά, διότι ὅλα θὰ εἶναι κατεστραμμένα, ὥστε ὁ Κουρίων νά μὴ ἔχῃ πλέον τι περὶ τοῦ ὁποίου νά φροντίσῃ. || ita τόσον || sed haec ipsa ἀλλ' αὐτὰ ταῦτα (τὰ ὅποια σοῦ γράφω τώρα). || rectene... commissa ἂν ὀρθῶς ἐνεπιστεύθησαν (παθητ.) εἰς ἐπιστολὴν, δηλ. ἂν ἔκαμα καλὰ ποῦν σοῦ το ἔγγραφα μέσα εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου, ἴσως νά ἔκαμα ἄσχημα, ποῦν σοῦ τα ἔγραφα. || Quare δι' αὐτόν λοιπὸν τὸν λόγον (διότι ἴσως δὲν ἔπρεπε νά σοῦ τα γράψω). || cetera cognosces ex aliis τὰ λοιπὰ θὰ μάθῃς παρὰ τῶν ἄλλων, οἱ ὅποιοι θὰ σου γράφουν ἢ θὰ ἔλθουν νά σοῦ τα ποῦν προφορικῶς. || desperas εἶσαι ἀπηλπισμένος, ἀντίθ. habes spem. || meditare προσέτι. τοῦ meditator-atus sum-ātum ari μελετῶ. || quae... debent... ἢ σειρά: quae debent esse in eo civi ac viro—qui sit... vindicaturus ὅστις μέλλει νά ἀνασώσῃ καὶ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν παλαιὰν αὐτῆς ἀξίωσιν (κῦρος) καὶ ἐλευθερίαν τὴν πολιτείαν, ἣτις ἔχει καταβληθῇ καὶ καταπιεσθῇ ὑπὸ τῶν ἀθλίων περιστάσεων καὶ τῶν διεφθαρμένων ἡθῶν.

Εἰς τὴν 3ην ἐπιστολὴν (*ad famil. II, 6*).

Τοῦ αὐτοῦ πρὸς τὸν αὐτὸν ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν 2αν ἐπιστολὴν σταλεῖσα.

Nondum ἀκόμη δέν. || *adventare* ὅτι φθάνεις. || *cum...misi* (τότε) ὅτε...ἔπεμψα ἄξιον σημειώσεως ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι γράφοντες ἐπιστολὴν ἐλάμβανον ὑπ' ὄψιν τὸν χρόνον, καθ' ὃν θὰ ἀνεγίνωσκεν αὐτὴν ἐκεῖνος πρὸς ὃν ἀπηυθύνετο ἡ ἐπιστολή· διὰ τοῦτο μετεχειρίζοντο, ὅτε ἔγραφον περὶ συγχρόνων πράξεων, **ὄχι ἐνεστώτα** (*cum...mitto*), **ἀλλ' ἀόριστον ἢ παρατακτικόν**. || *cum his litteris* μετ' αὐτήν, τὴν **παροῦσαν**, ἐπιστολὴν. || *appropinquare* ὅτι πλησιάζει, ἐξαορτᾶται ἐκ τοῦ *putaretur* = ἐνομίζετο. || *et... constaret* καὶ... ἐβεβαιούτο. || *Romam versus* πρὸς, διὰ τὴν Ῥώμην. || *magnitudo rei* τὸ μέγεθος, ἡ σπουδαιότης τοῦ πράγματος, τῆς ὑποθέσεως, περὶ τῆς ὁποίας θὰ σου ἐγράφομεν. || *fecit ut non vereremur* ἔκαμεν ὥστε νὰ μὴ φοβηθῶμεν. || *ne nimis cito mitteremus* μήπως **πάρα πολὺ** γρήγορα πέμψωμεν. || *cum magnopere velemus* ἀφ' οὗ πολὺ ἠθέλομεν. || *quam primum* ὅσον τὸ δυνατόν γρηγορώτερα. || *mea in te officia*... αἱ ἰδικαί μου πρὸς σέ ὑπηρεσίαι τόσον μεγάλαι (δηλ. ὄχι πολὺ μεγάλαι), ὅσας σὺ ὁ ἴδιος μᾶλλον συνηθίζεις νὰ τας διακηρύττης (μεγαλοποιῶν αὐτάς) ἢ ἐγὼ νὰ τας ἐκτιμῶ, νὰ τας λογαριάζω (ζυγίζω). || *verecundius a te... contenderem* εὐλαβέστερον, με ὀλιγωτέραν τόλμην, θὰ ἐξήτουν, ἀπῆτουν, ἀπὸ σέ. || *si quae magna res...* ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ ζητηθῇ ὑπ' ἐμοῦ μέγα τι. || *grave* βαρὺ. Εἶναι ἀξία βαθείας παρατηρήσεως καὶ ἐκτιμήσεως ἡ λεπτότης τοῦ Κικέρωνος ἀπέναντι τοῦ Κουρίωνος, πρὸς τὸν ὁποῖον ἔτυχε νὰ ἔχη προσφέρει ὑπηρεσίας τινάς, καὶ ἀπὸ τὸν ὁποῖον τώρα εὐρίσκεται εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ ζητήσῃ κάποιαν χάριν. Πόσον λεπτῶς ἀποφεύγει τὸν σκόπελον νὰ παρεξηγηθῇ ἀπὸ τὸν Κουρίωνα δι' ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον μέλλει νὰ του ζητήσῃ. || *homini prudenti* δι' ἄνθρωπον, ὅστις αἰδεῖται. || *ab eo, de que se bene meritum putet* ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν ὁποῖον θεωρεῖ εὐεργετημένον ὑφ' ἑαυτοῦ. || *ne videatur* ἵνα μὴ φαίνεται ὅτι αὐτό, τὸ ὁποῖον ζητεῖ, μᾶλλον ἐκβάλλει (*exigere*) παρὰ ὅτι ὥς χάριν ζητεῖ, ἱκετεύει (*rogare*), καὶ ὅτι ὥς ἀντιμισθίαν (*in mercedis loco*) μᾶλλον παρὰ ὥς εὐεργεσίαν (*beneficii loco*) λογαριάζει *numerare*. || *exstiterunt* ὑπῆρξαν. Εὐτυχῶς, λέγει, δὲν ἔχω ἐγὼ μόνον προσφέρει ὑπηρεσίας πρὸς σέ, ἀλλὰ καὶ

σὺ πρὸς ἐμέ. Ὡστε δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ θεωρηθῇ ἡ παράκλησίς μου, ὅτι εἶναι ἀξίωσις ἀποδόσεως εὐεργεσιῶν, ἀξίωσις ἀντιμισθίας, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐδίστασα νὰ ζητήσω παρὰ ἐκεῖνο ὅπερ μάλιστα μου εἶναι ἀναγκαῖον. || *vel nota omnibus vel ipsa novitate* ... καὶ εἶναι, λέγει, αἱ ἰδικαὶ σου πρὸς ἐμὲ ὑπηρεσίαι καὶ γνωσταὶ εἰς ὅλους καὶ ὀνομαστόταται (*clarissimae*) ἔνεκα αὐτῶν τῶν πρωτακούστων ἰδικῶν μου δυσχερῶν περιστάσεων (*ipsa novitate temporum*). Ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν ἐξορίαν τοῦ ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ ἔτους 58 μέχρις Αὐγούστου τοῦ 57 π. Χ. διὰ τὴν εἰς θάνατον καταδίκην τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα. || *estque* ... *ingenui* εἶναι δὲ καὶ εὐγενοὺς ψυχῆς (ἴδιον). || *cui multum debeas* ᾧ (πολὺν) πολλὰ ὀφείλει τις. || *eidem* ... *debere* τῷ αὐτῷ τούτῳ (πλείστον) πλείστα νὰ θέλῃ νὰ ὀφείλῃ. || *non dubitavi* ... *petere* δὲν ἐδίστασα νὰ ζητήσω. || *quod mihi esset* ὅπερ δι' ἐμὲ ἦτο... || *sum veritus, ne* ... *non possem* ἐφοβήθην μήπως δὲν δυνηθῶ. || *tua in me* ἐνν. *officia* ἢ *beneficia*. || *cum*... *confiderem* ἀφ' οὗ μάλιστα εἶχον πεποιθήσιν. || *gratiam* χάριν quam non ... *posset* οὐδεμία εὐεργεσία, λέγει, εἶναι τόσον μεγάλη, ὥστε ἡ ἐμὴ (εὐγενὴς) ψυχὴ νὰ μὴ δύναται ἢ νὰ τὴν δεχθῇ ὅταν προσφέρηται (*in accipiendo*) ἢ νὰ τὴν ἐπαυξήσῃ καὶ λαμπρύνῃ, ὅταν ἀποδίδῃ αὐτὴν (*in remunerando*), δηλ. νὰ τὴν ἀποδώσῃ μεγαλυτέραν καὶ λαμπροτέραν. || Ἐν ταῖς §§ 3—5 δηλοῖ ὁ Κικέρων, τὶ ζητεῖ παρὰ τοῦ Κουρίωνος, δηλ. νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν ὑποψηφιότητα τοῦ Μίλωνος, ἵνα γίνῃ ὕπατος διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος 52 π. Χ. || *ego omnia* ... ἐγώ, λέγει ὁ Κικέρων, πᾶσαν προθυμίαν μου, πᾶσάν μου ἐνέργειαν καὶ ἐπιμέλειαν, πᾶσαν δραστηριότητα καὶ σκέψιν μου, πᾶσάν μου τέλος τὴν διάνοιαν, ὅλον μου τὸν νοῦν προσήλωσα καὶ ἀφιέρωσα εἰς τὴν ὑπατείαν τοῦ Μίλωνος, πῶς δηλαδή νὰ ἐκλεχθῇ ὁ Μίλων ὕπατος. Ὁ Τίτος Ἀννίος Μίλων ἦτο ἐκ τῶν ἀρίστων φίλων τοῦ Κικέρωνος καὶ δὴ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες μάλιστα ἠγωνίσθησαν καὶ ἐπέτυχον ν' ἀνακληθῇ ὁ Κικέρων ἐκ τῆς ἐξορίας. Λοιπὸν εὐγνωμονῶν ὁ Κικέρων πρὸς αὐτόν, ἔχων δὲ καὶ συμφέρον νὰ ἐκλεχθῇ οὗτος ὕπατος, ἵνα μὴ δύναται ὁ ἐχθρὸς αὐτῶν Κλώδιος, ὅστις ἐξίηται νὰ ἐκλεχθῇ *praetor* διὰ τὸ αὐτὸ ἔτος 52, νὰ βλάβῃ αὐτούς, ἐξίηται παρὰ τε ἄλλων φίλων καὶ παρὰ τοῦ Κουρίωνος νὰ ὑποστηρίξωσι τὸν Μίλωνα νὰ γίνῃ ὕπατος. Ἀλλὰ ἔνεκα ταραχῶν ἐματαιώθησαν ἐπανεπιλημμένως αἱ ἐκλογαὶ τῶν ἀρχόντων τοῦ ἔτους 52 π. Χ. Τυχαία δὲ συνάντησις κατὰ τὴν Ἀπρίαν ὁδόν, μακρὰν τῆς Ῥώμης,

τῶν δύο ἐχθρῶν Μίλωνος καὶ Κλωδίου, τῇ 18 Ἰανουαρίου τοῦ 52, ἐγένετο ἀφορμὴ νὰ συμπλακῶσιν αὐτοὶ καὶ αἱ ἀκολουθίαι των καὶ κατὰ τὴν συμπλοκὴν νὰ πληγωθῇ βαρέως ὁ Κλωδιος καὶ ὕστερον βιαίως ν' ἀποθανατωθῇ. Τὸν Μίλωνα ὑπερήσπισεν ὁ Κικέρων διὰ τὸν φόνον τοῦ Κλωδίου, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀθώωσίν του καὶ ὁ Μίλων ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ εἰς τὴν ἐξορίαν καὶ νὰ ζήσῃ ἐν Μασσαλίᾳ. Ὁ ὑπὲρ Μίλωνος λόγος τοῦ Κικέρωνος εἶναι ῥητορικὸν ἀριστοτέχνημα καὶ σφύζεται ὁλόκληρος (πλὴν μικροῦ χάσματος). || *Fixi et locavi προσήλωσα καὶ ἐτοποθέτησα. || statuique . . . debere quaerere καὶ σκεπτόμενος ἔφθασα εἰς τὸ συμπέρασμα, ἔκρινα, ὅτι ὀφείλω ἐν ταύτῃ (τῇ ὑπατείᾳ τοῦ Μίλωνος) νὰ ζητήσω ὅχι μόνον τὸν καρπὸν (τὴν ὠφέλειαν) τῆς ἐμῆς ὑπηρεσίας, ἀλλ' ἀκόμη καὶ τὸν ἔπαινον τῆς (πρὸς τὸν εὐεργέτην του Μίλωνα. . .) εὐγνωμοσύνης. Διὰ τοῦ fructum ἐννοεῖ ὅχι μόνον ἰδικὴν του ἀτομικὴν ὠφέλειαν, ἀλλὰ γενικὴν τῆς ὅλης πολιτείας. || pietatis εὐσεβείας) εὐγνωμοσύνης. || neque vero cuiquam. . . puto. . . οὐδὲ νομίζω ὅτι ποτὲ ὑπῆρξεν εἰς τινὰ (cuiquam) τόσον μέλημα ἢ ἰδία αὐτοῦ σωτηρία καὶ τὰ ἀγαθὰ του, ὅσον μέλημα δύναται νὰ εἶναι εἰς ἐμὲ ἢ τιμὴ, ἢ ὑπατεία τοῦ Μίλωνος. || tantae curae. . . quantae (curae) δοτικαὶ κατηγορουμένου· *honos* ἢ τιμὴ, τὸ τιμητικὸν ἀξίωμα, πᾶσα ἀνωτέρα ἀρχὴ (ὑπατεία, στρατηγία, τιμητεία . . .), διότι διὰ τῆς ἐκλογῆς τινος ὡς ὑπάτου, στρατηγοῦ κλπ. *ἐτιμᾶτο* οὗτος ὑπὸ τῶν ἐκλογέων. || eius, in quo . . . decrevi αὐτοῦ (δηλ. τοῦ Μίλωνος) ἐν τῷ ὁποίῳ διέγων ὅτι πάντα τὰ ἐμὰ κεῖνται, ἀπὸ τοῦ ὁποίου πάντα τὰ ἰδικά μου πράγματα ἐξαρθῶνται. || huic δηλ. Miloni. || te unum σὺ μόνος. || tanto adiumento (δοτικὴ κατηγορουμένου), τόσον βοήθημα. || si volueris (τετελ. μέλ.) ut nihil. . . ὥστε νὰ μὴ ἔχωμεν πλέον ἀνάγκην ν' ἀναζητήσωμεν ἄλλου οὐδενὸς τὴν βοήθειαν (πολιτικὴν ὑποστήριξιν). || bonorum studium τὴν τῶν χρηστῶν (ἀριστοκρατικῶν) πολιτῶν εὐνοιαν καὶ ὑποστήριξιν, λέγει, ἐκερδίσσαμεν μὲ τὸ μέρος μας (conciliatum nobis) ἐκ τῆς δημαρχίας τοῦ Μίλωνος, καθ' ἣν οὗτος ὑπεστήριξε τὴν ἐμὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν (propter nostram. . . causam). || vulgi ac multitudinis ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἡγουμένων ἢ αἰτιατικὴ studium—τὴν εὐνοιαν τοῦ ὄχλου καὶ τῆς πληθύος (τοῦ δήμου, τοῦ πολλοῦ λαοῦ) ἀντίθ. τοῦ bonorum=τῶν ἀριστοκρατικῶν. || propter magnificentiam munerum liberalitatemque naturae διὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν δημοσίων λειτουργῶν, *χορη-**

μιῶν (τὴν τέλεσιν μεγαλοπρεπῶν ἀγώνων), καὶ τὴν ἐλευθεριότητα (τῆς φύσεως) τὴν φυσικὴν, τὴν ἔμφυτον ἐλευθεριότητα. Οἱ *aediles curules* (ἐπιδίφθοροι ἀγορανόμοι) εἶχον τὴν ἐπιμέλειαν τῆς τελέσεως τῶν δημοσίων ἀγώνων ἐν Ῥώμῃ, καὶ ἐλάμβανον μὲν πρὸς τοῦτο χορηγήσιν τινα ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου, ἀλλὰ θέλοντες νὰ φανοῦν εἰς τὸν λαὸν ὅσον τὸ δυνατόν περισσότερον ἀρεστοί, ἵνα κερδίσουν τὴν εὐνοίαν καὶ τὰς ψήφους αὐτοῦ, ὅτε βραδύτερον θὰ ἐξήτουν τὴν στρατηγίαν καὶ τὴν ὑπατείαν, ἐδαπάνων καὶ ἐξ ἰδίων πολλὰ, διὰ τὴν ὅσον τὸ δυνατόν λαμπροτέραν τέλεσιν τῶν ἀγώνων, διὰ τὴν ὁποίαν δὲν ἦτο ποτὲ ἐπαρκὴς ἡ ἐκ τοῦ δημοσίου ταμείου ἐπιχορήγησις. Αὐτὸ ἔκαμε καὶ ὁ Μίλων ὡς *aedilis curulis* τὸ 54 π. Χ. καὶ ἐκέρδισε διὰ τῆς μεγαλοπρεποῦς τελέσεως τῶν ἀγώνων τὴν εὐνοίαν τοῦ πλήθους. Αἱ δαπάναι αὗται (*munera* ἐνικ. *munus*) τῶν ὁμαίων ἀγορανόμων ὁμοιάζον πρὸς τὰς δημοσίας ἐν ταῖς ἀρχαίαις Ἀθήναις **λειτουργίας**. || *iuventutis* τῆς νεότητος, τῶν νέων, οἵτινες κατὰ τὴν ἡμέραν τῶν ἀρχαιεσιῶν ἀνεστρέφοντο μετὰ τοῦ λαοῦ καὶ μεγάλην ἐπ' αὐτὸν ἐπιρροὴν (*gratiam*) ἤσκουν, ἦσαν *gratiosi in suffragiis*. || *studia* αἰτιατ. ἀντικ. καὶ τοῦτο τοῦ ἀνωτέρω *habemus* ἦσαν λοιπὸν καὶ οὗτοι, ὡς λέγει ὁ Κικέρων, ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος, διότι καὶ αὐτὸς διέπρεπεν εἰς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ἐπὶ τὸν λαὸν ἐπιδράσεως || *excellentem* ἐκπρεπῆ, μεγάλην || *nostram suffragationem* τὴν ἡμετέραν κομματικὴν ὑποστήριξιν· προβλ. *suffragator* ὁ ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ ὑποψηφίου φροντίζων, ὁ κομματάρχος. || *si minus potendem* εἰ (καὶ) ἦττον ἰσχυράν. || *probatam* ἀρεστήν. || *gratiosam* πλήρη ἐπιρροῆς, δυναμένην νὰ ἐπιδράσῃ ἐπὶ τὸν λαόν. || *ventorum* ὁ ῥήτωρ παραβάλλει τὸν Μίλωνα πρὸς ἀνθρώπον ἀφιέμενον εἰς τὸ πέλαγος, τὴν πολιτικὴν διαπάλην, ἀλλὰ ἔχοντα ἀνάγκην ἐνὸς καλοῦ κυβερνήτου, ὅστις νὰ χρησιμοποιήσῃ μὲ δεξιότητα τοὺς πνέοντας (οὐρίους) ἀνέμους. || *qui* (*gubernator*) *si... esset...* *haberemus* ὅστις (τοιούτος δὲ) κυβερνήτης εἶαν ἐπρόκειτο εἰς (ὁ ἄριστος) ἐκ πάντων νὰ ἐκλεχθῇ (*optandus* *esset*), τὸν ὁποῖον νὰ ἡδυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν πρὸς σέ, δὲν θὰ εἴχομεν (νὰ ἐκλέξωμεν), διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ κανεὶς δυνάμενος νὰ συγκριθῇ πρὸς σέ. Λοιπὸν σὺ πρέπει ν' ἀναδεχθῇς τὴν διεύθυνσιν. || *memorem* μνήμονα, ἐνθυμούμενον τὰς εὐεργεσίας. || *ex hoc ipso* (οὐδετ. γεν.) *quod...* ἐξ αὐτοῦ τούτου (τοῦ πράγματος), ὅτι... || *de Milione* **περὶ, ὑπὲρ** τοῦ Μίλωνος. || *laboro* κοπιᾶζω, ἐργάζομαι πυρετωδῶς. || *dignum...* *tuis*

beneficiis (ἀφαιρετ.) ἄξιον τῶν σῶν εὐεργεσιῶν. || hoc a te peto, ut... τοῦτο παρὰ σοῦ ζητῶ, δηλ. ἵνα... || subvenias huic meae solitudini... ἔλθης ἄρωγός εἰς τοῦτον τὸν (ὑπὲρ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ Μίλωνος) ἀγῶνά μου. || et (ut)... dices καὶ (ἵνα)... ἀφιερῶσης· dices ὑποτακτ. τοῦ dico - avi - atum - are ἀφοσιώνω, ἀφιερώνω. || huic meae laudi εἰς ταύτην τὴν ἐμὴν ἀξιέπαινον ἐνέργειαν. || vel, ut verius dicam ἢ, ἵνα ἀληθέστερον εἴπω. || prope salutem (meae) σχεδὸν εἰς τὴν ἐμὴν σωτηρίαν. Salutem ὀνομάζει ὁ Κικ. ὅχι μόνον τὴν τῆς ζωῆς, ἀλλὰ καὶ τὴν πολιτικὴν σωτηρίαν. || maioris animi, (maioris) gravitatis... γενικαὶ ιδιότητες εἰς τὸ κατωτέρω neminem. || si complecti hominem (magni animi...) volueris ἂν θὰ θελήσης (καθόλου) νὰ προσοικειωθῇς (ἐναγκαλισθῇς) ἄνθρωπόν τινα μεγάλης ψυχῆς (εὐψυχίας...). ἔκ τῶν προηγουμένων ἐννοοῦνται παρὰ τὸ hominem αἱ γενικαὶ τῆς ιδιότητος magni animi, (magnae) gravitatis, (magnae) constantiae benevolentiaeque (erga te)... || tantum deo, tantum dignitatis, **λατινισμός**=τόσην τιμὴν, τόσην ἀξίαν.

|| ut... facile adgnoscam ὥστε εὐκόλως ν' ἀναγνωρίσω. || eundem te... fuisse, qui fueris in salute ὅτι ὑπῆρξας ὁ ἴδιος ἐν τῇ ἐμῇ ἀξιεπαίῳ (ὑπὲρ τοῦ Μίλωνος) (in mea laude), ὁ ὅποιος ὑπῆρξας ἐν τῇ ἐμῇ σωτηρίᾳ (συντελέσας καὶ σὺ νὰ ἀνακληθῶ ἐκ τῆς ἐξορίας). || quantum officii sustinerem, quanto opere... esset elaborandum πλάγαι ἐρωτήσεις ἀπὸ τοῦ videre ἐξαρθώμεναι—πόσον μέγα καθήκον (ὑποχρέωσιν) ὑπέχω (ὅχι: ὑπεῖχον), πόσον πρέπει νὰ μοχθήσω (elaborandum mihi esset)· τὸ quanto opere mihi esset... elaborandum διασαφεῖ τὸ προηγούμενον quantum officii sustinerem. petitione ἐνν. consulatus=ζητήσῃ τῆς ὑπατείας, ὑποψηφιότητι. || plura scriberem ἀπόδοσις τοῦ ni scirem (ἀπραγματοποίητον)... || unum hoc ἀλλὰ δὲν σου γράφω, μόνον τοῦτο. || sic habeto ἔτσι νὰ ξέρῃς || impetraro ἀντὶ impetravero. || me... debitum=ὅτι (δηλ.) ἐγὼ θὰ ὀφείλω σχεδὸν πλείονα εἰς σὲ παρὰ εἰς αὐτὸν τὸν Μίλωνα· ἢ ἀπαρεμφατικὴ αὕτη πρότασις εἶναι ἐπεξηγήσεις τοῦ ἀνωτέρω sic. || pietas εὐγνωμοσύνη, ἐκδήλωσις εὐγνωμοσύνης. in referenda gratia ἐν τῇ ἀποδόσει τῆς εὐεργεσίας. || eam δηλ. pietatem. || unius tuo studio=διὰ τῆς σῆς μόνης σπουδῆς (ὑποστηρίξεως), διὰ τῆς ὑποστηρίξεως σοῦ μόνου· πρβλ. ἑλλ. **τὸν ἐμὸν αὐτοῦ πατέρα**=τὸν πατέρα ἐμοῦ αὐτοῦ. || me adsequi posse confido πέποιθα ὅτι δύναμαι νὰ ἐπιτύχω· ἐν τῇ λατι-

νικῇ γλώσσει καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου (καὶ τοῦ τελικοῦ ἐνίστε), τοῦ ἐξαρτωμένου ἐξ ἐνεργητικοῦ λεκτικοῦ ἢ δοξαστικοῦ ῥήματος τίθεται κατ' αἰτιατικήν, ὅπως ἐν-
ταῦθα (ego) confido me posse «μόνον τοῦτο μάθε» (=scito) τοῦτο
μόνον θέλω νά σου εἶπω.

Εἰς τὴν 4ην ἐπιστολὴν (*ad famil. IV, 4*).

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔστειλεν ὁ Κικέρων ἐκ Ῥώμης τῷ 46 π. Χ.
πρὸς τὸν Σέρουιον Σουλπίκιον Ῥούφον, τὸν μέγιστον τῆς ἐποχῆς ἐκεί-
νης νομομαθῇ (iurisconsultus) καὶ ῥήτορα ὃχι ἄσημον· οὗτος διώκει
κατὰ τὸ ἔτος 46 π. Χ. ὡς ἀνθύπατος τὴν ἐπαρχίαν Ἀχαΐαν—Achaia,
ὡς ὠνόμαζον οἱ Ῥωμαῖοι τὸ εἰς αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ἔτους 146 π.Χ. ὑπο-
τεταγμένον μεγαλύτερον μέρος τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶχε συχνὴν πρὸς τὸν
Κικέρωνα ἀλληλογραφίαν.

1. Accipio (ἀπο)δέχομαι. || excusationem (ἀπολογία), δικαιολο-
γίαν. || qua (excusatione) usus es τὴν ὁποίαν (δικαιολογίαν) μετεχει-
ρίσθης ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου. Φαίνεται ὅτι ὁ Σουλπίκιος ἐν τινὶ ἐπιστολῇ
του, εἰς τὴν ὁποίαν ἀπαντᾷ διὰ τῆς παρουσίας ὁ Κικέρων, ἐδικαιολο-
γεῖτο, διότι ἔπεμψεν εἰς τὸν Κικέρωνα ἐπανελημμένως ἐπιστολὰς τοῦ
ἰδίου περιεχομένου (uno=eodem exemplo), ἐπειδὴ, ἔλεγε δικαιολο-
γούμενος, ὑπόπτευσεν τοὺς κομιστὰς τῶν ἐπιστολῶν, μήπως δι' ἀμέλειαν
ἢ κακίαν (improbity) δὲν τὰς ἔφερον εἰς τὸν Κικέρωνα (ad nos per-
ferantur). || cur ... dedisses πλαγία ἐρώτησις ἐξαρτωμένη ἀπὸ τοῦ ex-
cusationem· καὶ ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ, ὡς καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, τὰ
ἀφηρημένα οὐσιαστικά συντάσσονται ὡς καὶ τὰ συγγενῇ ῥήματα. Ἡ
σύνταξις τοῦ excusare καὶ excusatio μετὰ πλαγίας ἐρωτήσεως προ-
ῆλθεν ὧδε : Ὁ Σουλπίκιος ἔπεμψεν ἐπανελημμένως πρὸς τὸν Κικέρω-
να ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ περιεχομένου· ὁ Κικέρων ἠδύνατο ν' ἀπορήσῃ :
διατὶ ὁ Σουλπίκιος ἐπανελημμένως ἔπεμψε μοι ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ
περιεχομένου ; (cur Sulpicius saepius ad me litteras uno exemplo
dedit ?) καὶ ὁ Σουλπίκιος ἐζήτησε νὰ δικαιολογηθῇ, διατὶ ἔκαμε τοῦτο
(excusavit se, cur saepius ad Ciceronem litteras uno exemplo de-
disset). || ex ea parte εἰς αὐτὸ μόνον τὸ μέρος. || quatenus ἐφ' ὅσον,
καθ' ὅσον. || eorum qui epistulas accipiant τῶν ἀναλαμβάνοντων νὰ
κομίσουν τὰς ἐπιστολὰς· οὗτοι ἔκαλοῦντο tabellarii· τὸ φέρειν καὶ ἀπο-
δίδειν τὰς ἐπιστολὰς τῷ ἀποδέκτῃ ἐλέγετο reddere epistulas, τὸ λαμ-

βάνειν τὰς ἐπιστολάς ἐλέγετο ἐπίσης accipere epistulas, τὸ πέμπειν dare ἢ mittere epistulas· ἀντὶ τοῦ epistulas ἔλεγον συνηθέστερον καὶ λατινικώτερον litteras· epistulas laxare ἢ solvere σημ. ἀνοίγειν (ἢ καὶ παραβιάζειν) τὰς ἐπιστολάς. || fieri scribis γράφεις ὅτι συμβαίνει. || ne ad nos perferantur νὰ μὴ κομίζωνται, φθάνωσι μέχρις ἡμῶν (φοβεῖσθαι) μήπως δὲν φθάνωσι μέχρις ἡμῶν. || illam partem excusationis ἔκεινο ὅμως τὸ μέρος τῆς δικαιολογίας σου. Ὁ Σουλπίκιος διὰ τὰς ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ περιοχομένου ἐπιστολάς του ἐπροφασίσθη καὶ ὅτι δὲν εἶχεν ἀφθονίαν φράσεων, ὅτι εἶχε πτωχείαν λόγου πράγμα τὸ ὁποῖον δὲν ἦτο ἀληθές. || eisdem verbis (ἀφαιρ. ἰδιότ.) τῶν αὐτῶν λέξεων, συνων. τῷ ἀνωτέρῳ uno exemplo. || saepius καὶ ἐν τῷ πρώτῳ στίχῳ καὶ ἐδῶ εἶναι συγκριτικὸν ἀπόλυτον=πάνυ πολλάκις, πάρα πολλές φορές. || nec nosco nec probō οὔτε καταλαβαίνω οὔτε ἀποδέχομαι (ἐγκρίνω). Αἱ λέξεις αὐταὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῆς νομικῆς γλώσσης, ἐν τῇ ὁποίᾳ λέγεται περὶ τοῦ ἄρχοντος δικαστοῦ *causam noscere* ἢ *cognoscere*=καταμαρτυρεῖν τὴν αἰτίαν, λαμβάνειν γνῶσιν τῆς αἰτίας· *causam probare*=ἀναγνωρίζειν τὴν αἰτίαν καὶ δικαιοῦν τὸν κατηγορούμενον. || per iocum δι' ἀστειότητος, ἀστειευόμενος. || divitias orationis ἀντίθ. τοῦ ἀνωτέρῳ orationis paupertatem. || habere ὑποκείμεν. αὐτοῦ εἶναι τὸ quem (me). || me non esse... agnosco ἀναγνωρίζω ὅτι εἶμαι ἐντελῶς ἐνδεὴς λόγων· ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐξ ἐνεργητικοῦ ῥήματος ἐξαρτωμένου εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου—καὶ τοῦ τελικοῦ ἐνίοτε—τίθεται κατ' αἰτιατικὴν: ego agnosco me non esse... inopem. || **εἰρωνεύομαι** σημ. ἐννοῶ τὸ ἐναντίον ἐκείνου ὅπερ λέγω· ἐνταῦθα ἡδύνατο νὰ τεθῇ τὸ λατινικὸν ῥῆμα dissimulare=προσποιοῦμαι ὅτι δέν, ἀποκρύπτω ὅτι... Συνηθέστατα ὁ Κικ. ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς του καὶ ἐν ἄλλοις συγγράμμασιν αὐτοῦ—ἐν τοῖς λόγοις ὅχι—μεταχειρίζεται καὶ ἐλληνικὰς λέξεις. || sed tamen idem ἐν τούτοις ὁ ἴδιος (ἐγώ). || ne hoc **εἰρωνευόμενος** (dico) καὶ δέν λέγω τοῦτο εἰρωνευόμενος, δηλ. ἐννοῶν τοῦναντίον ἐκείνου ὅπερ λέγω. || cedo... elegantiae ὑποχωρῶ εἰς τὴν λεπτότητα καὶ τὴν καθαρότητα τῶν σῶν γραμμάτων, δηλ. χωρὶς νὰ σε εἰρωνεύομαι ἀναγνωρίζω ὅτι τὰ ἰδικά σου γραφόμενα (ὅ,τι γράφεις καθόλου, εἴτε ἐπιστολαὶ εἶναι εἴτε ἄλλο τι) εἶναι πολὺ λεπτότερον καὶ καθαρότερον ἐκπεφρασμένα ἀπὸ τὰ ἰδικά μου. Ἡ subtilitas orationis δείκνυται ἐν τῇ σαφεῇ καὶ ὀξείᾳ προόδῳ τῶν νοημάτων, ἡ δὲ elegantia ἐν τῇ καθαρότητι

τῆς ἐκφράσεως, ἐν τῇ ὀρθῇ καὶ καταλλήλῳ παραστάσει.

2. Consilium τὴν σκέψιν. || quo te usum... non recusavisse τὴν ὁποίαν γράφεις ὅτι ἀφοῦ ἔκαμες δὲν ἠρνήθης (νὰ δεχθῇς) αὐτὸ τὸ τῆς Ἀχαΐας (Ἑλλάδος) ἔργον, δηλ. τὴν ἀνθυπατείαν τῆς Ἀχαΐας. || cum semper probavissem μολονότι πάντοτε εἶχα ἐπιδοκιμάσει τὴν σκέψιν σου. || tum multo magis... πολὺ μᾶλλον ἐπεδοκίμασα (τότε) ἀναγνώσας τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν σου. Ἐνταῦθα ἔχουσι δύο συντάξεις συγχωνευθῇ: cum alias probavi, tum lectis tuis proximis litteris= καὶ ἄλλοτε ἐπεδοκίμασα, καὶ ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν τελευταίαν ἐπιστολήν σου—καί: cum semper probavissem, tamen multo magis probavi...=μολονότι πάντοτε ἐπεδοκίμασα, πολὺ ὅμως περισσότερον ἀφοῦ ἀνέγνωσα τὴν ἐπιστολήν σου. || omnes... causae πάντες οἱ λόγοι (αἰτίαι). || Quod ὅτι δέ. || aliter... atque opinatus sis ἄλλως ἢ ὅπως προσεδόκησας, ἤλπισας: ὁ Σουλίκιος φαίνεται ὅτι παρεπονεῖτο ἐν τῇ ἐπιστολῇ του ὅτι ἄλλα ἐπερίμενε καὶ ἄλλα τὸν ἡῦραν. || id ὡς πρὸς τοῦτο. || tanta perturbatio... μετὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον μετὰ τὸν Καίσαρος καὶ Πομπηίου, τὸν ὁποῖον κατωτέρω χαρακτηρίζει ὡς foedissimum bellum, εἶχον τὰ πράγματα τῆς Ρώμης, ὡς εἰκός, πολὺ ἀναταραχθῇ καὶ συγχυσθῇ. || perculsa et prostrata omnia κατηραγμένα καὶ κατεστρωμένα ὑπὸ τοῦ αἰσχίστου πολέμου πάντα κεῖνται. || ut is cuique locus, ubi ipse sit... ὥστε εἰς ἕκαστον ὁ τόπος ἐν ᾧ οὗτος εὐρίσκεται ἤκιστα τερπνὸς νὰ εἶναι. || et sibi quisque... καὶ ἕκαστος ἄνθρωπος νὰ φαίνεται εἰς ἑαυτὸν ὅτι εἶναι δυστυχεστάτος. || tui consilii paenitet te μετανοεῖς διὰ τὴν σκέψιν, ἀπόφασίν σου. || at contra nobis... ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων videris φαίνεσαι. || non tu quidem vacuus molestiis ὄχι βεβαίως (σὺ) ἀπηλλαγμένος ἐνοχλήσεων (ἀπὸ σκοτοῦρες). || prae nobis ἀπέναντι ἡμῶν, ἐν συγκρίσει μὲ ἡμᾶς, ἔμπροστὰ ἔς ἡμᾶς. || Hoc ipso γέν. οὐδ.=ὡς πρὸς αὐτὸ τοῦτο. || tua... nostra condicio ἡ ἰδική σου... ἡ ἰδική μας θέσις (συνθήκη). || quod tu... scribere audes ὅτι δηλ. σὺ τολμᾷς νὰ γράψῃς, τὶ σὲ λυπεῖ. || nos ne id quidem possumus... μετὰ τὴν ἐπικράτησιν τοῦ Καίσαρος, εἰ καὶ οὗτος ἡπίως ἐφέρετο πρὸς πάντας, δὲν ἠδύναντο ἐλευθέρως καὶ ἀσφαλῶς νὰ ἐκδηλοῦν τὰ φρονήματά των, μάλιστα ἐκεῖνοι ποῦ εἶχον ταχθῇ μὲ τὸ μέρος τοῦ Πομπηίου, ὅπως ὁ Κικέρων. || victoris vitio (ἀπὸ κακίαν) ἕξ αἰτίας τοῦ νικητοῦ (Καίσαρος). || quo (victore) nihil moderatius τοῦ ὁποίου νικητοῦ οὐδὲν πρᾶγμα εἶναι μετριώτερον, ἡπιώτερον. Ἡ τοῦ Καί-
Θ. Κακρυδῆ, Κικέρωνος Ἐπιστολαὶ (Σημειώσεις). Ἔκδ. Β'.

σαρος moderatio ἢ clementia πρὸς τοὺς ἀντιπάλους του ἦτο ἀληθῶς μοναδική. || sed ipsius victoriae ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ vitio= ἀλλ' ἐξ αἰτίας αὐτῆς τῆς νίκης. || insolens ἀλαζονική, ὕβριστική πρὸς τοὺς ἡττημένους. || uno te vicimus εἰς ἓν προᾶγμά σε ἐνίκησαμεν, εἵμεθα δηλ. καλύτερα ἀπὸ σέ. || quod... ὅτι δηλ. || de Marcelli... salute... περὶ τῆς πολιτικῆς σωτηρίας τοῦ Μαρκέλλου. M. Claudius Marcellus, συνύπατος τοῦ Σουλπικίου (collegae tui) τὸ 51 π. X. πολλαχῶς κατὰ τῶν σχεδίων τοῦ Καίσαρος ἀντενεργήσας καὶ τούτου τὴν ὀργὴν καθ' ἑαυτοῦ κινήσας. Ἀφ' οὗ καὶ ἐν τῇ παρὰ τὴν Φάρσαλον μάχῃ ἡγωνίσθη μετὰ τοῦ Πομπηίου, κατέφυγε μετὰ τὴν ἥτταν εἰς Μυτιλήνην. Οἱ ἐν Ῥώμῃ φίλοι του μετὰ πολλὰς παρακλήσεις ἐπέτυχον παρὰ τοῦ Καίσαρος κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ 46 π. X. τὴν ἀνάκλησιν αὐτοῦ εἰς Ῥώμην· ἡ ἄδεια ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἐν τῇ συγκλήτῳ πῶς ἐγένετο τοῦτο, λέγει κατωτέρω ὁ Κικέρων. Ἀλλὰ δὲν ἔφθασεν ὁ Μάρκελλος εἰς τὴν Ῥώμην· διότι ἐπανερχόμενος ἐκ τῆς Μυτιλήνης καὶ διερχόμενος ἐκ Πειραιῶς ἐφρονεύθη ὑπὸ τινος Ποπλίου Μαγίου Κίλωνος καὶ ἐτάφη ὑπὸ τοῦ Σουλπικίου ἐν τῷ γυμνασίῳ τοῦ Ἀκαδήμου (τῇ ἀρχαίᾳ Ἀκαδημίᾳ). || cognovimus ἐλάβομεν γνῶσιν, ἐμάθαμε ἴλιγο γρηγορώτερα τὴν ἐκ τῆς ἐξορίας ἀνάκλησιν τοῦ Μαρκέλλου. || etiam... vidi-mus ἀκόμη καὶ ὅτι εἶδομεν (παρηκολουθήσαμεν) πῶς τοῦτο ἐγένετο.

|| Nam sic... δηλ. ὡς ἐξῆς... (διηγεῖται πῶς ἐδόθη ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἡ ἀμνηστία εἰς τὸν Μάρκελλον). || fac existimes, περιφρασὶς τῆς προστακτικῆς existima, νόμιζε (μάθε). || post has miseras ὕστερον ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἀθλιότητας. || id est τοῦτ' ἔστιν. || postquam, ἀφ' οὗ ἐγένετο ἀρχὴ νὰ κοιθῇ περὶ τῆς πολιτείας διὰ τῶν ὀπλων (μεταξὺ Καίσαρος καὶ Πομπηίου). || nihil esse actum ἐξαργαῖται ἀπὸ τοῦ existimes.

|| et ipse Caesare καὶ ὁ ἴδιος ὁ Καῖσαρ. || accusatā... laudatā-que κατηγορήσας... καὶ ἐπαινέσας (ὁ Καῖσαρ). || dixit (Caesar) se senatui... εἶπεν ὅτι τῇ συγκλήτῳ παρακαλούσῃ ὑπὲρ τοῦ Μαρκέλλου αὐτὸς (ὁ Καῖσαρ) οὐδὲ ἔνεκα τοῦ κακοῦ οἰωνοῦ θὰ ἀρνηθῇ. || ominis ὁ οἰωνὸς ἦτο ὅτι ὁ Μάρκελλος, ὑπὲρ τοῦ ὁποίου παρεκάλει ἡ σύγκλητος, ἦτο ὁ ἀνὴρ ἐκεῖνος ὅστις μάλιστα παρώξυνεν αὐτὴν κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ἄν λοιπὸν οὗτος ἀνεκαλεῖτο, ὑπῆρχε φόβος μήπως ἐπαναλάβῃ τὴν προτέραν πολιτικὴν του καὶ οὕτω ταράξῃ τὴν ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πολιτείας ἀρξαμένην εἰρηνικὴν ἐργασίαν τοῦ Καίσαρος μετὰ τῆς συγκλήτου· ἐν τούτοις καὶ ὑπὸ τοιούτους ὅρους ὁ Καῖσαρ δὲν θὰ ἀντέλεγεν εἰς τὴν γνώμην τῆς

συγκλήτου. || *Fecerat*... ὁ ὑπερσεντέλικος δηλοῖ ὅτι ἐγένετο μεταξὺ τῶν συγκλητικῶν προσυνεννόσεις, πῶς θὰ τεθῇ τόσον λεπτόν ζήτημα, ὥστε νὰ μὴ ἀποτύχη ἡ πρότασις· εἰς τὴν ἐπιτυχίαν ἀφεώρα καὶ ὅτι ἡ πρότασις ὑπεβλήθη ὑπὸ τοῦ Λευκίου Καλπορνίου Πείσωνος, ὅστις ἦτο πενθερὸς τοῦ Καίσαρος. || *C. Marcellus* ἀδελφὸς τοῦ *M. Κλαυδίου Μαρκέλλου*, ὑπὲρ οὗ ἡ πρότασις. || *noli quaerere* μὴ ἐρώτα· ἡ φράσις αὕτη ὁμοιάζει πολὺ μὲ τὴν ἰδικὴν μας **καὶ ποῦ νὰ σ' τὰ λέω** ἢ **μὴ ρωτᾷς**, τὰς ὁποίας μεταχειρίζομεθα, ὅταν θέλωμεν νὰ ἐξάρωμέν τι γινόμενον παρὰ τὰ συνήθη, ἀνώτερον πάσης περιγραφῆς. || *vidērer vidēre* ἐνόμιζον ὅτι ἔβλεπον· πολὺ συχνὰ ὁ Κικέρων συνάπτει τὰ δύο ταῦτα ῥήματα, ἢ μᾶλλον ἔν καὶ τὸ αὐτὸ ῥῆμα ἐν διπλῇ σημασίᾳ. || *reviviscentis rei publicae* ἀναγεννωμένης (ἐλευθέρας) πολιτείας, ἡ ὁποία ἀπὸ πολλοῦ εἶχε καταλυθῇ.

3. *Praeter (L.) Volcacium (Tullum)*, ὕπατον τὸ 66 π. Χ. Οὗτος, ὅτε ἠρωτήθη γνώμην περὶ τοῦ Μαρκέλλου, εἶπεν ὅτι, ἂν ἦτο αὐτὸς εἰς τὴν θέσιν τοῦ Καίσαρος, θὰ ἠρνεῖτο νὰ δεχθῇ τὴν πρότασιν περὶ ἀνακλήσεως τοῦ Μαρκέλλου, Ἡ ῥωμαϊκὴ σύγκλητος ἀπεφαίνετο γνώμην εἶτε **διὰ μεταστάσεως** (*per discessionem*) δηλ. χωριζομένων εἰς δύο ὁμάδας, τῶν ἀποδεχομένων καὶ τῶν μὴ ἀποδεχομένων τὴν ὑποβεβλημένην πρότασιν, ἡ ὁποία ἐνεκρίνεται, ἂν πλείονες ἦσαν οἱ ταύτην ἀποδεχόμενοι, ἢ ἀπερρίπτετο ἂν πλείονες ἦσαν οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι—εἶτε **διὰ ἐρωτήσεως κατ' ἄνδρα** (*per singulorum sententias exquisitas*), δηλ. ἐρωτωμένου ἑνὸς ἑκάστου συγκλητικοῦ καὶ λέγοντος τὴν γνώμην του διαροήδην. Τὸ δεύτερον τοῦτο ἐγίνετο κανονικῶς, ὡσάκεις ἐπρόκειτο ἢ σύγκλητος ν' ἀποφαινθῇ περὶ σπουδαίων ζητημάτων ἢ ὡσάκεις δὲν ἦτο φανερόν ἐκ τῆς μεταστάσεως, τίνες ἦσαν περισσότεροι, οἱ ἀποδεχόμενοι ἢ οἱ μὴ ἀποδεχόμενοι. || *si esset... facturum fuisse* ἐν τοῖς ὑποθετικοῖς λόγοις τοῦ γ' (ἀπραγματοποιήτου) εἶδους, ἂν ἡ ἀπόδοσις ἐξαρτηθῇ ἐκ τινος λεκτικοῦ ἢ ἄλλου ῥήματος, αὕτη γίνεται ἀπαρεμφατικὴ πρότασις εἰς *urum fuisse*. || *Nan statueram... tacere*· ὁ Κικέρων, ἐπειδὴ εἶχε μετὰ τοῦ Πομπηίου συνταχθῇ, ἔτυχε δὲ ἀμνηστίας παρὰ τοῦ Καίσαρος, εἶχε λάβει ἀπόφασιν (*consilium*) νὰ σιωπᾷ ἐν τῇ συγκλήτῳ· διότι ἂ μὲν εἰλικρινῶς ἐφρόνει δὲν ἠδύνατο νὰ εἴπῃ, διότι θὰ δυσηρέσκει τὸν Καίσαρα, νὰ εἴπῃ δὲ ἐναντία πρὸς τὰς πεποιθήσεις του δὲν ἠθέλεν· ὥστε φρονιμώτερον ἦτο νὰ σιωπᾷ. Τότε ὅμως ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Μαρκέλλου ἔλυσε τὴν σιωπὴν του, ἀφ' οὗ ὁ Καίσαρ ἐδείχθη τόσον ἐπεικὴς. || *inertiā* ἀπὸ ἀδράνειας. || *desiderio pristinae dignita-*

tis ἀπὸ πόθον τῆς προτέρας ἀξιοπρεπείας. || itaque pluribus verbis . . . σφύζεται ὁ λόγος οὗτος τοῦ Κικέρωνος pro Marcello ἀλλ' ὑποπτεύθη ὅτι δὲν εἶναι ὁ γνήσιος ἐκεῖνος, ὃν εἶπεν ὁ Κικέρων ἢ ὅπως, κατὰ τὴν συνήθειάν του, διώρθωσε καὶ ἐξέδωκεν αὐτὸν ὕστερον. || meque me-
tuo . . . φοβοῦμαι, λέγει, μήπως, ἀφ' οὗ ἅπαξ ἔλυσα τὴν σιωπὴν μου ἐν τῇ ὑποθέσει τοῦ Μαρκέλλου, ἐστέρησα ἑμαυτὸν τῆς ἐντίμου σχολῆς καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ὑποθέσεσι. || quod (otium) erat (mihi). . . ἡ ὁποία σχολή ἦτο δι' ἐμὲ ἡ μόνη παρηγορία ἐν ταῖς δυστυχίαις· ὁ Κικ. ἐθεώρει, ὁρ-
θῶς, συμφορὰν μεγίστην τὸν περιορισμὸν τῆς ἐλευθερίας, εὗρισκε δὲ ἀνακούφισιν εἰς τὴν μελέτην, σχολάζων περὶ συγγραφάς, καὶ τότε, κατὰ τὰ ἔτη τῆς μοναρχίας τοῦ Καίσαρος, 48-44 π. Χ., ἔγραψε τὰ πε-
ρισσότερα φιλοσοφικά του συγγράμματα καὶ τινα ῥητορικά. || eius (Caesaris) offensionem αὐτοῦ τὴν δυσαρέσκειαν, νά τον δυσαρεστήσω.
|| modice. . . intra modum θὰ πράξω τοῦτο ἐν μέτρῳ, μετρίως ἢ καὶ ὀλιγώτερον τοῦ μετρίου (ἐντὸς τοῦ μέτρου, ὅχι μέχρι τῶν ἄκρων, τῶν ὁρίων τοῦ μέτρου). || meis studiis serviam νά ὑπηρετήσω, νά μὴ δια-
κόψω τὰς μελέτας μου. || a prima aetate ἀπὸ τῆς πρώτης, τῆς νεανι-
κῆς μου ἡλικίας. || ars et doctrina liberalis τέχνη καὶ παιδείυσις ἐλευ-
θερία (μουσική, φιλοσοφία, ῥητορική, φιλολογία. . .), ἀντίθ. ars illibe-
ralis τέχνη ἀνελευθέρα (μαγειρική, κηπουρική. . .). || quotidie ingra-
vescit ὁσημέραι αὐξάνει, ἐπιτείνεται. || molestiis ἀπὸ τῶν στενοχω-
ριῶν, τοῦ ἄλγους. . . || credo. . . ὁ Κικ. τὴν ἐπίτασιν τῶν φιλοσοφικῶν
σπουδῶν του ἀποδίδει τὸ μὲν εἰς τὴν ὠριμότητα τῆς ἡλικίας του (aetatis
maturitate), τὸ δὲ εἰς τὰς δυσμενεῖς τῶν χρόνων ἐκείνων περιστάσεις
(iis temporum vitis), ἀπὸ τὰς ὁποίας μόνον ἡ μελέτη ἀνεκούφιζε τὴν
ψυχὴν του. Καὶ ἄλλοι ἄνδρες, καὶ πολιτικοὶ καὶ ἄλλοι, εὗρισκουν εἰς
τὴν μελέτην τὴν μεγίστην ἀπὸ τῶν συμφορῶν ἀνακούφισιν. Πόσον
δυστυχεῖς εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐσυνήθισαν ἀπὸ τὴν νεότητά των
νά μελετοῦν, ἀλλὰ τὸν χρόνον των ἀσκόπως εἰς ἄλλα καταναλίσκουν.

4. a quo studio. . . ἀπὸ τὰς ἐπιστολάς σου, λέγει, καταλαμβάνω ὅτι
αἱ πολιτικαὶ σου ἀσχολίαι σὲ ἀπομακρύνουν ἀπὸ τὴν μελέτην αὐτήν,
ἀλλὰ τώρα θὰ ἀναπληρῶνουν αἱ νύκτες τὴν ἀπασχόλησιν τῆς ἡμέρας.
Ταῦτα ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ ἐπιστολὴ ἐγράφη μετὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ φθι-
νοπώρου, ὅτε αἱ νύκτες ἀρχίζουν νά γίνωνται μεγαλύτεραι τῶν ἡμερῶν
καὶ δύνανται οἱ ἄνθρωποι νά ἐργάζωνται καὶ κατὰ τὴν νύκτα. || summa
me. . . observantiā μὲ μέγιστον σεβασμὸν μὲ περιβάλλει, μοῦ ἔχει με-

γιστον σεβασμόν. || delector εὐφραίνομαι, χαίρω, συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς (probitate—virtute—studiis). || mecum . . . communicat ὁμιλοῦμεν μαζί περὶ τῆς σῆς παραμονῆς ἢ ἀποχωρήσεως ἐκ τῆς διοικήσεως τῆς Ἀχαΐας. || eius modi τοιαῦτα || nihil praeter tuos . . . ὁ Κικ. συμβουλευεὶ τὸν Σουλπίκιον νὰ μὴ σπεύσῃ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην, διότι ἡ ἐν αὐτῇ διαμονὴ δὲν εἶναι τώρα εὐάρεστος· συμβαίνουν τόσα κακά, ὥστε καλύτερον νὰ τα ἀκούῃ κανεὶς μένων μακρὰν παρὰ νὰ τα βλέπῃ παρών. Ὁ Σουλπίκιος παρέμεινε καὶ τὸ ἔτος 45 ἐν τῇ διοικήσει. || mālis νὰ προτιμᾷ τις. || cosulimus tibi διὰ τὸ καλὸν σου σὲ συμβουλεύομεν νὰ παραμείνῃς αὐτοῦ. || vale ἔρρωσο.

Εἰς τὴν 5ην ἐπιστολὴν (*ad famil. V, 7*).

M(arcus) M(arci) f(ilius) Cicero s(alutem ā(icit)
Gn(aeo) Pompeio Gn(aei) f(ilio) Magno, Imperatori.

Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην ἔγραψεν ἐκ Ῥώμης ὁ Κικέρων πρὸς τὸν ἐν Ἀσίᾳ ἀκόμῃ διατρίβοντα Πομπήιον τὸν Μέγαν (Magnum). Οὗτος εἶχεν ἀναδεχθῆ ἀπὸ τοῦ ἔτους 66 π.Χ. τὸν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου (τρίτον) πόλεμον, ὃν περατώσας νικηφόρως καὶ τὰ ἐκεῖ πράγματα πρὸς τὸ συμφέρον τῶν Ῥωμαίων καταστήσας ἔστειλεν εἰς Ῥώμην πρὸς τὴν σύγκλητον κατὰ τοὺς πρώτους μῆνας τοῦ 62 **γράμματα** (litteras), **ἐκθῆσιν τῶν πεπραγμένων**, ὡς λέγομεν σήμερον. Πλὴν τῆς ἐπισήμου ταύτης ἐκθέσεως ἔγραψε καὶ ἰδιωτικὴν ἐπιστολὴν πρὸς τὸν φίλον του Κικέρωνα, ὅστις εἶχε συντελέσει οὐκ ὀλίγον ν' ἀνατεθῇ εἰς τὸν Πομπήιον ἢ διεξαγωγὴ τοῦ κατὰ Μιθριδάτου πολέμου. Ἐκ τίνος παραπόνου τοῦ Κικέρωνος ἐκφραζομένου ἐν τῇ ἐρμηνευομένῃ ταύτῃ ἐπιστολῇ συνάγεται ὅτι αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πομπηίου πρὸς τὴν σύγκλητον καὶ πρὸς τὸν Κικέρωνα ἐγράφησαν ὅχι πρὸ τοῦ Φεβρουαρίου τοῦ 62—διότι ἔπρεπε νὰ εἶχε λάβει γνῶσιν ὁ Πομπήιος τῆς καταδίκης τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα, γενομένης τῇ 5 Δεκεμβρίου τοῦ 63, αὕτη δὲ ἵνα γίνῃ γνωστὴ εἰς τὸν ἐν Ἀσίᾳ μένοντα Πομπήιον, ἀπητεῖτο κατὰ τοὺς χρόνους ἐκείνους καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος περίπου δίμηνον διάστημα· ἡ δὲ ἐρμηνευομένη αὕτη ἐπιστολὴ τοῦ Κικέρωνος, οὕσα ἀπάντησις πρὸς τὴν τοῦ Πομπηίου, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐγράφη πρὸ τοῦ Ἀπριλίου τοῦ 62, διότι ἔπρεπε νὰ παρέλθουν ἄλλοι δύο μῆνες, ἕως νὰ κομισθῶσιν αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Πομπηίου εἰς Ῥώμην.

S(i) T(u) E(xercitus) Q(ue) V(aletis) B(ene) E(st) (ιδὲ γενικὴν ἐν ἀρχῇ προσημεΐωσιν).

Ex litteris tuis, quas publice misisti ἐκ τῶν σῶν γραμμάτων, τὰ ὅποια **ἐπισήμως** (πρβλ. **ἐπίσημος ἀλληλογραφία**, ἀντίθ. **ιδιωτική ἀλληλογραφία**) ἔπεμψας (πρὸς τὴν σύγκλητον). || litterae ἐσήμαινε καὶ τὴν ἐπίσημον ἀλληλογραφίαν καὶ τὴν ιδιωτικὴν, epistula μόνον τὴν ιδιωτικὴν. || spem otii ἐλπίδα εἰρήνης· τὰ ἀποτελέσματα τῆς τετραετοῦς ἐν Ἀσίᾳ δράσεως τοῦ Πομπηίου, ὁ θάνατος τοῦ Μιθριδάτου, ἡ ὑποταγὴ ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους τοῦ Πόντου, τῆς Συρίας καὶ Παλαιστίνης καὶ ἄλλα πολλὰ ἐξησφάλιζον, ὡς ἐφαίνετο, μακρὰν εἰρήνην ἐν τῇ Ἀνατολῇ. || te unō fretus σοὶ μόνῳ πεποιθώς· τὸ ἐπίθετον fretus συντάσσεται μετ' ἀφαιρετικῆς (τοπικῆς). || scito μάθε, γνῶριζε. || tuos veteres hostes ἐννοεῖ τοὺς δημοκρατικούς, οἱ ὅποιοι παλαιότερον μὲν ἦσαν ἐχθροὶ τοῦ Πομπηίου, ἀλλὰ ἀπὸ τῆς ὑπατείας αὐτοῦ, 70 π. Χ., ὁ Πομπήιος διηλλάγη πρὸς τὴν μερίδα τῶν δημοκρατικῶν (ponos amicos) καὶ διὰ τῆς ὑποστηρίξεως τούτων ἀνετέθη εἰς αὐτὸν καὶ ἡ διεξαγωγὴ τοῦ κατὰ τῶν πειρατῶν πολέμου, 67 π. Χ., καὶ τοῦ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου ἔπειτα. Ἐξ ὅσων λέγει ἐφεξῆς ὁ Κικέρων vehementer... perculsos-iacere συνάγεται ὅτι οἱ δημοκρατικοὶ ὡς ἦτο ἐπόμενον, μετὰ δυσαρεσκείας ἔβλεπον τὸν Πομπήιον πάλιν πρὸς τοὺς ἀριστοκρατικούς προσεγγίζοντα καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀλληλογραφοῦντα.

2. quamquam exiguam... ὁ Κικ. δὲν ἔμεινε, φαίνεται, εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπιστολὴν τοῦ Πομπηίου, ἐν τῇ ὁποίᾳ οὔτε μεγάλη ἐκδήλωσις ἀγάπης ἐνυπῆρχεν, οὔτε τὰ συγχαρητήρια τὰ ὅποια ἐπερίμενεν ὁ Κικ. διὰ τὰς ἐναντίον τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα σωτηρίους διὰ τὴν πόλιν ἀποφάσεις του (5 Δεκεμβρ. 63 π. Χ.), τὰς ὁποίας εἶχε σπεύσει νὰ ἀναγγείλῃ δι' ἐπιστολῆς του πρὸς τὸν Πομπήιον. || nulla enim re... διότι ἐγώ, λέγει, συνηθίζω νὰ χαίρω, ὅταν συναισθάνωμαι ὅτι ἐξετέλεσα τὸ καθήκόν μου. Ἐδῶ ὑπαινίσσεται ὁ Κικ. τὴν συνδρομὴν του, τὴν ὅποίαν παρέσχεν εἰς τὸν Πομπήιον, ἵνα ἀνατεθῇ εἰς αὐτὸν ὁ κατὰ τοῦ Μιθριδάτου πόλεμος (βλέπε λόγον τοῦ Κικέρωνος de imperio Gn. Pompei). || quibus (meis officiis) si... ἐὰν δέ, λέγει, εἰς ταύτας τὰς ὑπηρεσίας δὲν ἀνταποκρίνονται ἄλλοι (ἐδῶ ὁ Πομπήιος αὐτός), αὐτὸ δὲν με πειράζει πολὺ, τὸ ἀνέχομαι εὐκολώτατα ἀναπαύων τὴν συνείδησίν μου, ὅτι ἐγώ δὲν εἶμαι ἐλλειπὴς εἰς τὴν ἐκπλήρω-

σιν τῶν καθηκόντων μου. Ἐάν ἄλλοι καθυστεροῦν, δὲν πταίω ἐγώ. Τοῦτο βέβαια ἦτο μομφὴ ὅχι μικρὰ κατὰ τοῦ Πομπηίου. || *Illud non dubito, quin...* περὶ ἐκείνου (τοῦ πράγματος) δὲν ἀμφιβάλλω, ὅτι (δηλ.). Τὸ *quin* μετὰ τὸ *non dubito* πρέπει πάντοτε νὰ ἐξηγῇται **ὅτι** (ὅχι **ὅτι δέν**). || *mea summa erga te studia* αἱ ἐμαῖ μέγιστα πρὸς σὲ εὖνοιαί, ὑπηρεσίαι, ἐκδουλεύσεις. || *res publica* τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας, ἐν τῷ ὁποίῳ συναντώμεθα. || *nos inter nos* ἡμᾶς (ἐμὲ καὶ σὲ) πρὸς ἀλλήλους. || *quid ego... desiderave*rim τί ἐγὼ εἰς τὴν πρὸς ἐμὲ ἐπιστολήν σου ἐπεθύμησα νὰ εὔρω καὶ δὲν εὔρον. || *res eas* πράξεις τοιαύτας. || *expectavi* ἐδῶ περιεμένομεν ὑποτακτικὴν (*expectaverim*), διότι ἢ μετὰ τὴν ἀντωνυμίαν *is=talis*, τοιοῦτος, ἀκολουθοῦσα ἀναφορικὴ πρότασις ἐκφέρεται συνήθως καθ' ὑποτακτικὴν (ὡς ἀναφορικὴ συμπερασματικὴ), ἀλλ' ὅταν πρόκειται περὶ γεγονότος ἱστορικοῦ, λησιμονεῖται πολλάκις ἢ ἐξάρτησις καὶ τίθεται ὀριστικῇ. ἐδῶ π. χ. ὁ Κικέρων λέγει: ἐγὼ ἔκαμα **τοιαύτας, μεγάλας** πράξεις καὶ **περιέμεινα** (γεγονὸς τοῦτο) ἀπὸ σένα δι' αὐτὰς τὰς πράξεις συγχαρητήρια (*gratulationem*). || *ne cuius animum offenderes* μὴ τυχὸν δυσαρεστήσης κανένα (ἐκ τῶν δημοκρατικῶν τῶν μὴ ἐπιδοκimasάντων τὴν αὐστηρὰν τιμωρίαν τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα). || *orbis terrae* εἶναι ἡ οἰκουμένη, *orbis terrarum* ἡ ρωμαϊκὴ κοσμοκρατορία. || *iudicio et testimonio* ὑπὸ τῆς κρίσεως καὶ τῆς μαρτυρίας, ὥς κρίνει καὶ μαρτυρεῖ ἡ οἰκουμένη· *comprobari* ὅτι ἐπιδοκιμάζονται. || *cum veneris* (τετελ. μέλ.) ἐνν. *Romam*. || *ut... facile... pati*are ὥστε εὐκόλως νὰ ἀνεχθῇς καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς φρονήμασι (*in re publica*) καὶ ἐν τῇ προσωπικῇ φιλίᾳ (*in amicitia*) νὰ εἶμαι μετὰ σοῦ συνδεδεμένος (*tibi adiunctum esse*). || *multo maiori...* ὁ Κικ. παραβάλλει ἑαυτὸν μὲν πρὸς τὸν Λαίλιον (*me non multo minorem quam Laelium*), τὸν δὲ Πομπήιον πρὸς τὸν Σκιπίωνα τὸν Ἀφρικανὸν τὸν νεώτερον (*tibi multo maiori quam Africanus fuit*) καὶ τὴν πρὸς τὸν Πομπήιον φιλίαν του παραβάλλει πρὸς τὴν *memorabilem C. Laeli et P. Scipionis familiaritatem*. Ὁ Γάιος Λαίλιος ἦτο ἐκ τῶν στενωτάτων φίλων τοῦ Σκιπίωνος. Ὁ Κικέρων ἔγραψε καὶ διάλογον φιλοσοφικόν, *Laelius de amicitia*, ἐν τῷ ὁποίῳ διαλέγεται περὶ φιλίας ὁ Λαίλιος πρὸς τοὺς γαμβροὺς αὐτοῦ Γάιον Φάννιον καὶ Κόιντον Μούκιον ὑπόδειγμα λαμβάνων τὴν ἰδικήν του φιλίαν μὲ τὸν Σκιπίωνα.

Εἰς τὴν 6ην ἐπιστολὴν (*ad famil.* XIV, 2).

Ταύτην τὴν ἐπιστολὴν ἔπεμψεν ὁ Κικέρων ἐκ Θεσσαλονίκης, ὅπου ἔμενε κατὰ τὴν ἐξορίαν του (ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ 58 μέχρις Αὐγούστου τοῦ 57 π. Χ.), πρὸς τὴν σύζυγόν του Τερεντίαν καὶ τὰ δύο τέκνα του, τὴν Τυλλίαν καὶ τὸν Κικέρωνα, τῇ 5ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 58, ὡς ὁ ἴδιος ἐν τέλει σημειοῖ. Ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ ἐκδηλοῖ τὴν πρὸς τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του τρυφερὰν ἀγάπην, ἡ ὁποία ἐκσπᾷ εἰς δίκρυν ἔνεκα τῆς ἐξορίας του.

Tullii'diae ἡ κόρη τοῦ Κικέρωνος ὠνομάζετο Tullia, καὶ ὑποκοριστικῶς Tulliola, ὁ δὲ υἱὸς (M. Tullius) Cicero. Αἱ θυγατέρες τῶν Ῥωμαίων συνήθως ὠνομάζοντο ἀπὸ τοῦ οἰκογενειακοῦ (εἰς—ius) ὀνόματος (Tullius—Tullia) καὶ ἐὰν ἦσαν δύο Tullia prior, Tullia altera ἢ πλείονες Tullia prima, T. secunda, T. tertia... οἱ υἱοὶ εἶχον τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ πατρὸς ὄνομα οἱ πρωτότοκοι ἢ μονογενεῖς, τῶν ἄλλων ἀδελφῶν ἠλλάσσε τὸ πρῶτον ὄνομα praenomen· π. χ. M. Tullius Cicero ὁ πρωτότοκος, ὁ δευτερότοκος Q. Tullius Cicero κλπ.

Noli putare μὴ νόμιζε. Φαίνεται ὅτι ἡ Τερεντία εἰς ἐπιστολὴν τῆς πρὸς τὸν Κικέρωνα παρεπονεῖτο ὅτι πρὸς ἄλλους φίλους του ἔγραφε μακροτέρας ἢ πρὸς αὐτὴν ἐπιστολάς. Καὶ ἡμεῖς σήμερον θέλομεν νὰ λαμβάνωμεν τῶν μακρὰν ἀπόντων συγγενῶν ἢ φίλων μας ἐπιστολάς μακρὰς καὶ παραπονούμεθα, ἂν μας γράφουν ὀλίγα. || ad quemquam πρὸς τινα, πρὸς οὐδένα, διότι ἡ πρότασις εἶναι ἀρνητική, noli || plura πάνυ πολλά. || rescribi oportere ὅτι πρέπει νὰ γραφῶσιν εἰς ἀπάντησιν (λίαν μακροὶ ἀποκρίσεις). || difficilius χαλεπότερον (τοῦ ν' ἀπαντῶ εἰς μακρὰς ἐπιστολάς φίλων). || ad nostram Tulliolam... δὲν ἀναφέρει καὶ τὸν υἱόν, διότι ἦτο μικρὸς, μόλις 7 ἐτῶν· ἡ θυγάτηρ ἦτο 18 ἐτῶν καὶ ἤδη μεμνηστευμένη τῷ Πείσωνι, ὃν ἀναφέρει κατωτέρω. || idque καὶ τοῦτο, δηλ. beatissimas esse. || praestare νὰ παράσχω, νὰ κάμω. || nisi tam timidi fuissetmus ἂν δὲν εἴχομεν γίνεαι τόσον δειλοὶ ἐγὼ καὶ οἱ φίλοι μου, διότι ὑπεχωρήσαμεν εἰς τὰς βιαίας πράξεις τοῦ Κλωδίου, καὶ ἀντὶ νὰ ἀντιστῶμεν ἀνδρείως, ἐκρίναμεν καλύτερον νὰ φύγω ἐγὼ εἰς ἐξορίαν, ἵνα μὴ γίνωμεν αἰτία ἐμφυλίου σπαραγμοῦ ἐν Ῥώμῃ. || merito eius ἔνεκα τῆς ἀξίας αὐτοῦ, διότι τοῦ ἀξίζει. || in novis tribunis pl(ebēi) ἐν τοῖς νέοις (ἐκλεχθεῖσι) δημάρχοις. Οἱ δήμαρχοι ἐξελέγοντο κατὰ μῆνα Ἰούλιον συνήθως καὶ ἀνελάμβανον τὴν ἀρχὴν

τὴν 10 Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους. Οὗτοι οἱ novi tribuni plebei, τοὺς ὁποίους ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα, θὰ ἐδημάρχουν ἀπὸ 10 Δεκεμβρ. τοῦ ἔτους 58 μέχρι 10 Δεκεμβρ. τοῦ 57 π. Χ., καὶ ἦσαν οἱ περισσότεροι φίλοι τοῦ Κικέρωνος, μάλιστα δὲ ὁ Πόπλιος Σήστιος καὶ ὁ Τίτος Ἀννίος Μίλων, οἱ ὅποιοι καὶ πολὺν ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως τοῦ Κικέρωνος ἐκ τῆς ἐξορίας καὶ ἐπέτυχον ἐπὶ τέλους τοῦτο παρ' ὅλας τὰς ἰσχυρὰς ἀντιδράσεις τοῦ Κλωδίου. || id erit firmum τοῦτο (ὅπερ ἐλπίζεις) θὰ βεβαιωθῇ, θὰ στηριχθῇ καὶ στερεωθῇ. || si... voluntas erit ἐνν. firma=ἐὰν ἡ θέλησις τοῦ Πομπηίου ἐξασφαλισθῇ ὑπὲρ ἡμῶν. Ὁ Πομπηίος εἶχε συντελέσει εἰς τὴν ἐξορίαν τοῦ Κικέρωνος, ἀλλὰ μετενόησε δι' αὐτὸ καὶ ἐνήργησε καὶ οὗτος ὕστερον ὑπὲρ τῆς ἀνακλήσεως αὐτοῦ ἐκ τῆς ἐξορίας. || A te ἀπὸ μέρους σοῦ, ὅσα ἐκ σοῦ ἐξαοτῶνται. || amantissime μετὰ μεγίστης πρὸς ἐμὲ ἀγάπης. || maereo, casum eius modi, ut λυποῦμαι, θλίβομαι διὰ τύχην (κακὴν) τοιαύτην, ὥστε... || officiosus ὑπηρετικός, πρόθυμος. || quem ad modum... esses πλαγία ἐρώτησις ἐξαοτῶμένη ἀπὸ τοῦ scripsit. || a (templo, aede) Vestae ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῆς Ἑστίας. || tabula Valeria ἡτο εἰκὼν (ζωγραφία) μεγάλη ἐπὶ μιᾷς πλευρᾷ τοῦ ἐν τῇ ἀγορᾷ εὐρισκομένου βουλευτηρίου (curia Hostilia) καὶ παριστῶσα ναυμαχίαν νικηφόρον τοῦ Μανίου Οὐαλερίου (ὅθεν τὸ ὄνομα tabula Valeria) Μαξίμου Μεσσαλά, νικήσαντος τοὺς Καρχηδονίους καὶ τὸν συμμαχοῦντα αὐτοῖς Ἰέρωνα, τῷ 264 π. Χ. Παρὰ τὴν tabulam Valeriam ἡτο πιθανῶς ἔδρα (tribunal) ἐνὸς τῶν πραιτῶρων, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἦχθη βίβη ἡ Τερεντία συλληφθεῖσα ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἑστίας, ἐνθα εἶχε καταφύγει παρὰ τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς Φαβία, μιᾷ τῶν Ἑστιάδων παρθένων, μὴ οὖσα ἀσφαλῆς ἐν τῷ οἴκῳ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ συζύγου. Ἐνώπιον τοῦ πραιτωρος ἦχθη νὰ πληρώσῃ ὑπὲρ τοῦ συζύγου αὐτῆς χρέος τι ἢ ἵνα παρὰσχῇ ἐγγύησιν. || Hem! ἐπιφώνημα θλίψεως. || unde... te... σένα ἀπὸ τὴν ὁποίαν. Συμβαίνει καὶ σήμερον πολλοὶ νὰ ζητῶσι τὴν προστασίαν τοῦ συζύγου διὰ μέσον τῆς συζύγου. || sic vexari ἔτσι νὰ κακοποιῆσαι. || in sordibus ἐν πίνῳ, ἐν πιναρᾷ ἐσθῆτι. Οἱ τεθλιμμένοι καὶ ἄνδρες καὶ γυναῖκες μετέβαλλον ἐσθῆτα καὶ ἀντὶ λαμπρᾷ ἐφόρουν πενθίμην, πιναράν, ὀυπαράν. Ἡ ἐξορία δὲν ἡτο πολὺ κατωτέρα τοῦ θανάτου, μόνον ὅτι ἄφηνεν ἐλπίδα ἀνακλήσεως. || idque fieri meā culpā καὶ τοῦτο (τὸ νὰ κακοπαθῇς σὺ καὶ νὰ ὑποφέρῃς) νὰ γίνεται ἐξ αἰτίας ἐμῆς! || quī (ego) ceteros servavi, ut nos periremus... ἐγώ, λέγει ὁ

Κικέρων, ἔσωσα τοὺς ἄλλους, οἱ ὅποιοι ἐκινδύνευσαν ἐκ τῶν συνωμοτῶν τοῦ Κατιλίνα, ἵνα ἀπολεσθῶμεν ἡμεῖς. || Quod de domo (nostra) scribis αὐτὸ δὲ ποῦ γράφεις περὶ τῆς οἰκίας μας... **Ὁ Κλώδιος ἐξελάσας τὸν Κικέρωνα κατέπρησε μὲν αὐτοῦ τὰς ἐπαύλεις, κατέπρησε δὲ τὴν οἰκίαν καὶ τῷ τόπῳ ναὸν Ἐλευθερίας ἐπωκοδόμησε** (Πλούτ. β. Κικέρ. 33). || area εἶναι ὁ ἐντὸς τῆς πόλεως ἄνευ τινὸς οἰκοδομῆς χώρος, οἰκόπεδον. || restitutus (esse) ὅτι ἀποκατεστάθην, ὅτι ἀνεκλήθην ἐκ τῆς ἐξορίας. || erit restituta ἀποδοθήσεται (ἡμῶν ἡ οἰκία — illa domus). || illud doleo δι' ἐκεῖνο λυποῦμαι· τὸ illud ἐπεξηγεῖται διὰ τῶν ἐπομένων in eius partem... venire. || quae impensa faciendā est ἡ δαπάνη ἡ ὁποία πρέπει νὰ γίνῃ (εἰς ἐνεργείας διὰ τὴν ἀνάκλησιν τοῦ Κικέρωνος). || in eius partem... venire ὅτι σὺ ἔρχεσαι εἰς μέρος αὐτῆς, δηλ. ὅτι σὺ μετέχεις αὐτῆς τῆς δαπάνης καὶ γίνεσαι πενεστέρα, ἐξοδιάζεσαι (miseram et despoliatam). || quod si conficitur negotium ἀλλ' ἂν τὸ ἔργον μας κατορθοῦται, ἡ ἀνάκλησίς μου ἐπιτυγχάνεται. || consequemur θὰ ἐπιτύχωμεν, κατορθώσωμεν. || reliquias tuas proicies? τὰ ὑπόλοιπα τῆς περιουσίας σου θὰ ἐξοδιάσῃς; Φαίνεται ὅτι ἡ Τερεντία ἔγραφε πρὸς τὸν Κικέρωνα, ὅτι δὲν θὰ διστάσῃ καὶ ὅλην τὴν περιουσίαν νὰ δαπανήσῃ, ἀρκεῖ νὰ ἐπιτύχῃ τὴν ἀνάκλησιν ἐκείνου. || quod ad sumptum attinet ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν δαπάνην. || sine alios ἔνν. sumptum facere ἄφες τοὺς ἄλλους νὰ δαπανῶσι. Ὑπαινίσσεται τοὺς φίλους του καὶ μάλιστα τὸν Ἀττικόν, ὁ ὁποῖος εἶχε προσφερθῇ νὰ ἀναλάβῃ τὰς δαπάνας τῆς ἀνακλήσεως. || sustinere νὰ ἀναλάβωσι, βαστάσωσιν. || valetudinem istam infirmam, αὐτὴν τὴν ὄχι ἀσφαλῆ ὑγίαν σου. || noli vexare μὴ βλάπτει. || mihi ante oculos versaris μοῦ εἶσαι (ἀναστρέφεσαι), σ' ἔχω πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου. || timeo, ut sustineas φοβοῦμαι (συλλογιζόμενος), πῶς ποιεῖς νὰ βαστάξῃς, ν' ἀντίσῃς εἰς τόσους κόπους. || Sed video in te esse omnia ἀλλὰ βλέπω ὅτι ἐν σοὶ εἶναι τὰ πάντα, ὅτι σὺ εἶσαι τὸ πᾶν, ὥστε ἂν πάθῃς τίποτε, εἶναι ὅλα χαμένα· διὰ τοῦτο λοιπὸν (quare...). || agis ἐπιδιώκεις νὰ ἐπιτύχῃς. || servi valetudini ὑπερέτῃς, κοίταξε τὴν ὑγίαν σου.

4. Scribam νὰ γράψω, πλαγία ἀπορηματικὴ ἐρώτησις. || longius... non discedem περισσότερον ἀφ' ὅσον εἶμαι ἐδῶ δὲν θὰ ἀπομακρυνθῶ. || quoniam... placet ἀφ' οὗ σεῖς θέλετε. || velim θὰ ἐπεθύμουν, λεπτότης, ἀντὶ volo ἐπιθυμῶ. || quam saepissime ὅσον τὸ δυνατόν πλει-

στάκις· τὸ quam ἐπιτείνει τὸ saepissime. || praesertim si μάλιστα
 ἐάν. || firmitus βεβαιότερον, ἀσφαλέστερον. || speremus νὰ ἐλπίζωμεν.
 || mea desideria. . . παρατηρητέαι αἱ πολλάι τρυφεραὶ προσαγορεύσεις
 τῆς ἐπιστολῆς mea lux. meum desiderium, mea Terentia, mea vita,
 mea desideria. || D. a. d. III Non. Oct.=data (est epistula ta-
 bellario) ante diem tertium Nonas Octobres παρεδόθη ἡ ἐπιστολὴ
 τῷ κομιστῇ τῇ 5 Ὀκτωβρίου (εἶναι ἡ ἡμερομηνία τῆς ἐπιστολῆς).

Εἰς τὴν 7ην ἐπιστολὴν (*ad Att. III, 7*).

Αὕτη ἐγράφη τῇ 29ῃ Ἀπριλίου τοῦ 58 ἐν Βοινδησίῳ, ἔνθα ὁ Κι-
 κέρων ἀπερχόμενος εἰς τὴν ἐξορίαν εἶχε μείνει ἡμέρας τινὰς ξενιζόμε-
 νος παρὰ τῷ φίλῳ αὐτοῦ Μάρκῳ Λαίνῳ Φλάκκῳ. Ὁ T. Pomponius
 Atticus (109—32 π. X.), πρὸς ὃν ἡ ἐπιστολὴ αὕτη καὶ πάμπολλαι ἄλ-
 λαι, ἀποτελοῦσαι 16 ὅλα βιβλία, ἀποτείνεται, εἶναι ἐκ τῶν ἐπιφανεστά-
 των ἀνδρῶν τῆς ἐποχῆς τοῦ Κικέρωνος, παιδείας ἐξόχου, ἱστορικὸς
 συγγραφεύς, φίλος τοῦ Κικέρωνος καὶ πολλῶν ἄλλων. Ἡ γνώμη αὐ-
 τοῦ περὶ πολιτικῶν καὶ φιλολογικῶν πραγμάτων μάλιστα τῷ Κικέρωνι
 σεβαστή. Ἐγένετο ἀρετὰ πλούσιος καὶ ἐνῆργει διὰ πλείστων δούλων
 του τὸ ἐμπόριον τῶν βιβλίων.

Brundisium εἰς . . . || a. d. XIV Cal. Maias τῇ 17 Ἀπριλίου,
 διότι πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως τοῦ ἡμερολογίου ὑπὸ τοῦ Καίσαρος (46
 π. X.) ὁ Ἀπρίλιος, Ἰούνιος, Αὔγουστος, Σεπτέμβριος, Νοέμβριος, Δε-
 κέμβριος καὶ Ἰανουάριος εἶχον ἀπὸ 29 ἡμέρας. || pueri παῖδες, δοῦ-
 λοι κομισταὶ ἐπιστολῶν τοῦ Ἀττικοῦ πρὸς τὸν Κικέρωνα. || a te ἀπὸ
 μέρους σου. || post diem tertium eius diei τῇ τρίτῃ μετὰ ταύτην
 ἡμέρᾳ, μετὰ δύο ἡμέρας, δηλ. τῇ 19ῃ (διότι ὑπελογίζετο καὶ ἡ 17ῃ).

|| Quod me rogas et hortaris αὐτὸ πού με παρακαλεῖς καὶ προτρέπεις,
 || ut apud te in Epiro sim (δηλ. ἵνα ὑπάγω **εἰς τὰ σὰ κτήματα** ἐν
 Ἡπείρῳ. Ὁ Ἀττικὸς εἶχεν εἰς τὸ Βουθρωτὸν τῆς Ἡπείρου κτήματα
 καὶ ἔγραφεν εἰς τὸν Κικέρωνα νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ καὶ νὰ διαμείνῃ κατὰ τὸν
 χρόνον τῆς ἐξορίας του. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἦτο δυνατόν, διότι τὸ Βου-
 θρωτὸν ἔκειτο ἐντὸς τῶν 500 μιλίων ἀπὸ τῆς Ἰταλίας, ἐν ᾧ διὰ τὸν
 Κικέρωνα ὁ Κλώδιος ἐπέτυχε νὰ ψηφισθῇ **εἰργεῖν πυρὸς καὶ ὕδατος**
ἄνδρα καὶ μὴ παρέχειν στέγην ἐντὸς μιλίων πεντακοσίων τῆς
Ἰταλίας (Πλουτ. Κικέρ. 32). || esset. . . optatum θὰ ἦτο δι' ἐμὲ βε-
 βαίως ἐπιθυμητὴ, ἀρεστὴ ἡ σκέψις αὕτη. || celebritatem τὴν πολυαν-

θρωπίαν, πολυκοσμίαν. || *ista solitudo* αὐτὴ ἡ ἐρημία, τὸ ἐρημικὸν κτῆμά σου ἐν Βουθρωτῷ. || *non amara* ὄχι δυσάρεστος (πικρά). || *tam familiari in loco* εἰς τὸ κτῆμα τόσον στενοῦ φίλου μου. || *itineris causa ut deverterer* ἵνα καταλύσω (μείνω ὀλίγον) χάριν ἀναπαύσεως ἐκ τοῦ ταξειδίου. || *devium* ἔξω τοῦ δρόμου, ὃν ὀφείλω νὰ ἀκολουθήσω ὁ Κικ. ἀπὸ Βοινηδισίου θὰ διεπεραιούτο εἰς Δυρράχιον καὶ ἐκεῖθεν διὰ ξηρᾶς εἰς Θεσσαλονίκην. Τὸ Βουθρωτὸν ἦτο πολὺ νοτιώτερον τοῦ Δυρραχίου, ὥστε δὲν ἠδύνατο ὁ Κικ. νὰ διέλθῃ ἐκεῖθεν. || *ab Autronio et ceteris quatridui* ἀπὸ τοῦ τόπου τῆς διαμονῆς τοῦ Αὐτρονίου καὶ τῶν λοιπῶν εἶναι ἀπόστασις τεσσάρων μόλις ἡμερῶν. Ὁ Ρ. Autronius Paetus ἦτο συνένοχος τῶν πρώτων συνομοσιῶν τοῦ Κατιλίνα, ἔπειτα ἀποδειχθεὶς ἐνοχος παρὰ νόμου σπουδαρχίας (*ambitus*) ἐξωρίσθη καὶ ἔμενε μὲ ἄλλους εἰς τὴν Ἑπειρον. Αὐτὴ δὲ ἡ γειννίασις τοῦ Κικέρωνος, ἃν ἤθελε νὰ μείνῃ εἰς τὸ Βουθρωτόν, μὲ τὸν Αὐτρώνιον δὲν θὰ ἦτο ἴσως καὶ ἀσφαλής. || *Nam castellum*... φαίνεται ὅτι ὁ Ἀττικὸς ἔγραφε πρὸς τὸν Κικέρωνα καὶ ὅτι εἰς τὸ κτῆμά του ἐκεῖ θὰ εἶναι ἀσφαλής, διότι ὑπῆρχε φρούριον, *castellum munitum* εἰς ταῦτα ἀπαντῶν ὁ Κικέρων λέγει: ἂν ἐπρόκειτο νὰ κατοικήσω ἐκεῖ, θὰ μου ἦτο χρήσιμον τὸ φρούριον (*prodesset mihi*), ἀλλ' ἂν πρόκειται νὰ περάσω μόνον ἀπὸ ἐκεῖ (*transeunti mihi*), δέν μου χρησιμεύει || *quodsi auderem*... ἂν ὅμως εἶχον τὴν τόλμην, θὰ ἐπῆγαινα νὰ μείνω εἰς τὰς Ἀθήνας. || *cadebat* συνέβαινε. || *nunc* ἀλλὰ (τώρα), || *ne interpretentur*... μήπως ἐρμηνεύσωσι, θεωρήσωσιν ὅτι καὶ ἡ πόλις ἐκείνη (αἱ Ἀθῆναι) δὲν ἀπέχει ἄρκετὰ (500 μίλια) ἀπὸ τῆς Ἰταλίας. || *nec scribis*... οὔτε γράφεις (ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου) ποίαν ἡμέραν νὰ σε περιμένωμεν. || *Quod me ad vitam vocas* αὐτὸ δὲ πού, ὅτι δέ με παρακινεῖς νὰ ζήσω. || *ut a me manus abstineam* ὅπως κρατήσω μακρὰν ἀπ' ἔμμαντοῦ τὰς χεῖρας, τ. ἔ. ὅπως μὴ αὐτοκτονήσω. Ὁ Κικ. ἦτο πολὺ ἀπογοητευμένος, διότι, ἐν ᾧ ἔσωσε τὴν πατρίδα ἀπὸ τοὺς συνωμώτας καὶ ἔλαβε τὸν τίτλον **σωτῆρ τῆς πατρίδος**, ἐν τούτοις τοιαύτην ἀμοιβὴν ἐλάμβανε. || *ut me non*... *paeniteat* ὅπως μὴ μετανοῶ διὰ τὴν ἀπόφασίν μας καὶ τὴν ζωὴν τῆς ἐξορίας. Ὁ Κικ. μετενόησε, διότι ἤκουσε τὴν συμβουλὴν τῶν φίλων του καὶ ὑπεχώρησεν εἰς τὴν βίαν τοῦ Κλωδίου. Αὐτὸς ἐφρόνει ὅτι ἔπρεπε νὰ μείνῃ καὶ νὰ ἀντιστῇ καὶ νὰ ὑπερισχύσῃ ἢ νὰ ἀποθάνῃ ἐν τῇ ὑπ' αὐτοῦ σωθείσῃ πόλει || *quod me retineat* ὅπερ δύναται νὰ με κρατήσῃ ἐν τῇ ζωῇ.

|| si spes ea non est, quae... ἐὰν ἡ ἐλπίς ἐκείνη, ἡ ὁποία συνώδευεν ἡμᾶς ἀπερχομένους ἐκ τῆς πόλεως, δὲν ὑπάρχει. Ἐξ ἄλλης ἐπιστολῆς τοῦ Κικέρωνος (ad Quintum fratrem 1, 4, 4) μαρτυροῦμεν ὅτι οἱ φίλοι του τοῦ ἔλεγον ὅτι ἐντὸς τριῶν ἡμερῶν θὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ῥώμην· καὶ ἔμεινε μακρὰν αὐτῆς 16 μῆνας! || non faciam ut enumerem δὲν θὰ (ἐπιχειρήσω, δὲν θὰ) θελήσω νὰ ἀπαριθμήσω. || per summam... ἔνεκα τῆς μεγίστης... || invidorum τῶν φθονητῶν μου, ἐκείνων οἵτινες μ' ἐφθόνουν. Ὑπαινίσσεται βεβαίως τὸν Πομπήιον, ὅστις ἔδειξε νὰ ἔντιμον διαγωγὴν εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐξουσίας τοῦ Κικέρωνος, διὰ τὴν ὁποίαν διαγωγὴν του ταχέως μετενόησε. || ne .. vocam' ἡ τελικὴ αὕτη πρότασις ἐξαορτᾶται ἐκ τοῦ (non faciam ut) enumerem. || tantā... affectum ἔνν. quantā calamitate ego effectus sum. || nemini .. magis optandam ἔνν. β. ὅρ. συγκρ. quam mihi fuit. || cuius (mortis) oppetendae... τοῦ ὁποίου θανάτου ἡ ἐντιμοτάτη στιγμή νὰ τον ὑπομείνω παρελείφθῃ. || reliqua tempora... ἀφ' οὗ, λέγει, δὲν ἔπραξα ὅ,τι ἔπρεπε τὴν στιγμήν ἐκείνην, ὅτε ἂν ἐπιπτα θὰ εἶχα τὴν ἀνακούφισιν (medicinam) ὅτι ἔπραξα ὅ,τι ἔπρεπε, τώρα, ἂν ἀποθάνω αὐτοκτονῶν, μόνον θὰ θέσω τέλος εἰς τὰ δεινὰ μου (finem doloris), χωρὶς ὅμως νὰ ἔχω καὶ τὴν ἀνακούφισιν ὅτι ἐξετέλεσα ὅ,τι ὤφειλον.

3. De re publica... colligere.. ὁ Ἀττικὸς συνέλεγε καὶ ἔγραφε πρὸς τὸν Κικέρωνα πάντα περὶ τῆς πολιτείας, ὅσα ἠδύναντο νὰ παρῶσθουν εἰς αὐτὸν ἐλπίδα μεταβολῆς τῶν πραγμάτων. || spem... mutandarum rerum ἐλπίδα μεταβληθησομένων πραγμάτων. || exspectemus ἄς τα ἀναμείνωμεν. || tu nihilo minus σὺ ἐν τούτοις. || si propera(ve)ris... ἐὰν θὰ σπεύσῃς, θὰ μας καταφθάσῃς. || accedemus... θὰ προσεγγίσωμεν εἰς τὴν Ἡπειρον, τὸ Βουθρωτόν. || per Candaviā διὰ τῆς Κανδανίας· αὕτη ἦτο ὄρεινὴ χώρα τῆς Ἰλλυρίας, διὰ τῆς ὁποίας διήρχετο ἡ ὁδὸς Ἰγνατία ἢ ἄγουσα ἀπὸ Δυρραχίου εἰς Θεσσαλονίκην. || quod de fratre (Quinto)...nesciebamus διότι ἠγνοοῦμεν ποῦ ἐμέλλομεν νὰ συναντήσωμεν τὸν ἀδελφόν μου Κόιντον. Οὗτος ἐπέστρεφε τότε ἐκ τῆς Ἀσίας, ὅπου τρία ἔτη διόκησεν ὡς ἀντιπραίτωρ. || quem ego... τὸν ὁποῖον (ἀδελφόν μου). ἐγὼ οὔτε πῶς θὰ ἴδω γνωρίζω, οὔτε πῶς θὰ τὸν ἀφήσω ἀπὸ πλησίον μου. Μεγίστην ἀγάπην εἶχεν ὁ Κικέρων καὶ πρὸς τὸν ἀδελφόν του, πρὸς ὃν ἐπίσης σώζονται πολλαὶ καὶ μακροὶ ἐπιστολαὶ αὐτοῦ (3 βιβλία). || maximum et miserrimum mearum omnium miseriarum· παρατηρητέα ἐν τῇ φράσει ταύτῃ ἡ συχνό-

της τοῦ συμφώνου m, ἐκ τῆς ὁποίας παράγεται παρήχησις μεμψιμοιροῦντος. || huius generis facultatem τὴν εὐχέρειαν τούτου τοῦ εἵδους, δηλ. τοῦ ἐπιστολογραφεῖν συχνὰ καὶ πολλά. || prid. Cal Mai. τῇ 29ῃ Ἀπριλίου (ἰδὲ σημ. ἐν ἀρχῇ).

Εἰς τὴν δὴν ἐπιστολὴν (*ad Att. V, 15*).

Αὕτη εἶναι τοῦ ἔτους 51 π. X., ὅτε ὁ Κικέρων εἶχε σταλῇ ὡς ἀνθύπατος (*pro consule*) εἰς τὴν ἐπαρχίαν Κιλικίαν, ἔνθα ὑπῆρχε στρατὸς δύο λεγεώνων.

Laodiceam veni...εἰς...Εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν ἐπαρχίαν Κιλικίαν, πλὴν τῆς κυρίως Κιλικίας ὑπήγοντο καὶ ἡ Παμφυλία, ἡ Πισιδία, ἡ Λυκαονία, ἡ Ἰσαυρία, ἡ νῆσος Κύπρος καὶ τρεῖς ἀκόμη Ἀσιατικαὶ διοικήσεις μὲ τὰς πόλεις Λαοδίκειαν, Ἀπάμειαν καὶ τὰ Σύνναδα. || *pr. Ca. Sext.* τῇ προτεραίᾳ τῶν Καλανδῶν τοῦ Ἑκτου (Ἀυγούστου) μηνός, τ. ἔ. τῇ 31 Ἰουλίου (*Quintilis*). || *ex hoc die clavum anni movebis* = *ex hoc die numerabis initium anni mei in provincia administranda* ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας θὰ ὑπολογίσῃς τὴν ἀρχὴν τοῦ ἐμοῦ ἔτους ἐν τῇ διοικήσει τῆς ἐπαρχίας. || *clavum anni* ἐν παλαιότερᾳ ἐποχῇ ὅποτε τὰ γράμματα δὲν ἦσαν ἀκόμη ἐν πολλῇ χρήσει, οἱ Ῥωμαῖοι ὑπελόγιζον τὰ ἔτη ἐμπεηγνύοντες εἰς τοὺς τοίχους τῶν ναῶν ἥλους (*clavos*), ἕνα καθ' ἕκαστον ἔτος, ὥστε ὅσοι ἥλοι ἦσαν τόσα καὶ τὰ ἔτη δι' ἕκαστον γεγονός· οἱ ἥλοι οὗτοι ἐκαλοῦντο *clavi annales*· τοὺς διὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου ἔτους ἐπισήμους ἥλους ἐνεπήγνυνον οἱ ὕπατοι ἢ δικτάτωρες πρὸς τοῦτο καθιστάμενοι (*dictator clavo figundo*). Τὴν συνήθειαν ταύτην διετήρουν ἀκόμη ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Κικέρωνος Ῥωμαῖοι. || *movebis* θὰ κινήσῃς, θ' ἀλλάξῃς. Ὡς καὶ ἐκ τῶν ἐπομένων γίνεται φανερόν, ὁ Κικέρων δὲν εὐηρεστεῖτο μὲ τὴν διοίκησιν αὐτὴν καὶ ἐπεθύμει τὸ ταχύτερον νὰ τελειώσῃ, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην, εἰς τὰ εὐάρεστα ἔργα του, νὰ συνηγορῇ ἐν τοῖς δικαστηρίοις, νὰ συγγράφῃ καὶ νὰ μετέχῃ τῆς συγκλήτου. || *exoptatius* ποθητότερον, *adventu meo* β' ὅρ. συγκρ. τῆς ἐμῆς ἀφίξεως. || *quam me taedeat negotii mei* πόσον μοῦ εἶναι δυσάρεστος ἡ (τυπικὴ) ὑπηρεσία (τῆς ἀνθυπατείας). || *non habeat*...! νὰ μὴ ἔχῃ ἀρκετὰ εὐρὺ πεδῖον (στάδιον)...! Μπορῶ, λέγει, ἐγὼ νὰ ζήσω ἐδῶ, ποῦ εἶμαι συνηθισμένος νὰ ἐργάζωμαι δραστηρίως! || *cursus animi (mei)* ὁ δρόμος, ἡ ζωηρὰ δραῖσις τῆς ἐμῆς διανοίας! || *praeclara opera cesset*! νὰ ἀδρανῇ τὸ

λαμπρόν μου ἔργον, τῆς ἐν τοῖς δικαστηρίοις συνηγορίας, καὶ περισσό-
τερον τῆς περὶ τὴν συγγραφὴν ἐργασίας! διότι τότε, 52-51, ὁ Κικέρων
ἐξέδιδε τὸ σύγγραμμά του de re publica, συνέγραφε τὸ de legibus
καὶ διώρθου τὸν pro Milone λόγον του. || Quippe ius... dicat! Βέ-
βαια, (διατὶ ὄχι), ἐν ᾧ ὁ (ἄσημος) Αὐλὸς Πλώτιος δικαιοδοτεῖ (ὡς
praetor urbanus ἀστυδίκης) ἐν Ῥώμῃ! Τὸ quippe εἰρωνικῶς. || La-
odiceae... Romae ἐν... || et cum καὶ ἐν ᾧ. || noster amicus δὲν εἶναι
γνωστὸν τίνα ὑπαινίσσεται ὁ Κικέρων ἐνταῦθα. || nomen duarum le-
gionum τὸ ὄνομα μόνον (ὄχι πραγματικῶν δηλ.) δύο λεγεόνων. || exi-
lium γεν. πληθ. τοῦ exilis (καὶ τούτων) ἀσθενῶν, ὄχι πλήρων. Ἐκα-
στος λεγεὼν πλήρης περιελάμβανεν 6000 στρατιώτας. || Denique
haec... ἀλλὰ τέλος πάντων αὐτὰ (νὰ δικαιοδοτῶ ἐν Ῥώμῃ ἢ νὰ ἀρχω
στρατοῦ μεγάλου) δέν τα ἐπιθυμῶ, μπορῶ νὰ τα στερηθῶ. || lucem
τόπον περιβλέπτον, οἷον εἶναι τὸ ἐν Ῥώμῃ βῆμα. || sed feram... ἐν
τούτοις θὰ ὑπομείνω τὴν στέρησιν πάντων τούτων, ὅπως δυνηθῶ, ἀρ-
κεῖ μόνον νὰ μὴ παραταθῇ πέραν τοῦ ἔτους ἡ ἀνθυπατεία μου. Ὁ
Κικέρων ἀνεχώρησεν ἐκ Ῥώμης κατὰ Μάϊον ἀρχόμενον τοῦ ἔτους 51
καὶ ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὴν τῇ 4ῃ Ἰανουαρίου τοῦ 49. Ὡστε ἐστερήθη τῆς
Ῥώμης 20 περίπου μῆνας χωρὶς νὰ παραταθῇ οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν
ἡ ἀνθυπατεία του (31 Ἰουλίου 51 μέχρι 30 Ἰουλίου 50). Ὁ λοιπὸς χρό-
νος κατηναλώθη εἰς τὴν μετάβασιν καὶ τὴν ἐπάνοδον. || sit modo an-
nuum ἐνν. ὑποκείμεν. negotium (proconsulatus mei) ἀρκεῖ μόνον ἡ
ὑπηρεσία μου ὡς ἀνθυπάτου νὰ εἶναι ἐνιαυσία, ὄχι περισσότερον. || si
prorogatur ἂν παραταθῇ (πέρα τοῦ ἔτους). || actum est ἐτελείωσε,
ἐχάθηκα! Ἡ διοίκησις τῶν ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν ἦτο κανονικῶς ἐνι-
ανσία, ἀλλὰ πλειστάκις παρετείνετο πέρα τοῦ ἔτους. Τοῦ Κικέρωνος
δὲν παρετάθη· διὰ τοῦτο, ὅτε ἐτελείωσε τὸ ἔτος, ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ἔλθει
διάδοχός του, παρέδωκε τὴν διοίκησιν τῆς Κιλικίας εἰς τὸν τέως τα-
μίαν του Γάϊον καὶ ἀνεχώρησεν. || verum perfacile resisti potest
ἀλλὰ πολὺ εὐκόλως δυνατόν νὰ γίνῃ ἀντίστασις, πολὺ εὐκόλως δύνα-
ται νὰ ἀντιστῇ τις εἰς ἐνδεχομένην παράτασιν τῆς ἀνθυπατείας μου.
|| tu modo Romae sis ἀρκεῖ μόνον σὺ νὰ εἶσαι ἐν Ῥώμῃ.

2. Quaeris .. ἐρωτᾷ, τί κάμνω ἐδῶ. || Ita vivam, ut... facio εἶθε
νὰ ζῶ οὕτως, ὡς μεγίστας δαπάνας κάμνω, σοῦ ὀρκίζομαι στὴ ζωὴ
μου, δαπανῶ πλεῖστα, δὲν φειδωλεύομαι διόλου. Παράβαλε νεώτερον
ἐλληνικὸν ὄρκον: Ὅσο καλὸ ἔκαμα ἐγὼ δι' αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο, ἄλλο

τόσο καλὸ νὰ βροῦν τὰ παιδιὰ μου. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἀττικὸς εἶχε συμβουλεύσει τὸν Κικέρωνα εἰς τὴν ἐπαρχίαν ποῦ θὰ πάη νὰ ζήσει βίον ὄχι φειδωλόν, νὰ ζήσει καλὰ χωρὶς νὰ λυπᾶται νὰ ξοδεύη. || hoc instituto εἰς αὐτὸν τὸν τρόπον τοῦ ζῆν. || abstinentia ἐγκράτεια, ἀποχή ἀπὸ καταπιέσεων ἀργυρολογίας. || ex praeceptis tuis σύμφωνα μὲ τὰς ἰδικάς σου συμβουλὰς. || ut verear (τόσον) ὥστε νὰ φοβοῦμαι. || ne . . . sit μήπως ἐκεῖνα τὰ χρήματα, **ποῦ ἀντήλλαξα πρὸς σέ**, ἀναγκασθῶ νὰ πληρώσω διὰ νέου δανείου. || illud quod tecum permutavi. . . ἀπερχόμενος ὁ Κικέρων ἐκ Ῥώμης ἔλαβε παρὰ τοῦ Ἀττικοῦ εἶδος ἐπιταγῆς χρηματικῆς ἢ συναλλαγματικῆς, τὴν ὁποίαν νὰ ἐξαργυρώσῃ ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐξηργύρωσε πράγματι. Ἀλλὰ διὰ τὴν παρὰ τοῦ Ἀττικοῦ ληφθεῖσαν ἐπιταγὴν ἢ συναλλαγματικὴν δὲν ἔδωκε πρὸς αὐτὸν χρήματα· ἐπομένως ἔμεινε ὀφειλέτης πρὸς αὐτὸν διὰ τὸ ποσὸν τῆς ἐπιταγῆς· ἐπειδὴ δέ, ὡς λέγει, ἐξώδευε πολλὰ ἐν Κιλικίᾳ καὶ δὲν ἀπεταμίευε τίποτε, ἐκφράζει τὸν φόβον ὅτι θὰ εὗρεθῇ εἰς τὴν ἀνάγκην νὰ συνάψῃ νέον δάνειον, διὰ νὰ πληρώσῃ τὸ πρὸς τὸν Ἀττικὸν χρέος του (versuram facere συνάπτειν δάνειον εἰς πληρωμὴν παλαιοῦ χρέους, versurā solvere πληρώνειν παλαιὸν χρέος διὰ νέου συναπτομένου δανείου). Ὁ Κικέρων δὲν κατέπισε δι' ἀργυρολογίας τὴν ἐπαρχίαν ἣν διόκησεν, ὡς ἔκαμον καὶ ἄλλοι Ῥωμαῖοι διοικηταὶ ἐπαρχιῶν, παρὰ νόμῳ ἀργυρολογοῦντες, καὶ ὁ ἐν Κιλικίᾳ προκάτοχος αὐτοῦ Appius Claudius. Οὕτως ὁ Κικέρων ἐφείλκυσε ἐφ' αὐτὸν εὐθύς ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς του τὴν ἐκτίμησιν πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐκείνῃ πολιτῶν. || Appi (Claudii) vulnera τὰς πληγὰς (τῆς ἐπαρχίας) τὰς ὁποίας εἶχεν ἀνοίξει ὁ Ἀππίος Κλαύδιος διὰ τῆς καταπιεστικῆς διοικήσεώς του. || non refrico δὲν ἀναξαίνω (διὰ νέας, ἰδικῆς μου, παρὰ νόμου ἀργυρολογίας). || oculi παθητ. ἀπαρ. ἐνεστ. τοῦ oculo ἀποκρύπτω.

3. Laodiceā ἐκ Λαοδικείας. || iter faciebam ἐπορευόμην. || cum has littera dabam ὅταν παρέδιδα αὐτὴν τὴν ἐπιστολήν μου εἰς τὸν κομιστὴν (tabellarius) νὰ σου τὴν φέρῃ. || in castra εἰς τὸ στρατόπεδον, τὸ ὁποῖον εὗρίσκετο εἰς τὴν Λυκαονίαν. || inde ἐντεῦθεν, δηλ. ἐκ τοῦ στρατοπέδου. || ad Taurum cogitabam διανοούμην νὰ πορευθῶ πρὸς τὸν Ταῦρον (τὸ ὄρος καὶ τὴν χώραν τὴν κατ' αὐτό). Οἱ παρατακτοὶ faciebam-dabam-cogitabam κατὰ τὴν ἐν ἐπιστολαῖς χοῆσιν ἀντὶ ἐνεστώτων facio-do-cogito || ut cum Moeragene... ἵνα, συνάψας μάχην πρὸς τὸν Μοιραγένη, ἐὰν δυνηθῶ, δώσω πέρας εἰς τὴν

ὑπόθεσιν τοῦ δούλου σου. Δοῦλός τις τοῦ Ἀττικοῦ εἶχε δραπετεύσει καὶ καταφύγει πρὸς τὸν Μοιραγένη, ἀρχηγὸν ληστρικῆς τινος συμμορίας, ἡ ὁποία εἶχε κρησφύγετον εἰς τὰ ὄρη τῆς Κιλικίας. || signis collatis ἀφαιρ. ἀπόλ. signa conferre συνάπτειν μάχην. || decido de aliquo κρίνω περὶ τινος ὁριστικῶς καὶ θέτω τέρμα εἰς τὴν ὑπόθεσίν του. || clitellae bovi sunt impositae τὸ **σαμάρι** ἐτέθη ἐπάνω εἰς βοῦν (παροιμία), τ. ἔ. ἀνετέθη ὑπόθεσις (διεξαγωγή πολέμου) εἰς ἄνθρωπον (ἐμὲ) ἀκατάλληλον, ἐξήτησαν ἀπὸ ἡμένα προῶγμα διὰ τὸ ὁποῖον δὲν εἶμαι κατάλληλος. Ἡ παροιμία λέγεται καὶ συντομώτερον hos clitel-las (ἐνν. portat ἢ fert, βοῦς σάγμα φέρει. || feremus θὰ τὸ ὑπομείνωμεν. || Modo. . . adsis ad tempus ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ παραταθῇ πέρα τοῦ ἔτους· ἂν μὲ ἀγαπᾷς φρόντισε καὶ σὺ νὰ εἶναι ἐν καιρῷ παρὼν ἐν Ῥώμῃ. || ut senatum. . . excites ἵνα ἐξεγείρῃς ὁλόκληρον τὴν σύγκλητον (νὰ μὴ παραταθῇ ἡ ἀνθυπατεία μου). || res publica τὰ ἐν τῇ πολιτείᾳ συμβαίνοντα. || cura, ut mihi nota sit φρόντιζε νὰ μοῦ εἶναι γνωστά. || cum constitero, ὅταν θὰ ἔχω ἐγκατασταθῇ. Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην γράφει ὁ Κικ. ὡς λέγει ἀνωτέρω ὁ ἴδιος, cum iter Laodiceam faciebat. || redditum iri θὰ σοῦ παραδοθοῦν. || publicanorum ἡ εἴσπραξις τῶν διαφόρων φόρων καὶ προσόδων ἐδίδετο συνήθως εἰς ἐνοικιαστὰς (publicanos), ὡς καὶ παρ' ἡμῖν συμβαίνει. Οἱ ἐνοικιασταὶ ἀπετέλουν πολλάκις ἐταιρεῖας (societates publicanorum), ὧν οἱ διευθυνταὶ ἐκαλοῦντο magistri. || per magistros scripturae et portus διὰ τῶν διευθυντῶν τῶν ἐνοικιαστῶν τοῦ φόρου τῶν δημοσίων νομῶν καὶ τῶν λιμενικῶν· scriptura ὁ φόρος ὁ ἐκ τῶν δημοσίων νομῶν (λειβαδίων), αἱ ὁποῖαι pascua publica ἐκαλοῦντο. || portus=portorii, τοῦ λιμενικοῦ φόρου.

Εἰς τὴν ἐνάτην ἐπιστολὴν (ad Att. VI, 9).

Ἐστάλη ἐξ Ἀθηνῶν ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος, ἐπιστρέφοντος ἐκ τῆς Κιλικίας (ιδεῖ προηγουμένην ἐπιστολὴν), τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου τοῦ 50 π. Χ. In Piraeae cum exissem ἐξεληθὼν εἰς Πειραιᾶ. Ὁ Ἀττικὸς ἔψεξε τὸν Κικέρωνα, διότι ἐδῶ εἶπεν in Piraeae, ἀφ' οὗ εἶναι πόλις καὶ ἔπρεπε νὰ εἴπῃ Piraeae, ἄνευ τῆς· in· δικαιολογούμενος δὲ ὁ Κικέρων εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν του λέγει ὅτι θεωρεῖ τὸν Πειραιᾶ τόπον, ὅχι πόλιν. || cum exspectassem ἐπειδὴ εἶχον ἀναμείνει. || ob signatam ἐσφραγισμένην, πρὶν δηλ. ἀκόμη νὰ τὴν ἀποσφραγίσω. || brevitatem

Θ. Κακριδῇ, Κικέρωνος Ἐπιστολαὶ (Σημειώσεις). Ἐκδ. Β'

3

(τὴν μικρότητα, ἰσχνότητα. εὐτέλειαν). Ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Ἀττικοῦ καὶ κακογραφημένη ἦτο ἐσωτερικῶς (*σύγχυσιν* litterularum) ἔνεκα τοῦ πυρετοῦ, ὑφ' οὗ κατείχeto ὁ Ἀττικός, ὅτε ἔγραφεν αὐτήν, καὶ ἐξωτερικῶς ἦτό πως παρημελημένη, καὶ ἐφαίνeto μικρά, πρόχειρος καὶ βεβιασμένη. Ὁ Κικέρων ἐξεπλάγη καὶ ἀπὸ τὸ ἐξωτερικὸν τῆς ἐπιστολῆς, μόλις εἶδεν αὐτὴν ἀκόμη ἐσφραγισμένην, καὶ πάλιν ἀφοῦ ἤνοιξεν αὐτήν. || litterularum . . . Ὁ Ἀττικός συνήθως (ut solent esse) ἔγραφε γράμματα μικρά (litterularum) κομψὰ καὶ καθαρά (compositissimae — clarissimae), ἀλλὰ τότε ἔνεκα τοῦ πυρετοῦ τὰ γράμματά του ἦσαν πολὺ κακά, διότι ἔτρεμε τὸ χέρι του, ὅταν ἔγραφε. || ne multa (loquar) νὰ μὴ τα πολυλογῶ. || percussus vehementer, nec magis quam debui ταραχθεὶς σφόδρα καὶ ὄχι περισσότερον ἀπὸ ὅσον ὤφειλα νὰ ταραχθῶ. Τὸ vehementer δεικνύει ὅτι ὤφειλεν ὁ Κικ. νὰ ταραχθῇ καὶ ἐταράχθῃ σφόδρα. || quaero ex Acasto ζητῶ πληροφορίας ἀπὸ τὸν Ἀκαστον, πῶς ἦσουν. || ille . . . ἐνν. respondit. . . ὁ Ἀκαστος ἀπεκρίθη εἰς τὸν Κικέρωνα ὅτι καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀττικός ἐνόμιζεν ὅτι δὲν εἶχε τίποτε σοβαρὸν (tibi visum esse) καὶ αὐτὸς ὁ Ἀκαστος ἀντελήφθη (sibi visum esse) καὶ ἀπὸ τοὺς οἰκείους τοῦ Ἀττικοῦ ἤκουσε τοιοῦτους λόγους (ita se domi ex tuis audisse), ὥστε νὰ μὴ φαίνεται τι κακὸν (ut nihil esse incommode). || id ἀντικεῖμ. τοῦ adprobare ὑποκείμ. τοῦ videbatur adprobare εἶναι (illud), quod erat in extremo (=in extrema parte tuae epistulae). Εἰς τὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς του ἔγραφεν ὁ Ἀττικός ὅτι τὴν ἐπιστολήν του ἔγραφεν ἔχων μικρὸν πυρετὸν (febriculam). || sed tamen deamavi ἀλλ' ὅμως ὑπερευχαριστήην. || quod nihilo minus . . . ὁ Κικέρων ἐλυπήθη διὰ τὸν πυρετὸν τοῦ φίλου, ὑπερευχαριστήθη ὅμως ἀφ' ἑτέρου, διότι ὁ φίλος του μὲ ὄλον τὸν πυρετὸν (nihilo minus) τοῦ ἔγραφεν ἰδιοχείρως (tua manu) τὴν ἐπιστολήν. || Quare . . . ἐκ τοῦ ὅτι ὁ φίλος του ἔγραφεν ἰδιοχείρως, ὄχι μόνον ὑπερευχαριστήθη, ἀλλὰ καὶ εἶκασεν ὅτι δὲν ἦτο σοβαρὸν τι τὸ νόσημα· διὸ κρίνει καλὸν νὰ τελειώσῃ τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον ἐκφραζὼν μόνον τὴν ἐλπίδα καὶ τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ σύνεσις τοῦ φίλου καὶ ἡ ἐγκράτεια θά του ἔχουν ἤδη ἀποδώσει τὴν ὑγείαν. || **Παραφύλαξον. . . αὐτότατα.** Ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος εἰς Κιλικίαν εἶχεν ἀναθέσει εἰς τινὰ **Φιλότιμον**, ἀπελεύθερον τῆς Τερεντίας, τὴν διεύθυνσιν τῆς περιουσίας του ὑπὸ τὴν ἀνωτέραν τοῦ Ἀττικοῦ ἐπίβλεψιν. Ἀλλ' ὁ Φιλότιμος τοὺς λογαριασμοὺς, τοὺς ὁποίους παρουσίασε, τῆς

διαχειρίσεώς του, εἶχε σφόδρα ταράξει—ἀνακατώσει (**φυρατής**, ἐκ τοῦ φυράω—ἀνακατώνω), ἵνα συγκαλύψῃ καταχορήσεις του. || Hanc... hereditatem αὐτὴν τὴν (εἰς ἐμὲ τώρα ἀνήκουσαν) κληρονομίαν. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν τοῦ Κικέρωνος ἀπέθανεν ὁ φίλος αὐτοῦ Precianus νομομαθὴς (iurisconsultus), καὶ ἐκληροδότησε τὴν μικρὰν περιουσίαν του εἰς αὐτόν. Ταύτην τὴν περιουσίαν παρακαλεῖ τώρα ὁ Κικέρων τὸν Ἀττικὸν νὰ μὴ ἀφήσῃ διόλου νὰ τὴν ἐγγίσῃ ὁ Φιλότιμος (prorsus ne attingat). Τὸν Φιλότιμον δὲν ὀνομάζει ὁ Κικέρων, ἀλλὰ ὑπαινίσσεται τὸ ὄνομα αὐτοῦ διὰ τῆς λέξεως **φιλοτιμίαν**, ἣν μετεχειρίσθη ἀντὶ τοῦ **φιλαργυρίαν**· τὸ **αδιότατα** (**αὐτιότατος**) σημ. ἐντελῶς **μόνος σου**, χωρὶς νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς ἄλλον τινά. || magno dolori dot. τοῦ κατηγορουμένου=μεγάλῃ θλίψει. || hominem, δηλ. Precianum. || procura φρόντισε. || quantulacunque est ὅσονδῆποτε μικρὰ καὶ ἂν εἶναι. || ille δηλ. ὁ **φυρατής** (Φιλότιμος). || Dices ἐνν. illi, δηλ. τῷ φυρατῇ. || nummos mihi opus esse ὅτι ἔχω ἀνάγκην χρημάτων ἀπαρεμφ. πρότασις ἐξηρητημένη ἀπὸ τὸ dices· ὥς ἀνεξάρτητος θὰ ἐξεφέρετο: nummi mihi opus sunt. || triumphi· ἡ σύγκλητος εἶχε ψηφίσει ὑπὲρ τοῦ Κικέρωνος νὰ τελέσῃ θρίαμβον (supplicationem, δηλ. εὐχαριστήριον τελετὴν ἐν τῷ ναῷ). || in quo ἐνν. triumpho. || **κενόν**=κοῦφον, κενόδοξον. || in expetendo ἐνν. triumpho=ἐν τῷ ζητῆσαι αὐτόν (τὸν θρίαμβον) || nec **ἄτυφον**=οὔτε (ἄγαν) μετριοφρονα. || in abjiciendo (triumpho) ἐν τῷ ἀπορρίψαι αὐτόν (αὐθορμήτως παρεχόμενον ὑπὸ τῆς συγκλήτου) || fratri (meo) δηλ. τῷ Κοίντῳ Κικέρωνι. Ὁ Κικέρων ἀπερχόμενος ἐκ τῆς ἐπαρχίας Κιλικίας ἐπέτρεψε τὴν διοίκησιν αὐτῆς εἰς τὸν τέως ταμίαν του Γάϊον Καίλιον, ὅχι εἰς τὸν ἀδελφόν του.⁵

3. **Ἐπέχειν**=dubitare, ἀμφιβάλλειν. || si esset quidquam, cur... ἐὰν ὑπῆρχε λόγος τις διὰ τὸν ὁποῖον... || placeret ἐδόκει (καλόν). || **ἀθέτησις**=ἀποδοκιμασία, **ἐποχή**=ἀμφιβολία. || de (Quinto) Cicerone puero περὶ τοῦ παιδὸς Κοίντου Κικέρωνος, τ. ἑ. τοῦ υἱοῦ του Κοίντου Κικέρωνος, ἀδελφοῦ τοῦ ῥήτορος. || neutiquam μηδαμῶς || **τούμὸν ὄνειρον ἐμοί**, δηλ. λέγεις· παροιμία ὑποσημαίνουσα ὅτι ἄσκοπον ἐνέργειαν κάμνομεν συμβουλευόντες τινα νὰ πράξῃ τι, ὅπερ αὐτὸς μόνος, ἀφ' ἑαυτοῦ, ἄνευ τῆς ἰδικῆς μας συμβουλῆς κάλλιον γνωρίζει νὰ κάμνῃ καὶ κάμνει. || eadem omnia...τὰ ἴδια ὅλα εἶδομεν (ὄνειρα), ὥς ἐὰν εἴχομεν συνομιλήσει. || non fuit aliter faciendum δὲν παρέστη ἀνάγκη νὰ πράζωμεν ἄλλως. || **ἐπιχρονία ἐποχή** tua=διαρκὴς ἀμφιβολία

ἰδική σου. || dubitatione (nos) liberavit ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τῆς ἀμφιβολίας.

4. Postero die, δηλ. postridie idus Octobres, τῇ 16ῃ Ὀκτωβρίου τῇ 15ῃ Ὀκτωβρίου, id. Oct., παρέδωκε τὴν παροῦσαν ἐπιστολὴν τῷ Σαυφηίῳ, νὰ τὴν φέρῃ εἰς τὸν Ἀττικόν. Τὴν ἐπομένην θὰ ἔγραφε μακροτέρας ἴσως ἐπιστολὰς καὶ τακτικωτέρας· ὥστε ἦτο περιττὴ ἡ παροῦσα· ἀλλὰ, λέγει ὁ Κικέρων, δὲν ἦτο ὀρθὸν νὰ ἔλθῃ ὁ poster Saufeijs καὶ νὰ μὴ φέρῃ ἐπιστολὴν μου πρὸς σέ. Ἐπιστρέφων ὁ Κικέρων ἐκ Κιλικίας εἰς Ῥώμην παρέμεινεν εἰς πολλοὺς διαμέσους σταθμούς, καὶ ἐδέησε νὰ στείλῃ ἐπιστολὰς καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ἐπιστροφὴν τοῦ πρὸς τοὺς ἐν Ῥώμῃ φίλους τοῦ καὶ νὰ ζητῇ καὶ ἀποκρίσεις εἰς αὐτάς. || de Tulliola ... ἡ θυγάτηρ τοῦ Κικέρωνος Tullia, μετὰ τὸν πρόωρον θάνατον τοῦ πρώτου αὐτῆς μνηστῆρος Καλπορνίου Πείσωνος, ἐμνηστεύθη τὸν Φρούριον Κρασσίποδα, καὶ μετὰ τοῦτον, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ πατρὸς της, τὸν Πόπλιον Κορνήλιον Δολαβέλλαν, ὅχι καλῆς φήμης νέον, μικρότερον δὲ τῆς Τυλλίας κατὰ 7 ἔτη. || quam (rem publicam) praevideo in summis periculis: σχεδὸν ἅμα τῇ ἐπανόδῳ τοῦ Κικέρωνος ἐκ Κιλικίας ἐκηρύχθη ὁ ἐμφύλιος μεταξὺ Πομπηίου καὶ Καίσαρος πόλεμος. || de censoribus... ὁ τιμητὴς Ἀππίος Κλαύδιος ἠγωνίζετο καὶ ἐπέμενε νὰ κωλύσῃ διὰ νόμον τὴν πολυτέλειαν τῶν ἀγαλμάτων καὶ τῶν εἰκόνων (signis tabulis) καὶ περὶ τούτου ἐπρόκειτο νὰ γίνῃ εἰσήγησις εἰς τὴν σύγκλητον. || referaturne ἂν γίνεται εἰσήγησις εἰς τὴν σύγκλητον. || Caesar... quattuor ἐνν. adducturus erat ἔμελλε νὰ ὀδηγήσῃ. || Placentia πόλις ἐπὶ τῆς δεξιᾶς ὄχθης τοῦ Πάδου. || quid nobis futurum est? τί θὰ γίνωμεν ἡμεῖς (μὲ τὴν ἀπέναντι ἀλλήλων στάσιν τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Πομπηίου); || In arce Athenis ἐν ἀκροπόλει, ἐν Ἀθήναις. || statio mea, ὁ ἐμὸς σταθμός. Παρέμεινε λοιπὸν καὶ ἐν Ἀθήναις ὁ Κικέρων ὀλίγας ἡμέρας.

Εἰς τὴν 10ην ἐπιστολὴν (*ad Att. XII, 9*).

Ἐγράφη ἐν Φορμιανῷ (Formianum) τῷ 58 π. X., κατὰ τινὰ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τοῦ Δεκεμβρίου. Τὸ Formianum ἦτο κτῆμα παρὰ τὴν πόλιν Formiae, κειμένην ἐν Λατίῳ εἰς τὴν νοτιοδυτικὴν παραλίαν αὐτοῦ. Ἐν τῷ Φορμιανῷ παρέμεινεν ἐπίσης ὁ Κικέρων ἐπιστρέφων ἐκ Κιλικίας (ἰδὲ τὰς δύο προηγουμένας ἐπιστολάς). Ἐχρονολογεῖται εἰς τοὺς μεταξὺ σταθμούς διὰ νὰ φθάσῃ εἰς Ῥώμην τῇ 3ῃ Ἰα-

νουαρίου, ἡμέρα τῶν γενεθλίων του, ἵνα κατ' αὐτὴν τελέσῃ τὸν θρίαμβόν του. Ἐπεβραδύνθη ὅμως ἢ εἰς Ῥώμην ἀφιξίς του κατὰ μίαν ἀκόμη ἡμέραν (4 Ἰαν. 49).

1. Cotidiene... «**Δοιπὸν πρέπει καθ' ἡμέραν νὰ λαμβάνω παρὰ σοῦ ἐπιστολάς;**» ἔγραφεν ὁ Ἀττικὸς πρὸς τὸν Κικέρωνα· καὶ ὁ Κικ. ἀπαντᾷ: «καθ' ἡμέραν, ἀρκεῖ νὰ ἔχω ἄνθρωπον, μὲ τὸν ὁποῖον νὰ σοῦ στέλλω αὐτάς» (si habebō cui dem cotidie). || «At iam ipse ades **ἀλλὰ τώρα ἔρχεσαι πλέον μόνος σου**», τοῦ γράφει ὁ Ἀττικὸς· τότε θὰ παύσω νὰ σοῦ γράφω, ἀπαντᾷ ὁ Κικ., ὅταν θὰ ἔχω ἔλθει. Ἡ συγνὴ ἀλληλογραφία δεικνύει καὶ τὴν χαρὰν τοῦ Κικέρωνος διὰ τὴν ἐπάνοδόν του εἰς Ῥώμην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀγάπην πρὸς τοὺς φίλους του. Πρὸς τὸν Ἀττικὸν μόνον κατὰ τὸ διάστημα τῆς εἰκοσαμῆνου ἐκ Ῥώμης ἀπουσίας του ἔστειλε περὶ τὰς 40 ἐπιστολάς, αἵτινες διὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην εἶναι πάρα πολλάι, λαμβανομένου ὑπ' ὄψιν ὅτι καὶ ἡ γραφικὴ ὕλη δὲν ἦτο τόσον ἀφθονος, ὅσον σήμερον, καὶ ἡ δυσκολία περὶ τὴν ἀποστολὴν αὐτῶν ἦτο πολὺ μεγάλη. || Unas, δηλ. litteras, μίαν ἐπιστολήν. || a te ἀπὸ μέρους σου, ἰδικήν σου ἐπιστολήν πρὸς ἐμέ. || ad bustum Basili παρὰ τὸ μνημεῖον (monumentum) τοῦ Βασίλου (ἀγνώστου ἡμῖν). || Bustum (παρὰ τὸ amb ūro, κατὰ ψευδῇ χωρισμὸν am-buro = περικαίω, σημαίνει α') τὸ κεκαυμένον σῶμα τοῦ νεκροῦ, β') τὸν τόπον ἐν ᾧ ἐκάη, τὴν πυράν, γ') τὸν τάφον ἐν ᾧ ἐτέθη, δ') τὸ μνημεῖον τὸ ἐπὶ τοῦ τάφου, ε') τὴν προτομὴν (ἀγαλμα) (γερμ. Büste, γαλλ. buste)· σήμερον σημαίνει καὶ τὸν στηθόδεσμον, μποῦστον busto. Τὸ bustum Basili ἦτο ἔξω τῆς πόλεως (ad urbem), παρὰ τὴν Ἀπρίαν ὁδόν· ὁ τόπος ἦτο κατάλληλος εἰς ἐνέδραν καὶ πολλὰ κακουργήματα εἶχον γίνεαι ἐκεῖ. || Videbis igitur... ἀφ' οὗ ἐχάθη ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη, λέγει, θὰ ἰδῇς (θὰ κρίνῃς), μήπως ἦτο γραμμένον εἰς αὐτὴν τίποτε τὸ ὁποῖον πρέπει ἐγὼ νὰ γνωρίζω (καὶ θὰ μου γράψῃς πάλιν). || et simul **διευκρινήσεις**... καὶ συγχρόνως εἰς τὴν ἐπιστολήν σου θὰ μου διευκρινήσῃς τὸ ἐξῆς πολιτικὸν ζήτημα (τὸ κατωτέρω). Τὸ πολιτικὸν πρόβλημα, τοῦ ὁποίου ὁ Κικ. ζητεῖ ἀπὸ τὸν Ἀττικὸν τὴν λύσιν, εἶναι τὸ ἐξῆς: Ποῖον εἶναι τὸ μικρότερον κακόν, τὸ ὁποῖον δύναται νὰ πάθῃ ἡ πολιτεία ἵνα ἐξέλθῃ ἐκ τῆς κρισιμωτάτης καταστάσεως, εἰς τὴν ὁποίαν περιήγαγον αὐτὴν αἱ ἀξιώσεις τοῦ Καίσαρος ἀφ' ἐνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου τοῦ Πομπηίου καὶ τῆς συγκλήτου. Τὰ κατὰ ταῦτα ἀπαριθμεῖ κατωτέρω. || cum sit necesse ἀφ' οὗ εἶναι ἀνάγκη

κη. || *haberi Caesaris rationem (comitiis)* νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς προσεχεῖς ὑπατικὰς ἀρχαιρεσίας (Ἰουλ. 49) ἢ ὑποψηφιότης τοῦ Καίσαρος. || *illo (Caesare) exercitum... obtinente* ἐκείνου διατηροῦντος τὸν στρατὸν αὐτοῦ (ἐν Γαλατίᾳ). || *vel per senatum* εἴτε διὰ τῆς συγκλήτου (μὴ ἀποστελλούσης διάδοχον). || *vel per tribunos pl.* εἴτε διὰ τῶν (φίλων του) δημάρχων (κυρούντων νόμον, δι' οὗ νὰ παρατείνεται ἡ διοίκησις αὐτοῦ). || *aut persuaderi Caesari* ἢ νὰ πεισθῇ ὁ Καῖσαρ.

|| *provinciam* ἡ διοίκησις τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατία ἔληγε τῇ 1 Μαρτίου τοῦ 49, ἀλλ' οὗτος ἐπεθύμει νὰ παραμείνῃ ἐν τῇ διοικήσει μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν θὰ ἀνελάμβανε τὴν ὑπατείαν, 1 Ἰανουαρίου 48, ἐὰν ἐξελέγετο ὑπάτος. Οἱ ἀντίπαλοι ἰσχυρίζοντο ὅτι δὲν ἐπιτρέπετο νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑποψηφιότης τοῦ Καίσαρος ἀπόντος ἐκ Ῥώμης.

|| *haberi comitia* νὰ ἐνεργηθῶσιν ἀρχαιρεσίαι. || *si per tribunos plebei non patiatur (haberi comitia sine sua ratione) et tamen quiescat* ἐὰν δὲν θέλῃ νὰ ἀνεχθῇ νὰ ἐνεργηθῶσιν ἐκλογαὶ ματαιῶν αὐτὰς διὰ τῶν φίλων του δημάρχων, ἀλλ' ὅμως νὰ ἡσυχάζῃ (νὰ μὴ κινή πόλεμον κατὰ τῆς πόλεως). || *rem adduci ad interregnum* τὸ πρᾶγμα νὰ καταλήξῃ εἰς μεσοβασιλείαν. Ἄν δι' οἰονδήποτε λόγον δὲν ἐγίνοντο ἐκλογαὶ τῶν ἀνωτέρων ἀρχόντων (ὑπάτων, στρατηγῶν) μέχρι τῆς 1 Ἰανουαρίου, ἐπειδὴ οἱ ἄρχοντες τοῦ προηγουμένου ἔτους ἦσαν ὑποχρεωμένοι νὰ καταθέσουν τὴν ἀρχὴν τὴν 31 Δεκεμβρίου, ἵνα μὴ μείνῃ ἡ πόλις ἄνευ ἀνωτέρων ἀρχόντων, καθίστατο **μεσοβασιλεία** (*interregnum*), καθ' ἣν ἦρχεν εἷς μεσοβασιλεὺς ἐπὶ 5 ἡμέρας, μετὰ τοῦτον ἄλλος μεσοβασιλεὺς ἐπὶ ἄλλας 5 καὶ οὕτω καθεξῆς, ἕως νὰ γίνουν ἐκλογαὶ τακτικῶν ἀρχόντων. || *exercitum adducat* ἐνν. *in urbem* (κατὰ τῆς πόλεως). || *armis cum eo contendere* δι' ὅπλων ν' ἀγωνισθῶμεν, νὰ πολεμήσωμεν πρὸς αὐτὸν (τὸν Καῖσαρα)· τὸ ἀπαρέμφ. *contendere*, ὥς καὶ τὰ προηγούμενα (aut) *haberi* (aut) *persuaderi* (aut) *haberi (comitia)* (aut) *adduci*—ἐπίσης καὶ τὰ κατωτέρω *facere*, *ire*, εἶναι ὑποκείμενα τῆς ἐν ἀρχῇ ἀπροσώπου φράσεως *sit necesse*. || *nobis... paratis* ἀφαιρ. ἀπόλ.=ἡμῶν ἦττον (οὐπὼ καλῶς) παρεσκευασμένων. || *tum cum... impetratum non sit (ut ratis Caesaris comitiis habeatur)* τότε, ὅτε δὲν θέλει ἐπιτευχθῇ (ὅπως ὁ Καῖσαρ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν). || *comitiis τῇ τῶν ἀρχαιρεσιῶν ἡμέρᾳ*. || *ut e lege ratio (eius comitiis) habeatur* ὅπως συμφώνως πρὸς τὸν νόμον ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ὑποψηφιότης αὐτοῦ, καίπερ ἀπόντος, κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας.

|| e lege. . . οἱ φίλοι τοῦ Καίσαρος ἐν ἔτει 52 τῇ συνδρομῇ τοῦ Πομπηίου εἶχον ἐπιτύχει νὰ ψηφισθῇ νόμος ἐπιτρέπων αὐτῷ (τῷ Καίσαρι) νὰ ἐκθέσῃ ὑποψηφιότητα καίπερ ἁπὼν ἄλλὰ τὸν νόμον αὐτὸν δὲν ἐθεώρουν ἰσχύοντα τώρα οἱ ἀντίπαλοί του. || additā causā... ὁ Καῖσαρ ἠδύνατο νὰ πολεμήσῃ κατὰ τῆς συγκλήτου εἴτε διὰ μόνην τὴν αἰτίαν ὅτι δὲν ἐλαμβάνετο ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἀρχαιρεσίας (aut hanc unam ob causam, quod ratio non habeatur), εἴτε ἀκόμη καὶ διότι ἴσως δήμαρχός τις (φίλος του) στιγματισθεῖς ἢ ἄλλο τι παθὼν ὑπὸ τῆς συγκλήτου ἠθέλε καταφύγει πρὸς αὐτὸν (aut addita causa, si forte... confugerit). Οἱ δήμαρχοι ἐστιγματίζοντο (notatus) ἐὰν ἡ σύγκλητος ἀπεφαίνετο περὶ αὐτῶν ὅτι ὅσα εἶχον πρᾶξει ἦσαν ἐναντίον τῆς πολιτείας (ea quae fecissent contra rem publicam fecisse) περιωρίζοντο δὲ (circumscriptus), ἂν ἡ σύγκλητος καθώριζε τὰ ὅρια τῆς ἐνεργείας αὐτῶν καὶ προσέθετεν ἐν τέλει: si quis aliter fecerit, is contra rempublicam faciet ἢ is in hostium numero habebitur. Τέλος κατηγοῦντο (sublatus) οἱ δήμαρχοι, ἐὰν ἡ σύγκλητος ἐξέδιδε τὸ λεγόμενον senatus consultum ultimum: videant, ἢ dent operam consules, ne quid res publica detrimenti capiat, δι' οὗ συγκλητικοῦ δόγματος οἱ ὕπατοι ἐλάμβανον ἀπόλυτον, **δικτατωρικὴν**, ἐξουσίαν, πάντων τῶν ἄλλων ἀρχόντων καταργουμένων ἢ ἐκτελούντων μόνον διαταγὰς τῶν ὑπάτων. || circumscriptus περιορισθεῖς ἐν τῇ ἐνασχέσει τῆς ἐξουσίας του. || sublatus καταγοηθεῖς, παυθεῖς. || dicensve ἢ ἂν ἔλεγε (χωρὶς νὰ εἶναι τοῦτο ἀληθές). || suscepto autem bello . . . ἀναληφθέντος δὲ τοῦ πολέμου (ὑφ' ἡμῶν)· ὁ Κικέρων καὶ ἄλλοι ἀριστοκρατικοὶ συνετάσσοντο μετὰ τοῦ Πομπηίου κατὰ τοῦ Καίσαρος. Ὁ Κικέρων λέγει: καὶ ἂν ἀναδεχθῶμεν τὸν πόλεμον (suscepto bello), γεννῶνται ὑπόξητῆματα ἄλλα, δηλ. ἂν πρέπη νὰ μείνωμεν καὶ νὰ ἀμυνθῶμεν ἐν τῇ πόλει (tenenda sit urbs), ἢ ἐγκαταλιπόντες αὐτὴν ἂν πρέπη νὰ ἐπιδιώξωμεν ν' ἀποκλείσωμεν τὸν Καῖσαρα ἀπὸ τῶν ἐπιτηδείων (σίτου καὶ ἄλλων τροφῶν) καὶ τῶν ἄλλων ἐφοδίων (ea relicta ille commeatu et reliquis copiis intercludendus sit. || tenenda sit—intercludendus sit σύμπτυξις ἀντὶ (sit necesse) teneri urbem—illum intercludi. || quorum aliquod certe subeundum est (nobis) τῶν ὁποίων ἐν τι ὀρισμένως πρέπει νὰ ὑπομείνωμεν, ἀναπόφευκτον. || persuaderi illi. . . συμπλήρωσον: dices profecto te minimum malum putare persuaderi illi. . . || descendat συγκαταβῇ, συγκατατεθῇ. || id eum. . . non facere miror καὶ πα-

ραζενεύομαι διότι (ὁ Καῖσαρ) δέν το κάμνει αὐτό. || si non obtinet, ut. . . ἔάν δέν ὑπερισχύῃ, ὥστε νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς διατηρῶν τὸν στρατόν. || ut quidam putant ὡς τινες (οἱ περὶ τὸν Πομπήιον φιλοπόλεμοι) νομίζουσιν. || ille (Caesar) consul ἐκεῖνος ἐάν γίνῃ ὕπατος. || at sic malo. . . ἀλλά, θὰ εἴπῃς, προτιμῶ οὕτω (νά γίνῃ ὕπατος ἄνευ στρατοῦ), παρὰ (νά γίνῃ ὕπατος) μετὰ στρατοῦ. || aliquis ὁ Πομπήιος || neque ei. . . ullum οὐδὲ ὑπάρχει κανέν φάρμακον κατ' αὐτοῦ. || cedendum est (nobis) πρέπει νά υποχωρήσωμεν. . . || vide consulem iterum (ιδὲ) φαντάσου, συλλογίσου ὕπατον δευτέραν φορὰν. . . || imbecillus μολονότι ἦτο ἀσθενὴς (πολιτικῶς). || Quid nunc putas? Τί νομίζεις (ὅτι θὰ γίνῃ) τώρα, πού δέν εἶναι πλέον ἀδύνατος (imbecillus), ὡς ἦτο ἐν τῇ πρώτῃ του ὑπατεία; δέν θὰ ἰσχύῃ πλεῖστον; (nonne plurimum valebit?) || et eo consule. . . (ἔχε δὲ ὑπ' ὄψιν σου) **καὶ** (τοῦτο ἀκόμη, ὅτι) αὐτοῦ (τοῦ Καίσαρος) ὑπατεύοντος ὁ Πομπήιος ἀπόφασιν ἀμετάτρεπτον ἔχει (Pompeio certum est) νά ὑπάγῃ εἰς τὴν Ἰσπανίαν (ἡ ὁποία ἦτο ἐπαρχιακὴ διοίκησις αὐτοῦ). || O rem miseram! ὦ! δυστυχία! || id ipsum αὐτὸ καθ' αὐτό, τὸ νά εἶναι ὁ Καῖσαρ ὕπατος ἐν Ῥώμῃ καὶ ὁ Πομπήιος ἐν Ἰσπανίᾳ, ἄνευ δηλ. τῶν ἐπακολούθων αὐτοῦ. || quod recusari non potest ὅπερ δέν εἶναι δυνατόν νά τὸ ἀρνηθῇ οὐδεὶς. || iamiam. . . gratiam τότε ἀμέσως θέλει κερδίσει μὲ τὸ μέρος του τὴν μεγίστην πάντων τῶν χρηστῶν πολιτῶν (ἀριστοκρατικῶν) ἀγάπην. || Tollamus igitur hoc, quo. . . ἄς ἄρῳμεν λοιπὸν ἐκ τοῦ μέσου (ἄς ἀποκλεισθῇ αὕτη ἡ περίπτωσις) τοῦτο, διὰ τοῦ ὁποίου λέγουσιν ὅτι δέν εἶναι δυνατόν ἐκεῖνος νά παρακινηθῇ εἶναι δὲ τοῦτο: **νά ἀφήσῃ τὸν στρατόν, ἵνα οὕτω γίνῃ ὕπατος.** || concedere illi id, quod. . . postulat νά υποχωρήσωμεν εἰς τὰς ἀναιδεστότας ἀξιώσεις ἐκείνου, δηλ. νά ληφθῇ ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς, καίπερ ἀπὸν καὶ τὸν στρατόν διατηρῶν. || ut item dicit ὡς ὁ ἴδιος ὁ Πομπήιος λέγει. || Tenuisti provinciam. . . ἐκράτησας σύ, ὁ Καῖσαρ. || per annos decem ἀπὸ Ἀπριλίου τοῦ 58 μέχρι τέλους τοῦ 50, εἶναι ἑννέα, ὅχι πλήρη, ἔτη. Ἀλλὰ ἡ ἐπιθυμία τοῦ Καίσαρος ἦτο νά παραταθῇ ἡ διοικήσις του, ὥστε θὰ ὑπερέβαινε αὕτη τὰ ἑννέα ἔτη. || per factionem διὰ στάσεως (τῶν φίλων σου). || libidinis tuae τῆς (αὐθαγρέτου) ἐπιθυμίας σου, τοῦ γούστου σου. || fac tamen legis ἄλλ' ἔστω νόμου, ἄς ὑποτεθῇ ὅτι τὰ δέκα ἔτη ἐδόθησαν διὰ νόμου. || ut succedatur, decernitur γίνεται ἀπόφασις τῆς συγκλήτου, ἀποφασίζει ἡ

σύγκλητος νὰ σταλῇ διάδοχος σου (succedatur successor) εἰς τὴν Γαλατίαν. || habe meam rationem (comitiis) λάβε με ὑπ' ὄψιν κατὰ τὰς ἐκλογάς. || Habe tu nostram (rationem) λάβε σὺ ὑπ' ὄψιν ἡμᾶς, λογάριασέ μας. || habeas...? νὰ ἔχῃς;=οὐδαμῶς πρέπει νὰ ἔχῃς· ἡ ὑποτακτικὴ δηλοῖ ἀπαρέσκειαν καὶ ἀγανάκτησιν. || invito senatu? ἀκούσης, παρὰ τὴν θέλησιν τῆς συγκλήτου; || depugnes mecum... ἂν μὴ ἐπιτρέπῃς τοῦτο (νὰ διατηρῶ ἐγώ, ὁ Καῖσαρ, τὸν στρατὸν περισσότερον χρόνον, τότε) πρέπει νὰ πολεμήσῃς ἐναντίον μου. || Cum bonā... (θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ πολεμήσωμεν πρὸς σέ) μετ' ἐλπίδος βεβαίως ἀγαθῆς ἢ νὰ νικήσωμεν ἢ ν' ἀποθάνωμεν ἐλεύθεροι. || utā it idem δηλ. ὁ Πομπήιος. || Iam si... τώρα εἴναι ἀνάγκη νὰ πολεμήσωμεν, τοῦτο κεῖται, τοῦτο ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν περιστάσεων. || itaque te... διὰ τοῦτο λοιπὸν δὲν σέ βασανίζω ἐπὶ τούτου τοῦ ζητήματος (δηλ. πότε καὶ πῶς θὰ πολεμήσωμεν). || adfer dōs λύσιν τινά. || torqueor βασανίζομαι σκεπτόμενος τὴν κατάστασιν.

Εἰς τὴν 11ην ἐπιστολὴν (*ad Att. XIII, 52*).

Ὁ Κικέρων μένων ἐν τινι παρὰ τὴν πόλιν τῆς Καμπανίας Puteoli κτήματί του (Puteolanum) ἐδέχθη τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ τῶν Κρονίων (Saturnalia), δηλ. τῇ 19ῃ Δεκεμβρίου τοῦ 45 π. Χ., ἀπροσδόκητον ἐπίσκεψιν τοῦ Καίσαρος, μετὰ τῶν σωματοφυλάκων του καὶ ἄλλης πολλῆς ἀκολουθίας, ταξιδεύοντος χάριν ἀναψυχῆς. Τὰ κατὰ τὴν ἐπίσκεψιν ταύτην καὶ τὴν ὅχι μικρὰν ταραχὴν του γράφει ὁ Κικέρων πρὸς τὸν φίλον του ἐν τῇ ἐπιστολῇ ταύτῃ γραφείσῃ εἴτε τῇ αὐτῇ, ἡμέρᾳ εἴτε τῇ ἐπομένῃ.

O hospitem mihi tam gravem, **ἀμεταμέλητον** ὦ! τὸν τόσον εἰς ἐμὲ ὅχι εὐάρεστον ξένον, διὰ τοῦ ὁποίου ὅμως τὴν ἐπίσκεψιν καὶ φιλοξενίαν δὲν μεταμελοῦμαι, δὲν λυποῦμαι. || fuit enim pericūinde διότι (ὁ Καῖσαρ) ἦτο εἰς πολὺν καλὴν διάθεσιν, **ἦτο θάυμασια**. Πολλάκις τὸ ὄρμημα sum συνάπτεται μετὰ ἐπιρροήματος ἐν τῇ σημασίᾳ εὐρίσκομαι, ζῶ, ὥς καὶ ἐν τῇ νέᾳ ἐλληνικῇ γλώσσῃ. || sed ἀλλὰ ἄς ἀφήσω τὰς ἀναφωνήσεις καὶ ἄς ἔλθω εἰς τὸ θέμα μου· διὰ τοῦ sed δηλ. ἐνταῦθα δὲν δηλοῦται ἀντίθεσις πρὸς τὰ προηγούμενα, ἀλλὰ διακοπὴ ἀπότομος. || secundis Saturnalibus τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῶν Κρονίων (18 Δεκεμβρίου). || at Philippum εἰς τὸν οἶκον τοῦ Λευκίου Μαρκίου

Φιλίππου· οὗτος ὁ Φίλιππος ἦτο β' σύζυγος τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Καίσαρος Ἀτίας τῆς μητρὸς τοῦ Ὁκταβίου (Αὐγούστου). || *vesperi* ἐπιρρ. ἐσπέρας. || *completa a militibus* κατελήφθη καὶ ἐπληρώθη ὑπὸ στρατιωτῶν. || *ut vix triclinium...*, *vacaret* ὥστε μόλις νὰ εὐκαιρῇ (νὰ μὴ εἶναι κατελιμμένον) τὸ τρικλινον ἢ τρικλίνιον (δηλ. ἡ αἴθουσα), ἐν τῷ ὁποίῳ ἔμελλε νὰ δειπνήσῃ ὁ Καῖσαρ. **Τρικλίνιον** ἐκαλοῦντο κυρίως αἱ τρεῖς κλῖναι μόνον, αἱ περὶ τὴν τράπεζαν τοῦ φαγητοῦ ἐν εἴδει Π τοποθετούμεναι, ἐπὶ τῶν ὁποίων κατεκλίνοντο οἱ εὐωχούμενοι· συνεκδοχικῶς εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ τρικλινίου περιλαμβάνετο καὶ ἡ τράπεζα αὐτή· ἔπειτα ἡ εὐωχία (πρβλ. **ἀρχιτρικλίνος**—ὁ διευθύνων τὴν εὐωχίαν, ὁ ὁποῖος ἦτο συνήθως ὁ οἰκοδεσπότης) καὶ ἀκόμη καὶ ἡ αἴθουσα τῆς εὐωχίας, ὡς ἐνταῦθα. || *quippe hominum CXXCXX* (fuerunt) καθόσον ἦσαν δύο χιλιάδες ἄνθρωποι. || *sum commotus* ἀνησύχησα, ἐκ τούτου ἐξαορτᾶται ἡ πлагία ἐρώτησις *quid futurum esset postridie*. || *postridie* τῇ ὑστεραίᾳ (19 Δεκεμ.), καθ' ἣν θὰ ἐγευματίζεν εἰς τοῦ Κικέρωνος τὴν ἑπαυλιν. || *Barba Cassius* φίλος τις τοῦ Καίσαρος καὶ Ἀντωνίου. || *subvenit* συνέδραμεν, ἦλθεν ἐπικουρος. || *custodes dedit* ἔδωκέ μοι φρουρούς, ἵνα κρατήσωσι τοὺς στρατιώτας μακρὰν ἀπὸ τῆς ἑπαύλεως τοῦ Κικέρωνος· οὗτοι κατεσκήνωσαν ἐν ὑπαίθρῳ (*castra in agro* ἐνν. *posita sunt*). || *villa* ἐνν. *mea*. || *ad horam VII* μέχρι τῆς 7 ὥρας, δηλ. τῆς 1 μ. μ. περίπου, διότι οἱ Ῥωμαῖοι ἤρχιζον μετροῦντες τὰς ὥρας ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου μέχρι τῆς δύσεως, ὥστε 6η ὥρα νὰ εἶναι περὶ τὴν μεσημβρίαν. || *nec quemquam admisit* ἐνν. *ad se* οὐδὲ ἐδέχθη τινά. || *rationes opinor cum Balbo* ἐνν. *confecit*—πιστεύω ἔκαμε λογαριασμοὺς μὲ τὸν Βάλβον. Ὁ Βάλβος (L. Cornelius Balbus) ἦτο ἀπὸ τὰ Γάδειρα τῆς Ἰσπανίας, ἔνεκα ὑπηρεσιῶν, τὰς ὁποίας προσέφερε πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν πολιτείαν, ἔγινε Ῥωμαῖος πολίτης καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς Ῥώμην ἐγένεν ἐπιφανής. Κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἠκολούθησε τὸν Καίσαρα, ὁ ὁποῖος ἔπειτα τοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. || *inde* ἔπειτα || *in balneum* ἐνν. *iit* ἐπῆγεν εἰς τὸ λουτρὸν (ἐν τῇ ἑπαύλει τοῦ Κικέρωνος, παρὰ τῷ ὁποίῳ ἔπειτα καὶ ἐγευματίσεν). || *de Mamurra* (πιθανῶς) περὶ τοῦ θανάτου τοῦ Μαιμούρρα, τοῦ διαβοήτου ἀσώτου, τὸν ὁποῖον ὁ Καῖσαρ ἐν Γαλατίᾳ εἶχε διορίσει προϊστάμενον τῶν λόγων τῶν τεχνιτῶν (*praefectus fabrum*). || *unctus est* ἠλείφθη μύροις. Οἱ Ῥωμαῖοι ἐσυνήθιζον ν' ἀλείφωνται μὲ μύρα μετὰ

τὸ λουτρὸν καὶ πρὸ τοῦ γεύματος. || accubuit κατεκλίθη εἰς εὐωχίαν.

|| ἐμετικὴν (τέχνην) agebat ἤσκει ἐμετικὴν τέχνην, τ. ἔ. ἔτρωγεν ὥς ἐμέσων. Πολλοὶ λαίμαργοι, ἀφ' οὗ ἔτρωγον καὶ ἔπινον μέχρι κόρου, ἔκαμνον ἔπειτα ἐκούσιον ἐμετόν, διὰ νὰ φάγουν καὶ πίνουν ἐκ νέου καὶ ἀπολαύσουν τοιοιτοτρόπως νέας ἡδονάς. Ἄλλοι πάλιν, ἀφ' οὗ ἔτρωγον μέχρι κόρου, ἔκαμνον ἐμετόν, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ μὴν ὑποστοῦν τὰ κακὰ τῆς πολυφαγίας. Τοιοῦτόν τι πρέπει νὰ δεχθῶμεν καὶ περὶ τοῦ Καίσαρος (ιδεὲ λόγ. Κικέρωνος p. reg. Deiot. 21 : cum . . . vomere te post cenam velle dixisses). Τὰς τοιαύτας ἀσχημίας φαίνεται ὅτι δὲν ἀπειροπαίζοντο οἱ φιλήδονοι Ῥωμαῖοι. || edit et bibit παρακ. || oripare sane et apparate (illum accepi) δαψιλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐκεῖνον ὑπεδέχθη καὶ ἐφιλοξένησα. || sed. . . bene cocto et condito. . . ἀλλὰ καὶ μὲ φαγητὸν καλῶς μαγειρευμένον καὶ καρυκευμένον, μὲ ὀμιλίαν ὥραϊαν καί, ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς, εὐαρέστως (ἐπεγράσαμε ὥραϊα). Τὸ bene cocto et condito, sermone bono et, si quaeris, libenter εἶναι ἀπόσπασμα ἐκ τινος σατυρικοῦ ποιητοῦ Λουκιλίου.

|| accepti ἔνν. sunt (ἐν ἄλλῃ αἰθούσῃ βεβαίως). || valde copiose ἐν πολλῇ ἀφθονίᾳ, πλουσιοπαρόχως. || libertis servisque. . . οἱ πλούσιοι καὶ ἐπιφανεῖς Ῥωμαῖοι ταξιδεύοντές που καὶ χάριν ἀναψυχῆς παρηκολούθουντο ὑπὸ πολλῶν καὶ ἐλευθέρων καὶ ἀπελευθέρων καὶ δούλων καὶ γυναικῶν ἀκόμη (ἀθλητρίδων, θεραπαινῶν κ. ἄ.). || minus lautis ὀλιγώτερον κομποῖς, κάπως προστυχωτέροις. || lautiores τοὺς κομποτέρους, τοὺς ὀλιγώτερον προστύχους. || Quid multa (dicam) ; τί νὰ σου τὰ πολυλογῶ ; || Homines visi sumus ἐφάνημεν (ἐδείξαμεν πῶς εἴμεθα) ἄνθρωποι. || Hospes ὁ Καῖσαρ. || non is (visus est) ὅχι τοιοῦτος (ἐδείχθη). || quōi (ἀρχαία δοτική) = cui. || diceres νὰ εἶπῃς, νὰ εἴπῃ τις.

|| Amabo te (θά σε ἀγαπήσω, θὰ εὐχαριστηθῶ) σὲ παρακαλῶ. || eodem ad me (ἐντ. hospitio deverte) εἰς τὸν αὐτὸν τόπον παρ' ἐμοί, εἰς τὸν οἶκόν μου κατάλυσον, περάσατε παρακαλῶ καὶ πάλιν. || cum revertere ὅταν θὰ ἐπιστρέψῃς. Ὅλη ἡ φράσις amabo te . . . revertere εἶναι τῆς λαλουμένης γλώσσης. || Semel satis est εἶναι ἀρκετὸν μίαν φορὰν (νὰ φιλοξενήσῃς τὸν Καίσαρα). || **Σπουδαῖον** δηλ. πολιτικὸν ζήτημα· περὶ πολιτικοῦ ζητήματος δὲν ἦτο δυνατόν νὰ γίνῃ λόγος μετὰ τοῦ Καίσαρος καὶ τοῦ Κικέρωνος, ὁπαδοῦ τοῦ Πομπηίου. Μόνον φιλολογικὰ ζητήματα (**φιλόλογα** multa) συνεζήτησαν. || Quid quaeris ? τί ἐρωτᾷς ; Μή σου τὰ πολυλογῶ (συνών. quid multa ?) dele-

ctatus est de libenter fuit εὐχαριστήθη καὶ ἐπέραςε ὥραϊα. || se fore... aiebat ἔλεγεν ὅτι θὰ μείνῃ· καὶ ἐπὶ ταυτοπροσωπίας τὸ ὑποκείμενον τοῦ ἐξ ἐνεργητικοῦ ὀήματος ἐξαοτωμένου εἰδικοῦ ἀπαρεμφάτου τίθεται κατ' αἰτιατικὴν ἐν τῇ λατινικῇ γλώσσῃ. || ad Baias παρὰ τὰς Βαΐας. Αἱ Βαίαι ἦσαν μικρὰ παραλία πόλεις, ὀνομαστὴ διὰ τὰ θέλγητρόα της τὰ φυσικά, διὰ τὴν ἰαματικὴν δύναμιν τῶν θερμῶν πηγῶν της καὶ τὴν εὐθυμον ζωὴν της. Ἔκειτο εἰς τὴν παραλίαν τῆς Καμπανίας ἀντικρὺ τῶν Ποτιόλων. || Habes hospitium (σοῦ περιέγραψα) ἔχεις (περιγραφεῖσαν ὑπ' ἐμοῦ) φιλοξενίαν. || ἐπισταθμεία λ. στρατιωτικὴ=ὑποχρεωτικὴ παραχώρησις καταλύματος εἰς στρατιώτας ἢ ἄλλους ἀκολούθους ἡγεμόνος στρατοῦ ἢ ὑπάρχου. || odiosam mihi τῆς αὐτῆς ἐννοίας μὲ τὸ ἐν ἀρχῇ (hospitem) gravem. || non molestam (ἀμεταμέλητον) ὅχι δυσάρεστον, ὅχι ὀχληράν. || hic. ἐνν. ero ἢ manebo. || deinde ἐνν. abibo ἔπειτα θὰ ὑπ'ίγω. || Tusculanum ἄλλο κτῆμα τοῦ Κικέρωνος παρὰ τὴν ἐν τῷ Λατίῳ, νοτιονατολικώτερον τῆς Ῥώμης, κειμένην πόλιν Tusculum. || Dolabellae τοῦ Δολαβέλλα, γαμβροῦ τοῦ Κικέρωνος ἐπὶ τῇ θυγατρὶ Τυλλίᾳ (ὡς τρίτου συζύγου αὐτῆς). || cum paeteriret ὅτε παρήρχετο ὁ (Καῖσαρ), ὅτε ἐπερνοῦσεν ἀπό... || oīnīs. . . copia ἡ τοιαύτη παρέλασις πρὸ τῆς ἐπαύλεως τοῦ Δολαβέλλα ἐσήμαινε τιμὴν πρὸς αὐτὸν τὸν Δολαβέλλαν, τὸν ὅποιον ὁ Καῖσαρ προώριζεν ὕπατον διὰ τὸ ἐπόμενον ἔτος, ἃν καὶ ἀκόμη δὲν εἶχε οὔτε τὴν προσήκουσαν ἡλικίαν, οὔτε τὸ κατώτερον ἀξίωμα, τὴν στρατηγίαν, εἶχεν ἄρξει. Ἐγίνεν ὁμῶς ὕπατος consul suffectus ἀντὶ τοῦ Καίσαρος δολοφονηθέντος (15 Μαρτίου 44 π. Χ.). || dextrā sinistrā δεξιᾷ καὶ ἀριστερᾷ (τοῦ Καίσαρος). || ad equum (Caesaris) παρὰ τὸν ἵππον τοῦ Καίσαρος. || ex Nicia ἐνν. audiui. Ὁ Νικίας ἦτο φίλος τοῦ Δολαβέλλα, πεπαιδευμένος ἀνὴρ.

Εἰς τὴν 12ην ἐπιστολὴν (ad Att. XIV, 10).

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τῇ 19ῃ Ἀπριλίου τοῦ 44, ἓνα δηλ. περὶπου μῆνα μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος (15 Μαρτίου), ἀναφέρεται δὲ εἰς γεγονότα ἐπακολουθήσαντα μετὰ τὴν δολοφονίαν. Οἱ δολοφόνοι Βροῦτος καὶ Κάσσιος ἀμέσως μετὰ τὴν δολοφονίαν ἀνέβησαν εἰς τὸ Καπιτώλιον. Ἐκεῖ συνηθροίσθησαν ἄλλοι τε πολλοὶ ὁμόφρονες καὶ ὁ Κικέρων, ὅστις προέτεινεν ὅπως ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος ὡς πρᾶιτώρες συγκαλέσωσιν ἀμελλητὶ τὴν σύγκλητον ἐν τῷ Καπιτωλίῳ,

ἀλλ' ἢ πρότασις αὕτη ἀπερορίσθη, διότι ἡ σύγκλητος τότε μόνον συνεκαλεῖτο ὑπὸ πραιτῶρων, ὅτε δὲν ἦσαν ὕπατοι ἐν Ῥώμῃ· καὶ εἶχε μὲν φρονεῦθι ὁ Καῖσαρ (ὕπατος πέμπτην φορὰν τότε), ἀλλ' ὕπῃρχεν ἀκόμη ὁ συνύπατος αὐτοῦ M. Antonius, μολονότι οὗτος ἔντρομος εἶχε σπεύσει νὰ κυρθῇ. Θαρρήσας ὁμως οὗτος ἐκ τῆς ἀδρανεΐας τῶν συνωμοτῶν συνεκάλεσε τὴν σύγκλητον τῇ 17ῃ Μαρτίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἐωρτάζοντο τὰ Liberalia (πρὸς τιμὴν τοῦ Διονύσου Liber), καὶ ἐψηφίσθη τότε ἀμνηστία διὰ τοὺς δολοφόνους, ἐπεκυρώθησαν ὁμως πᾶσαι αἱ πράξεις τοῦ Καίσαρος καὶ ἐκεῖναι ἀκόμη, τὰς ὁποίας οὗτος εἶχε μελετήσῃ καὶ ἐτοιμοὺς νὰ τὰς κυρώσῃ διὰ τῆς συγκλήτου· εἴτα ἀνεγνώσθησαν αἱ διαθῆκαι αὐτοῦ, ἐν αἷς *εὐρέθη δεδομένη Ῥωμαίων ἐκάστῳ δόσις ἀξιόλογος* (Πλούτ. β. Καίς. 68)· τὸ πλῆθος διετέθη ὑπὲρ τοῦ δολοφονηθέντος καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐκφωνῶν τὸν ἐπικήδειον ὥς συνάρχων τοῦ Καίσαρος ἐξηρέθισεν αὐτὸ ἐναντίον τῶν δολοφόνων τόσον, ὥστε οὗτοι φοβηθέντες ἐγκατέλιπον τὴν πόλιν· ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κάσσιος διέμειναν μέχρις Ἰουνίου ἐν Λανουβίῳ (Lanuvium). Καὶ ὁ Κικέρων δὲ αὐτὸς ἔφυγεν ἐκ Ῥώμης καὶ διέμεινεν ἄλλοτε ἐν ἄλλῃ τινὶ τῶν ἐπαύλεών του (Puteolanum, Cumanum, Tusculanum).

Itane vero? ἔτσι λοιπόν; Συνήθης ἐν ἀρχῇ τῶν ἐπιστολῶν (καὶ ἀλλαχοῦ) ἐρώτησις, δηλοῦσα ἐκπλήξιν διὰ τὴν ἐν τῇ ἐφεξῆς ἐρωτήσῃ δηλούμενην προᾶξιν, ἣν ἀποδοκιμάζει μετ' ἀγανακτήσεως ὁ γράφων.

|| hoc meus... esset αὐτὸ λοιπόν ἦτο τὸ κατόρθωμα ποὺ ἔκαμεν ὁ Βροῦτος ὁ ὀδικός μου καὶ ὁ ὀδικός σου; νὰ μένῃ δηλ. ἐν Λανουβίῳ; Νὰ ἀπέλθῃ ὁ Τρεβόνιος εἰς τὴν διοίκησίν του, ὅχι διὰ τῆς εὐθείας, τῆς συνήθους, τῆς κανονικῆς ὁδοῦ; Διὰ νά...; Τὸ Λανουβίον ἦτο πόλις τοῦ Λατίου, νοτιοανατολικώτερον τῆς Ῥώμης παρὰ τὴν Ἀππίαν ὁδόν.

|| Trebonius (C.) ἦτο ποτε ὕπαρχος (legatus) τοῦ Καίσαρος ἐν Γαλατίᾳ, ὕπατος ἀναπληρωματικὸς (consul suffectus) τὸ 45 π. Χ. ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀντ' αὐτοῦ τοῦ Καίσαρος κατασταθεὶς, καὶ ὁμως ἐκ τῶν κατ' αὐτοῦ συνωμοτῶν, ὁ μόνος ἐκ τῶν ἐχόντων χρηματίζει ὑπάτων (vir consularis), καὶ ὥς ἀνθύπατος ὑπὸ τοῦ ἰδίου Καίσαρος τῆς Ἀσίας διωρισμένος, μετέσχε τῆς δολοφονίας καὶ περὶ τὰ μέσα Ἀπριλίου ἀνεχώρησε διὰ τὴν ἐπαρχίαν του (Ἀσίαν), ἀλλὰ deviiis itineribus τ. ἔ. ἀκολουθῶν ὅχι τὰς εὐθείας, τὰς συνήθεις ὁδοὺς, ἀλλὰ πλαγίας, ἐκ φόβου βεβαίως. || ut omnia facta... νὰ ἰσχύσουν πᾶσαι αἱ (ἤδη γεγενημέναι) πράξεις τοῦ Καίσαρος, τὰ καταλειφθέντα χειρόγραφά του, ὅσα

εἶχεν εἶπει, ὅσα εἶχεν ὑποσχεθῆ, ὅσα εἶχε διανοηθῆ περισσότερον παρὰ ἔαν ἔζη αὐτὸς ὁ ἴδιος; Μὲ αὐτὰ θέλει νὰ ψέξη ὁ Κικέρων τὴν ὑπερβολικὴν ἀνοχὴν τῶν περὶ τὸν Βροῦτον, διότι ἐπέτρεψαν νὰ ἐκτελεσθοῦν ἀκόμη καὶ ὅσα ἔλεγον ὅτι εἶχε σκεφθῆ τάχα ὁ Καῖσαρ, ἐν ᾧ ἔπρεπε μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τοῦλάχιστον νὰ μὴ ἐκτελεσθοῦν ὅσα ἐκ τῶν σχεδίων του δὲν εἶχον ἐκτελεσθῆ, ἀφ' οὗ καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος, ἂν ἔζη, δὲν θὰ τα ἐξετέλει ὅλα. || *Meministine...* ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐγὼ ἐφώναξα κατ' αὐτὴν τὴν πρώτην ἐκείνην ἡμέραν τοῦ Καπιτωλίου (δηλ. καθ' ἣν συνηθροίσθημεν εἰς τὸ Καπιτώλιον) νὰ καλέσωσιν οἱ प्राίτωρες τὴν σύγκλητον εἰς τὸ Καπιτώλιον; || *laedantibus omnibus bonis* χαιρόντων πάντων τῶν χρηστῶν πολιτῶν. || *sat bonis* ἱκανῶς χρηστῶν. || *fractis latronibus* κατασυντριβέντων τῶν ληστῶν (τῶν ἀντιθέτων, οὓς ἐχθροὺς τῶν χρηστῶν καὶ τῆς ἐλευθέρας πολιτείας ἐθεώρει). || *Liberalia tu accusas* σὺ αἰτιᾷσαι τὰ Διονύσια (τελούμενα τῇ 17 Μαρτίου). Ὁ Κικ. δὲν συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀττικόν, ἀλλὰ φρονεῖ ὅτι ἔπρεπε κατὰ τὴν ἰδίαν ἡμέραν τῆς δολοφονίας νὰ ἐνεργήσουν δραστηριώτερον οἱ τυραννοκτόνοι, ἀλλ' ἀφῆκαν τὴν κατάλληλον αὐτὴν στιγμὴν καὶ ἀπώλεσαν τὴν εὐκαιρίαν. || *iam pridem perieramus* ἤδη πρὸ τῶν Διονυσίων εἴχομεν ἀπολεσθῆ, δηλ. εὐθὺς ὥς οἱ συνωμόται ἀμέσως μετὰ τὴν δολοφονίαν δὲν ἔπραξαν ἐκεῖνο ποῦ ἔπρεπε. || *Meministine te...* ἐνθυμεῖσαι ὅτι ἐφώναξες ὅτι τὸ πρᾶγμα (ἡ ὑπόθεσις) δι' ἡμᾶς ἐχάθη, ἐὰν ἡ ἐκφορὰ (τοῦ Καίσαρος) ἤθελε τελεσθῆ ἐν πομπῇ; Οἱ νόμοι ἀπηγόρευον νὰ γίνῃ μετὰ πομπῆς ἡ ἐκφορὰ τυράννου τινός, καὶ τὸ ἀρχικὸν σχέδιον τῶν συνωμοτῶν ἦτο νὰ δῶσιν τὸν νεκρὸν τοῦ Καίσαρος εἰς τὸν Τίβεριν, ἀλλὰ τοῦτο δυστυχῶς δι' ἑαυτοὺς δὲν ἐξετέλεσαν. || *At ille etiam...* ἀλλὰ ἐκεῖνος ὅχι μόνον μετὰ πομπῆς ἐκηδεύθη, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀγορᾷ ἐκάη καὶ ἐπικήδειον συγκινητικὸν τοῦ ἐξεφώνησαν (ὁ Ἀντώνιος), καὶ ἐπακολούθημα τούτου ἦτο ὅτι οἱ δοῦλοι καὶ οἱ πενέστεροι τῶν πολιτῶν ὠρμησαν κατὰ τῶν οἰκιῶν ἡμῶν μὲ δᾶδας (πρβλ. Πλουτ. β. Καῖσ. 68 : *ἀράμενοι δὲ (τὸ πλῆθος) δαλοὺς διαπύρους ἐθεον ἐπὶ τὰς οἰκίας τῶν ἀνηρηκότων ὥς καταφλέξοντες, ἄλλοι δὲ ἐφοίτων πανταχόσε τῆς πόλεως συλλαβεῖν καὶ διασπάσασθαι τοὺς ἄνδρας ζητοῦντες*). || *immisi* ἐνν. *sunt* ἐξαπεστάλησαν κατὰ... || *Quae deinde?* ποῖα δὲ ἦσαν τὰ ἀποτελέσματα τούτων; || *γῆν πρὸ γῆς* *cogito* διανοοῦμαι ν' ἀλλάσω χώραν πρὸ ἄλλης χώρας, δηλ. νὰ μὴ μένω ἥσυχος ἐν τινι τόπῳ, ἀλλὰ ν' ἀλλάσω διαμονήν. Ἡ φράσις *γῆν πρὸ γῆς*

ἐλήφθη ἐκ τοῦ Προμηθέως τοῦ Αἰσχύλου, ἔνθα ἡ Ἰὼ λέγει : *Οἰ-
στροπλήξ δ' ἐγὼ μάστιγι θείᾳ γῆν πρὸ γῆς ἐλαύνομαι.* || tua ta-
men (γῆ)· ὁ Ἀττικὸς εἶχε μεγάλη κτήματα ἐν Βουθρωτῶ· τῆς Ἑπεί-
ρου, ὥστε τὴν Ἑπειρον ἐννοεῖ ἐνταῦθα ὁ Κικέρων διὰ τοῦ tua ta-
men (γῆ)· χαρακτηρίζει δὲ ταύτην εἰκονικῶς *ὑπηρέμιον* = ἐκτεθειμέ-
νην εἰς τοὺς ἀνέμους, προσβαλλομένην ὑπὸ τῶν ἀνέμων, καὶ ἐπομένως
ἀκατάλληλον νὰ ἐγκατασταθῇ ἐκεῖ ὁ Κικέρων, διότι ἦτο πολὺν πλησίον
τῆς Ἰταλίας καὶ ἦτο δι' αὐτὸ ἐπικίνδυνον νὰ μείνῃ ἐκεῖ. Λοιπὸν ἐσκέ-
πτετο νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἢ εἰς τὴν Ἀσίαν. || nausea. . . σοῦ πα-
ρῆλθε πλέον παντελῶς ἢ ναυτία (ἐμετικὴ διάθεσις) ; || *Mihi quidem...*
εἰς ἐμὲ τουλάχιστον συμπεραίνοντα ἐκ τῆς ἐπιστολῆς σου οὕτως ἐφαί-
νετο (ὅτι δηλ. παρῆλθεν). || *Redeo ad Trebassos.* . . ἐπανέρχομαι πά-
λιν εἰς τὸν περὶ τῶν. . . λόγον. Trebassi, Scaevae, Frangones, ἦσαν
παλαίμαχοι στρατιῶται (veterani) τοῦ Καίσαρος, εἰς τοὺς ὁποίους
διεμοιράσθησαν κτήματα τῶν Πομπηιανῶν καταληφθέντα ὑπὸ τῶν
φίλων τοῦ Καίσαρος. || *hos tu.* . . *nobis ?* νομίζεις σὺ ὅτι οὗτοι ἐπί-
στευον ὅτι θὰ ἠδύναντο νὰ καταλάβωσι καὶ νὰ ἔχωσιν ἐκεῖνα (τὰ κα-
ταληφθέντα κτήματα τῶν Πομπηιανῶν) ἂν ἡμεῖς ἐμένομεν σταθεροὶ
(καὶ δὲν ἀπεδεικνύμεν καὶ ἀπεσυρόμεθα) ; || *in quibus (nobis).* . . ἐν
τοῖς ὁποίοις (ἡμῖν) περισσοτέρα ἀνδρεία ἐνόμισαν ὅτι ὑπάρχει ἢ ὅσην
ἐδοκίμασαν. || *Pacis isti.* . . αὐτοὶ (οἱ veterani τοῦ Καίσαρος) ἐπιθυ-
μοῦσι τὴν εἰρήνην βεβαίως καὶ δὲν εἶναι οἱ πρωτοουργοὶ τῆς ληστρι-
κῆς πράξεως. || *At ego cum.* . . ἀλλ' ἐγὼ γράφας πρὸς σὲ περὶ Κορτι-
λίου καὶ τοῦ κτήματος τοῦ Σεξιτίλιου, σοὶ ἔγραψα περὶ τοῦ Κηνσωρί-
νου. . . περὶ ὅλης τῆς τάξεως (ταύτης). || *Melius fuit nobis.* . . καλύτερον
θὰ ἦτο δι' ἡμᾶς, ἂν οὐ ἐκεῖνος (ὁ Καῖσαρ) ἐφονεύθη, ν' ἀποθάνωμεν
(ἀγωνιζόμενοι κατὰ τῶν ὁπαδῶν ἐκείνου), πρᾶγμα τὸ ὁποῖον οὐδέποτε
ἠθέλε συμβῇ (δηλ. ν' ἀποθάνωμεν, διότι θὰ ὑπερισχύομεν αὐτῶν, ἂν
ἐδρῶμεν τότε δεόντως). || *quam haec videre παρὰ νὰ βλέπωμεν τώρα*
αὐτὰ ποῦ γίνονται. || *Octavius.* . . οὗτος εὐρίσκετο ἐν Ἀπολλωνίᾳ, ὅτε
ἔμαθε τὸν θάνατον τοῦ Καίσαρος, ἀμέσως δ' ἔσπευσε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς
Ἰταλίαν, ἀπεβιβάσθη πλησίον τοῦ Βρινδησίου καὶ ἂν οὐ ἐν τῇ πόλει
ταύτῃ ἀνεκηρύχθη ὑπὸ τοῦ στρατοῦ υἱὸς τοῦ Καίσαρος, ὠνόμασεν
ἑαυτὸν Γάιον Ἰούλιον Καίσαρα. || *Neapolim venit XIII Cal. ἐνν.*
Maías. Ὁ Κικέρων παρέλειψε τὸ Μαίας, διότι καὶ τὴν ἐπιστολὴν ταύ-
την ἔγραψε XIII Cal. Maías. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἐπρόκειτο περὶ ἡμέρας

τῆς ἰδίας χρονικῆς περιόδου (Cal. Maías), παρέλειψε τό ἐπίθ. Maías, ὡς καί ἡμεῖς λέγομεν προκειμένου περὶ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος : π. χ. **τὴν Πέμπτην ἔφυγεν ἢ τὸ Σάββατον θὰ ἔλθῃ**, ἢ περὶ ὥρων τῆς ἰδίας ἡμέρας λέγομεν : **π. χ. εἰς τὰς 3 μ. μ.** ἢ περὶ μηνῶν τοῦ ἰδίου ἔτους λέγομεν μόνον : **τὸν Φεβρουάριον ἀνεχώρησε ἢ : τὸν Μάιον θὰ ἀναχωρήσῃ.** || Ibi (δηλ. Neapoli) eum Balbus ἐνν. adit προσῆλθεν εἰς αὐτόν, τὸν ἐπεσκέφθη. Ὁ L. Cornelius Balbus ἦτο ἀπὸ τὰ Γάδειρα τῆς Ἰσπανίας, πολλὰς ὑπηρεσίας προσενεγκὼν εἰς τοὺς Ῥωμαίους, διὰ τὰς ὁποίας ἀμειβόμενος ἔγεινε Ῥωμαῖος πολίτης, ἦλθε καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Ῥώμην, ἔγεινεν ἐπιφανής, κατὰ τὸν ἐμφύλιον πόλεμον ἠκολούθησε τὸν Καίσαρα, ὁ ὁποῖος ἔπειτα τοῦ ἐνεπιστεύθη τὴν διαχείρισιν τῆς περιουσίας του. || eodem die δηλ. τῇ XIII Cal. Maías, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγράφη καὶ ἡ παροῦσα ἐπιστολή. Ὅτι δὲ ὁμιλεῖ ὡς περὶ ἡμέρας ἄλλης, περασμένης, καὶ δὲν λέγει **σήμερον**, τοῦτο ἐξηγεῖται ἐκ τῆς συνηθείας τῶν Ῥωμαίων νὰ λαμβάνωσιν ὑπ' ὄψιν ὅχι τὸν χρόνον καθ' ὃν ἔγραφον τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ τὸν χρόνον καθ' ὃν θ' ἀνεγινώσκετο αὕτη ὑπὸ τοῦ ἀποδέκτου. || mecum in Cumano ἐνν. adiit eum balbus. Ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς πολλὰι λέξεις δυνάμεναι εὐκόλως νὰ ἐννοηθῶσι παραλείπονται. || Τὸ Cumanum κτῆμα παρὰ τὴν πόλιν Cumae, ἔκειτο ὅχι μακρὰν τῆς Νεαπόλεως (3-4 ὥρας), ὥστε ἡδύνατό τις ἐντὸς τῆς ἰδίας ἡμέρας νὰ εὗρεθῇ καὶ ἐν Νεαπόλει καὶ in Cumanum. || illum... ἐνν. Balbus dixit ὁ Βάλλβος εἶπεν ὅτι ἐκεῖνος ὁ (Ὁκτάβιος) θὰ (ἐπιχειρήσῃ) νὰ καταλάβῃ τὴν κληρονομίαν (τοῦ Καίσαρος)... Ὁ Ὁκτάβιος, υἱὸς τῆς ἀνεψιᾶς τοῦ Καίσαρος Ἀτίας εἵχεν υἰοθετηθῇ ὑπ' ἐκεῖνου καὶ ἦτο κληρονόμος ἐξ υἰοθεσίας· ἦτο δὲ ὁ Ὁκτάβιος καθ' ὃν χρόνον ἐδολοφονήθη ὁ Καῖσαρ 19 ἔτων (γενν. τῇ 23 Σεπτ. τοῦ 63), ὥστε ἡ κληρονομία ἀνδρὸς οἷος ὁ μέγας Καῖσαρ ἦτο λίαν βαρεῖα διὰ τὸν ἀνήλικον Ὁκτάβιον. Εὐτυχῶς διὰ τὸ Ῥωμαϊκὸν κράτος ἐδείχθη λίαν ἀντάξιός τοῦ μεγάλου θεοῦ του, ἐπιτυχὼν ὥστε νὰ ἐμπεδωθῇ κατὰ πρῶτον τόσον νέος ἐν τῇ κληρονομίᾳ τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος καὶ ὕστερον νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ Ἀντωνίου καὶ νὰ δημιουργήσῃ διὰ τῶν πράξεών του, ὅχι μόνον τῶν πολεμικῶν ἀλλὰ καὶ τῶν εἰρηνικῶν, τὸν ἐξ αὐτοῦ δικαιοτάτα ἐπικληθέντα **χρυσοῦν αἰῶνα**. || sed, ut scribis. . . ἐνν. ἐκ τῶν ἡγουμένων τὸ adibit (ὁ Ὁκτάβιος) θὰ προέλθῃ εἰς ᾗξιν πρὸς τὸν Ἀντώνιον. Ἡ λ. **ῥιξόθεμις** ἐσχηματίσθη ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως rixa = ἔρις, καὶ τῆς ἑλληνικῆς

θέμις. || Bouthrotia . . . tua res (εἰς τὸ Βουθρωτὸν ἀφορῶσα ὑπόθεσις σου)· ὁ Ἀττικὸς εἶχεν ἐν Βουθρωτῷ τῆς Ἑπείρου μεγάλα κτήματα, ἀλλ' ὁ Καῖσαρ εἶχε περιλάβει καὶ τὸ Βουθρωτὸν εἰς τὰς χώρας τὰς ὁποίας διένειμεν εἰς τοὺς παλαιμάχους στρατιώτας του (veterani)· ὁ Ἀττικὸς ἐξήγησε παρὰ τοῦ Καίσαρος διὰ μέσου τοῦ Κικέρωνος ν' ἀνακληθῇ ἢ ἀπόφασίς του ἐκείνη, ἀλλ' ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος προέλαβε καὶ οὕτως ἔμενεν ἡ ἀπόφασις ἐκείνη ἰσχύουσα. Τώρα ὁ Κικέρων ὑπισχνεῖται εἰς τὸν Ἀττικὸν νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τοῖς ὑπάτοις Ἀντωνίῳ καὶ Δολλαβέλῳ, διαδόχῳ τοῦ Καίσαρος, ἵνα ἐπιτύχῃ ἐκεῖνο ὅπερ ὁ θάνατος τοῦ Καίσαρος ἠμπόδισε. || mihi est. . . erit curae ἐμοὶ μέλημά ἐστι καὶ ἔσται. καὶ τώρα φροντίζω καὶ εἰς τὸ μέλλον θὰ φροντίσω περὶ αὐτοῦ. || Quod quaeris (ἐκεῖνο) ὅπερ ἐρωτᾷς. || iamne ad centena Cluvianum (ἐνν. perducatur)=ἂν ἤδη ἡ παρὰ τοῦ Κλουβίου κληρονομία φθάνῃ εἰς τὰς 100.000 σηστερτίων. Ὁ Cluvius ἦτο ἐκ τῶν Ποτιόλων (Puteoli), τραπεζίτης (ἀργυραμοιβὸς) καὶ ἐκληροδότησεν εἰς τὸν Κικέρωνα τῷ 46 π. Χ. μέρος τῆς ἐν Ποτιόλοις μεγάλης περιουσίας του· τὴν κληρονομίαν ταύτην ὁ Κικέρων τώρα, εὐρισκόμενος εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐξετάζει πόση εἶναι καὶ τί εἰσόδημα παρέχει καὶ πληροφορεῖ καὶ τὸν φίλον του περὶ αὐτῶν. || adventare videtur φαίνεται ὅτι φθάνει (τὰς 100.000 σηστερτίων). || scilicet primo anno. . . δηλ. κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος (45 π. Χ.) ἐμαξέυσαμεν 80,000 σηστερτίων. || Quintus pater Κόιντος ὁ πατήρ· ἐννοεῖ τὸν ἀδελφόν του Κόιντον Τύλλιον Κικέρωνα, ὁ ὁποῖος εἶχε σύζυγον ἀδελφὴν τοῦ Ἀττικοῦ, Πομπωνίαν, ἀφ' ἧς εἶχε διαζευχθῇ τὸ προηγούμενον ἔτος. || gravia χαλεπά, δυσάρεστα. || maxime quod. . . πρὸ πάντων ὅτι τώρα χαρίζεται τῇ μητρί, κάμνει τὸ χατίρι τῆς μάνας του. || cui (matri) antea. . . πρὸς τὴν ὁποίαν μητέρα πρότερον ὁ υἱὸς ἐφέρετο ὥς ἐχθρὸς, μολονότι ἐκείνη πρὸς αὐτὸν ἐφέρετο καλῶς (bene merenti). || ardentes. . . in eum litteras ἐπιστολὴν φλογερὰν, πῦρ κατ' αὐτοῦ (τοῦ υἱοῦ) πνέουσας. || ad me misit πρὸς ἐμὲ ἔπεμψεν (ὁ πατήρ Κόιντος). || illo quid agat. . . ἂν ξενόης, ἐκεῖνος τί κάνει, καὶ ἂν ἔχῃς ἀπέλθει ἐκ Ῥώμης. || scribas ad me velim θὰ ἐπεθύμουν νὰ μου γράφῃς. || hercule μὰ τὸν Ἑρᾶκλέα. || si quid aliud, vehementer delector tuis litteris εἴπερ τι ἄλλο, σφόδρα χαίρω λαμβάνων ἐπιστολάς σου.

Εἰς τὴν 13ην ἐπιστολὴν (*ad Att. 16, 4*).

Ἡ ἐπιστολὴ αὕτη ἐγράφη τὴν 10 Ἰουλίου τοῦ 44 π. Χ., δηλ. μῆνας μετὰ τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος, ὑπὸ τοῦ Κικέρωνος εὗρισκομένου εἰς τὸ κτῆμά του (Puteolanum) πλησίον τῶν Ποτιόλων (Puteoli) πρὸς τὸν φίλον του Ἀττικὸν εἰς Ῥώμην. Τὴν 8 Ἰουλίου ἰδ. ἔτους εἶχε γράφει καὶ ἄλλην ἐπιστολὴν πρὸς τὸν ἴδιον Ἀττικὸν (*ad Att. 16, 1*), τὴν ὁποίαν τοῦ ἔστειλε μὲ τὸν Κόιντον Τύλλιον Κικέρωνα, καὶ εἰς τὴν ὁποίαν τοῦ ἔγραφεν ὅτι θὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν **Νησίδα**, μίαν μικρὰν νῆσον, εἰς τὸν κόλπον τῆς Νεαπόλεως κειμένην καὶ σήμερον Nisita καλουμένην, εἰς τὴν ὁποίαν ὁ υἱὸς Λούκουλλος εἶχεν ἔπαυλιν. Εἰς τὴν 10ην αὐτὴν ἐπιστολὴν τοῦ γράφει ὅτι ἐπῆγε, ὅτι συνηντήθη ἐκεῖ μὲ τὸν Βροῦτον κ. ἄ.

1. Ita ut heri tibi narravi, vel fortasse hodie κατὰ λέξιν ἔτσι ὅπως σοῦ ἔγραψα (διηγήθην) χθὲς ἢ ἴσως σήμερον. Ὅπως εἶναι ἡ διατύπωσις φαίνεται εἰς ἡμᾶς γελοία, ἂν δὲν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἰδιοτροπίαν τῶν Ῥωμαίων νὰ μεταχειρίζονται εἰς τὰς ἐπιστολάς των χρόνον τοῦ ῥήματος καὶ χρονικὰ μόρια ὅχι σύμφωνα μὲ τὸν χρόνον ποῦ ἐγράφετο ὑπὸ τοῦ ἀποστολέως ἢ ἐπιστολῇ, ἀλλὰ σύμφωνα μὲ τὸν χρόνον ποῦ θὰ ἐλαμβάνετο ὑπὸ τοῦ παραλήπτου αὐτῆς. Καὶ ἐδῶ ὁ Κικέρων ἐννοεῖ: Ὅπως σοῦ ἔγραψα εἰς τὴν ἐπιστολὴν ποῦ ἔλαβες χθὲς ἢ ἴσως σήμερον: ἢ ὅπως ἐδιάβασες χθὲς (ἂν τὴν ἔλαβες χθὲς) ἢ σήμερον ἴσως, ἂν τὴν ἔλαβες σήμερον, εἰς τὴν ἐπιστολὴν μου. Ἡ ἀμβολία τοῦ Κικέρωνος ἂν ὁ Ἀττικὸς ἔλαβε τὸν ἐπιστολὴν του τὴν 9 Ἰουλίου (χθὲς) ἢ τὴν 10 (hodie) προήρχετο ἐκ τοῦ ὅτι ὁ Κόιντος **ἔλεγεν** ὅτι θὰ ἀνεχώρει τὴν ἐπομένην (—Quintus enim altero die aiebat—). || Quintus (Tullius Cicero) ἀνεψιὸς τοῦ Κικέρωνος, ἐκ πατρὸς, καὶ τοῦ Ἀττικοῦ, ἐκ μητρός. || altero die se aiebat ἐνν. profecturum esse. || in Nesida ἐνν. (trans)iiimus. || Ibi Brutus ἐνν. erat. || doluit de Nonis Juliis ἐλυνήθη διὰ τὰς Νώνας 7ην τοῦ Ἰουλίου. Ὁ Ἀντώνιος καὶ οἱ ὀπαδοὶ του ὥρισαν διὰ τὴν 7ην Ἰουλίου πρὸς τιμὴν τοῦ Καίσαρος ἀγῶνας καὶ συγχρόνως μετωνόμασαν τὸν Πέμπτον μῆνα (Quintilis) εἰς **Ἰούλιον** (Julius) πάλιν πρὸς τιμὴν τοῦ Καίσαρος. Αὐτὸ βέβαια δὲν ἦτο εὐάρεστον διὰ τὸν Βροῦτον καὶ τοὺς ἄλλους δολοφόνους τοῦ Καίσαρος. || Itaque δι' αὐτὸν τὸν λόγον. || scripturum ἐνν. esse. || ludi Apollinares ἀγῶνες πρὸς τιμὴν τοῦ

Ἀπόλλωνος. Ἀπολλώνια εἶχον ἰδρυθῆ ἀπὸ τὸ 214 π. Χ. καὶ ἐτελοῦντο κατ' ἔτος τῇ 13 Ἰουλίου, καθ' ἣν ἡμέραν ἐγεννήθη καὶ ὁ Καῖσαρ τὸ 100 π. Χ. || *proscriberent, proscribo* προκηρύττω. Ἀφ' οὗ οἱ περὶ τὸν Ἀντώνιον ὥρισαν ἀγῶνας *Nonis Juliis*, ὁ Βροῦτος, ὡς *praetor* τοῦ ἔτους 44 ἐπιμένων εἰς τὴν παλαιὰν ὀνομασίαν τοῦ μηνὸς (*Quintilis*) παρήγγειλε νὰ προκηρυχθῇ ἡ *venatio* ἐκείνη *III Idis Quintiles*. Κάτι ἀνάλογον μὲ τοὺς ἰδικούς μας παλαιοημερολογίτας καὶ νεοημερολογίτας. || *Libo, L. Scribonius Libo*, ἔγινεν ὕπατος βραδύτερον τὸ 34 π. Χ., ἦτο πενθερὸς τοῦ Σέξτου Πομπηίου καὶ ἀδελφὸς τῆς Σκριβωνίας ἐκείνης, ἡ ὁποία ἔγινεν ἔπειτα σύζυγος τοῦ Ὀκταβιανοῦ. || *intervenit* ἐν τῷ μεταξὺ ἦλθε. || *Is* ἐνν. αὐτ. ἐξ αὐτοῦ δὲ τοῦ αὐτ. ἐξαορτᾶται ἡ ἀπαρεμφατικὴ πρότασις *Philonem... venisse... || suum* δηλ. *Libonis libertum*. *Libertus Pompei* ἢ *Libonis* εἶναι ὁ πρόφην δοῦλος τοῦ Πομπηίου ἢ τοῦ Λίβωνος..., τὸν ὁποῖον ὁ Πομπ. ἢ ὁ Λίβων ἐκήρυξεν ἐλεύθερον. || *a Sexto (Pompeio)* ἀπὸ μέρους τοῦ Σέξτου Πομπηίου, υἱοῦ τοῦ Μεγάλου Πομπηίου. Ὁ Σέξτος Πομπήιος τότε εὐρίσκετο εἰς τὴν Ἰσπανίαν. || *ad consules sive quo alio nomine sunt* πρὸς τοὺς ὑπάτους εἴτε ὅπως ἄλλως λέγονται. Ὑπατοὶ τότε ἦσαν ὁ Ἀντώνιος καὶ ὁ Δολαβέλλας, ὁ δεύτερος οὗτος ἀντὶ τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος, ἀλλὰ τούτους δὲν ἠθέλον ὅλοι νὰ τοὺς ἀναγνωρίσουν ὡς νομίμους ὑπάτους, ἀφ' οὗ δὲν εἶχον ἐκλεχθῇ ὑπὸ τοῦ λαοῦ εἰς τακτικὰς ἐλευθέρας ἐκλογάς, ἀλλὰ εἶχον γίνεи κατὰ διαταγὴν τοῦ Καίσαρος, ὁ ὁποῖος ζῶν εἶχε προορίσει τὸν Δολαβέλλαν διὰ τὴν ὑπατείαν τοῦ ἔτους 43. Τὸ *quo alio nomine* εἶναι ἀφαιρ. τῆς ιδιότητος, κατηγορούμενον. || *Eorum* δηλ. *litterarum*. || *exemplum* σχέδιον. || *legit* ἀνέγνωσεν, ὁ Λίβων || *si quid videretur* (ἐρωτῶν ἡμᾶς) ἂν θέλωμεν νὰ φέρωμεν καμμίαν μεταβολήν. || **παρὰ λέξιν** παρὰ τὴν ὀρθὴν χοῆσιν, ὅχι πολὺ ἀκριβῶς εἰρημένα. Δηλ. παρετήρησαν μόνον ὅτι τὸ λεκτικὸν ἔπρεπε κάπου νὰ τροποποιηθῇ ἐπὶ τὸ ἀκριβέστερον. || *ceteroqui* ἄλλως, ἀπὸ τῆς ἄλλης ἀπόψεως (ἢ ἐπιστολὴ ἦτο πολὺ καλὰ γραμμένη). || *non contumaciter* ὅχι περιφρονητικῶς, αὐθαδῶς. || *tantum* μόνον. || **απαθῆτ. ἀπαρ. τελ.** τοῦ *addo* προσθέτω. Ἡ προσθήκη θὰ ἐγίνετο εἰς τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σέξτου Πομπηίου, τῆς ὁποίας σχέδιον ἀνέγνωσεν ὁ Λίβων. || *placuit (nobis)* ἔδοξεν ἡμῖν, μᾶς ἐφάνη καλόν. || *quod erat...* διότι ἦτο μόνον πρὸς τοὺς ὑπάτους (*cons.=consulibus*). Ὁ Βροῦτος δηλ. καὶ ὁ Κικέρων ἔδωσαν γνώμην

ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σέξτου Πομπηίου νὰ μὴ ἀπευθύνεται μόνον πρὸς τοὺς ὑπάτους, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας, τοὺς προαίτωρας (praet.), τοὺς δημάρχους (tribb. pl.) καὶ πρὸς τὴν σύγκλητον. Ὁ λόγος δέ, διὰ τὸν ὁποῖον ἦσαν τῆς γνώμης αὐτῆς λέγεται κατωτέρω, ne illi... essent || proferrent...profero litteras φέρω καὶ ἀναγινώσκω ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν σύγκλητον. || ad ipsos πρὸς αὐτοὺς μόνους ἰδιωτικῶς. Δηλ. ὁ Βροῦτος καὶ ὁ Κικέρων ἐφοβήθησαν μήπως οἱ ὑπατοί, λαμβάνοντες τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Σέξτου Πομπηίου, θὰ ἐθεώρουν αὐτὴν ὅτι ἀπευθύνεται πρὸς αὐτοὺς μόνους καὶ ὅτι τότε δὲν εἶχον καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ τὴν ἀνακοινώσουν καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας καὶ τὴν σύγκλητον· διὰ τῆς προσθήκης, ὅμως ποῦ ἐπρότειναν αὐτοὶ ἐδίδετο ἐπισημότερος χαρακτὴρ εἰς τὴν ἐπιστολὴν καὶ ἐξησφαλίζετο καὶ ἡ πρὸς τοὺς ἄλλους ἄρχοντας καὶ πρὸς τὴν σύγκλητον ἀνακοίνωσις αὐτῆς.

2. Sextum (Pompeium)... nuntiant ἔνν. litterae Ὁ Σέξτος Πομπήιος ἐν τῇ ἐπιστολῇ του πρὸς τοὺς ὑπάτους ἔγραφεν ἀκόμη καὶ ὅτι αὐτὸς μὲ ἓνα μόνον λεγεῶνα ἦτο εἰς τὴν Νέαν Καρχηδόνα, μὲ τὸν ὁποῖον ἐκυρίευσεν τὴν ὀχυρὰν πόλιν Barea. || Karthagine ἔνν. nova. Ἐν τῇ Νέᾳ Καρχηδόνι τῆς Ἰσπανίας, πλησίον δὲ τῆς Νέας Καρχηδόνας καὶ εἰς τὰ Ν. Δ. αὐτῆς ἔκειτο ἡ πόλις Barea (σημ. Vera). || eique δηλ. Sex. Pompeio. || nuntiatum esse ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ nuntiant, καθὼς καὶ τὸ μετὰ τὸ undique ἐννοούμενον fuisse καὶ τὸ revertisse. || de Caesare δηλ. de morte Caesaris. || capto oppido (Barea) miram... τόση μεγάλῃ, ἔλεγεν ἡ ἐπιστολὴ τοῦ Σέξτου, ἦτο ἡ ἐκ τοῦ θανάτου τοῦ Καίσαρος χαρὰ τοῦ λαοῦ, ὥστε ἐλησμόνησάν μέσα εἰς τὴν χαρὰν τοὺς αὐτὴν τὴν θλίψιν ποῦ ἔπρεπε νὰ ἔχουν διὰ τὴν ἄλωσιν τῆς πόλεώς των. || sed illum δηλ. Sex Pompeium. || in ulteriore ἔνν. Hispania. Ἡ Ἰσπανία ἐχωρίζετο ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰβηρος (Ἐβρου) ποταμοῦ Ἰσπανίαν (Hispania ulterior) καὶ εἰς τὴν ἐντεῦθεν (Hispania citerior), εἰς αὐτὴν δὲ τὴν ἐντεῦθεν Ἰσπανίαν ἔκειτο ἡ νέα Καρχηδὼν καὶ ἡ Barea. Μὲ αὐτὴν τὴν δῆλωσίν του ὁ Σέξτος Πομπήιος θέλει νὰ ἀφαιρέσῃ πᾶσαν ὑποψίαν ἀπὸ τοὺς ὑπάτους, ὅτι αὐτὸς σκέπτεται νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν περίστασιν τῆς δολοφονίας τοῦ Καίσαρος, ἀφ' οὗ ἀπομακρύνεται περισσότερον ἀπὸ τὴν Ῥώμην. || nihil esse... ὅτι δὲν γίνεται τίποτε ἂν δὲν ἐπιτραπῇ εἰς αὐτὸν νὰ ἀποκατασταθῇ εἰς τὴν πατρικίαν του περιουσίαν καὶ τὴν οὐ-

κίαν· ἐδήλουν δηλ. σαφῶς ὅτι αὐτὸς ἂν δὲν ἀποκατασταθῇ εἰς τὰ πατρικὰ του ἀγαθὰ, δὲν θὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα. || nisi . . . liceret ἔνν. sibi. || ad larem suum ἔνν. reverti. Ὁ Καῖσαρ εἶχε δημεύσει τὴν οἰκίαν τοῦ Πομπηίου καὶ ἔπειτα τὴν εἶχε πωλήσει εἰς τὸν Ἀντώνιον, ὁ ὁποῖος εἶχε τὴν ἄλλην περιουσίαν τοῦ Πομπηίου καταλάβει. || summa (θηλ.) postulatorum τὸ κεφάλαιον τῶν αἰτημάτων. || dimittantur . . . dimitto exercitum ἀπολύω τὸν στρατόν. || ubique ὁπουδῆποτε. Ἐννοοῦσε ὁ Σέξτος Πομπήιος κυρίως τοὺς στρατοὺς τοῦ Λεπίδου, τοῦ Πλάγκου καὶ τοῦ Πολλίωνος, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὴν Γαλατίαν καὶ τὴν Ἰσπανίαν.

3. De Buthrotiis. . . περὶ τῆς ὑποθέσεως τῶν Βουθρωτίων, δηλ. τῶν κατοίκων τοῦ εἰς τὰ παράλια τῆς Ἡπείρου κειμένου Βουθρωτοῦ. Ὁ Καῖσαρ εἶχε περιλάβει εἰς τὰς χώρας, τὰς ὁποίας διεμοιράζεν εἰς τοὺς παλαιμάχους στρατιώτας του (veterani), καὶ τὸ Βουθρωτόν. Ἀλλὰ ὁ Ἀττικὸς, ἐπειδὴ εἶχε ἐκεῖ μεγάλα κτήματα, ἐφρόντισε νὰ ἐξαιρεθῇ αὐτὸ καὶ ὁ Καῖσαρ εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Ἀττικοῦ, ἀλλὰ δὲν ἐπρόλαβε καὶ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, διότι ἐδολοφονήθη ἐν τῷ μεταξύ. Ὁ Κικέρων εἶχεν ἀναλάβει νὰ ἐνεργήσῃ πλησίον τῶν νέων ὑπάτων, Ἀντωνίου καὶ Δολαβέλλα, ὁ ὁποῖος ἤτόποτε καὶ γαμβρός του, νὰ πραγματοποιηθῇ ἡ ὑπόσχεσις τοῦ Καίσαρος, ἀλλὰ, ὅπως γράφει, δὲν εἶχεν ἀκόμη τίποτε κατορθώσει. || Alii ἔνν. respondebant ἢ nuntiabant, ἐκ τούτου δ' ἐξαρτῶνται τὰ ἀπαρρέματα concisos (esse) καὶ aufugisse concido κατακόπτω. || agripetae (ager, peto) εἶναι ἐκεῖνοι ποῦ ἐξήτουν νὰ καταλάβουν ἀπὸ τοὺς διανεμηθέντας ἀγροὺς. || Plancum· εἶναι ὁ Γναῖος Μουνάτιος Πλάγκος ἀδελφὸς τοῦ Λευκίου Μουνατίου Πλάγκου Βούρσα (Bursa), ἐκλελεγμένος τότε, ὅτε ἐγράφη ἡ ἐπιστολὴ αὐτῇ, πραιτώρ (praetor designatus) διὰ νὰ στρατηγήσῃ τὸ 43 π. Χ. Οὗτος εἶχε σταλῇ ὑπὸ τῶν ὑπάτων διὰ νὰ κανονίσῃ τὴν ὑπόθεσιν τῶν Βουθρωτίων. || acceptis nummis illos reliquisses illis relictis aufugisse συμπύλνωσις τοῦ λόγου· αἱ ἀφαιρετικαὶ εἶναι ἀπόλυτοι, ἡ πρώτη προσδιοριστικὴ τῆς δευτέρας ἢ μᾶλλον τοῦ ἔνεκα τῆς συμπυκνώσεως συγχωνευθέντος ἀπαρεμφάτου reliquisse (illos). Ἐξήγησον : ἄλλοι ἀνήγγελλον ὅτι ὁ Πλάγκος λαβὼν τὰ χρήματα (ἐγκατέλιπεν ἐκείνους καὶ) ἐκείνους ἐγκαταλιπὼν ἔφυγε. || quid eius (rei) sit πλαγ. ἐρώτ. ἀπὸ τὸ scitutum = τί συμβαίνει μὲ αὐτὸ τὸ πρᾶγμα, ἂν ἀληθεύῃ ἢ ὅχι· ἡ γεν. eius (rei)

ἐξαορτᾶται ἀπὸ τὸ ὅ. sit. || ni statim . . . ἐνν. accipiam ἂν δὲν λάβω ἀμέσως. . . || aliquid litterarum καμμίαν ἐπιστολήν.

4. Iter illud Brundisium τὸ ταξειῖδι ἐκεῖνο εἰς Βρενθήσιον ὅπως ὄημα εὖ συντάσσεται μὲ αἰτιατικὴν (εὖ Brundisium=πηγαίνω, ταξειδεύω εἰς Βρενθήσιον), οὕτω καὶ τὸ ἐξ αὐτοῦ παραγόμενον ἀφρημένον iter iter Brundisium ἢ εἰς Βρενθήσιον ὁδός, πορεία, ταξειδί.

|| de quo (itinere) dubitabam τὸ ὁποῖον ταξειδίων ἐμελετοῦσα, εἶχα σκοπὸν νὰ το κάμω (ἐπιστ. ad Att. 16, 2, 4). Σημειωτέα ἡ χρῆσις τοῦ dubitare μὲ τὴν πρόθ. de καὶ ἀφαιρετικὴν ἢ μὲ ἀπαρέμφατον ἐν τῇ σημασίᾳ τοῦ μελετῶ καὶ θέλω, σκέπτομαι νὰ κάμω τι. || sublatum esse videtur φαίνεται ὅτι ἐματαιώθη. || legiones . . . dicuntur λέγουν ὅτι καταφθάνουν οἱ λεγεῶνες (τοὺς ὁποίους ὁ Ἀντώνιος ἐκάλεσεν ἐκ Μακεδονίας εἰς Ἰταλίαν, εἰς Βρενθήσιον). Ἡ εἶδησις ὅμως αὕτη δὲν ἦτο ἀκριβής, διότι, ὅπως ἐξ ἄλλης ἐπιστολῆς μαθαίνομεν (ad famil. 12, 23,2), ὁ Ἀντώνιος μόλις τῇ 10 Ὀκτωβρίου ἐπορεύθη εἰς προὔπαντησιν τῶν Μακεδονικῶν ἐκεῖνων λεγεόνων. || Haec navigatio αὐτὸς ὁ ἀπ' ἐδῶ, ἀπὸ τῶν Ποτιόλων δηλ. πλοῦς. || suspiciones periculi ὑποψίας, φόβους ὅτι κινδυνεύομεν ἀπὸ τοὺς πειρατὰς. || constitutebam, constituo κάμνω πρότασιν. || uti ὁμοπλοία τὸ ὄημα utor εἰς τὴν λατινικὴν συντάσσεται μὲ ἀφαιρετικὴν ἐδῶ ὁ Κικέρων μεταχειρισθεὶς τὴν ἑλληνικὴν λέξιν **ὁμόπλοια** ὡς προσδιορισμὸν τοῦ uti, ἔθεσεν αὐτὴν κατὰ δοτικὴν, ἢ ὁποία ἀναπληροῖ συνήθως τὴν ἀφαιρετικὴν τῆς λατινικῆς γλώσσης utor **ὁμοπλοία** πλέω, ταξειδεύω μαζί (ἐδῶ μαζί μὲ τὸν Βροῦτον). || offendi, παρ. τοῦ offendo εὐρίσκω.

|| (Gn.) Domitius (Ahenobarbus), υἱὸς τοῦ Λευκίου Δομιτίου Ἀηνοβάροβου καὶ ἀνεψιὸς ἐξ ἀδελφῆς τοῦ Μάρκου Πορκίου Κάτωνος, πατρὸς τοῦ Πομπηίου, φίλος τῶν δολοφόνων τοῦ Καίσαρος Κασσίου καὶ Βρούτου καὶ μεταξὺ τῶν συνωμοτῶν, ὅπως καὶ οἱ κατωτέρω ἀναφερόμενοι Sestius καὶ Bucilianus. || bona plane τὸ plane ἐπιτείνει τὴν σημασίαν τοῦ bona. || dicota δίκοτα, μὲ δύο σειρὰς κωπῶν πλοῖα ταχέα. || navigia luculenta πλοῖα πολὺ ὥραϊα. || praeterea ἐκτὸς δηλ. τῶν δικότων τοῦ Δομιτίου. || Nam Cassii. . . δὲν ἀναφέρω, λέγει, τὸν στόλον τοῦ Κασσίου διότι ναὶ μὲν εἶναι καλός, ἀλλὰ δὲν τὸν λογαριάζω (numero) γιὰ πάρα πέρα ἀπὸ τὸν Σικελικὸν πορθμὸν, διότι ἐκεῖνος πλέει διὰ τὴν Συρίαν, ὅχι τὴν Ἑλλάδα, ὅπου σκεπτόμεθα ἡμεῖς νὰ ὑπάγωμεν. || submolestum ὀλίγον δυσάρεστον ἢ πρόθ. sub,

ὅπως καὶ ἡ πρόθ. **ὑπὸ** εἰς τὴν ἑλληνικὴν, συντιθεμένη μὲ ἐπίθετα ἢ ῥήματα ἢ ἐπιρρήματα μειοιάζει τὴν ἔννοιαν αὐτῶν πρβλ. subgrandis=λίγο μεγάλος, μεγαλούτσικος, subimprudens==λιγάκι ἀναίδης, **ὑπόπικρος**=πικρούτσικος, **ὑπόμελας** μαυρειδερός, **ὑπόλευκος**=κάπως ἄσπρος κ. ἄ. || parum συνάπτεται μὲ τὸ properare. || primum... deinde... ἀναφέρονται οἱ λόγοι διὰ τοὺς ὁποίους δὲν βιάζεται ὁ Βροῦτος νὰ ἀποπλεύσῃ ἐκ τῆς Ἰταλίας. || confectorum ludorum nuntios τὴν ἀναγγελίαν τῶν ἀγώνων ἀφ' οὗ τελεσθοῦν. Τῶν ἀγώνων αὐτῶν (ludi Apollinares), οἱ ὁποῖοι θὰ ἐτελοῦντο μετὰ δύο ἡμέρας τῇ 13 Ἰουλίου, τὴν ἐπιμέλειαν εἶχεν ὁ Βροῦτος ὡς προαίτωρ τοῦ ἔτους ἐκείνου, 44 π. Χ., καὶ εἶχε πολὺ ἐνδιαφέρον, τώρα κατ' ἀνάγκην ἀπὸν ἐκ Ῥώμης, νὰ τελεσθοῦν ὅσον τὸ δυνατόν λαμπρότερον διὰ νὰ φανῇ εὐάρεστος εἰς τὸν λαὸν καὶ νὰ κερδίσῃ τὴν εὐνοιάν του, ποῦ τοῦ ἦτο τώρα τόσον πολῦτιμος. || consistens... σταματῶν εἰς πάρα πολλοὺς τόπους. Ὁ Βροῦτος ἤθελε νὰ μὴ ἀπομακρυνθῇ πολὺ ἀπὸ τὴν Ῥώμην, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ καμμίαν εὐκαιρίαν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς αὐτὴν καὶ νὰ καταλάβῃ τὴν ἀρχήν. || commodius συμφερότερον. || processerimus τετελ. μέλλ., procedo προχωρῶ. || exploratiora ἐνν. μαρία' ἐάν, λέγει, προχωροῦντες εἰς τὸν πλοῦν μας ἴδωμεν ὅτι ἡ θάλασσα εἶναι ἀσφαλὴς ἀπὸ τοὺς πειρατάς, τότε ἐγὼ θὰ ἀφήσω τὸν Βροῦτον νὰ ἔλθῃ ὅταν θέλῃ καὶ ἐγὼ θὰ πλεύσω τὸ ταχύτερον εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐπωφελοῦμενος τοὺς πνέοντας ἐτησίας (ἀνέμους).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Επιστημονικών Παιδαγωγικών

024000027877

Ἐν Ἀθήναις τῇ 28 Ἰουλίου 1930.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Πρὸς

τοὺς ἐκδότας κ. κ. Ἰωάνν. Δ. Κολλάρον καὶ Σίαν

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν δι' ἡμετέρας ταυταρίθμου καὶ ἀπὸ 23 Ἰουνίου 1930 πράξεως καταχωρηθείσης ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 86 τῆς 15 Ἰουλίου 1930 φύλλῳ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως (Τεῦχος Β'), ἐνεκρίθη, συμφώνως τῷ Νόμῳ 3438, τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν διδακτικὸν βιβλίον **Θεοφ. Κακριδῆ Μ. Τ. Κικέρωνος Ἐπιστολαὶ (κείμενον)** διὰ τὴν πέμπτην τάξιν τῶν ἑξαταξίων γυμνασίων διὰ **τέσσαρα** σχολικὰ ἔτη, ἥτοι ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1930 — 1931 ἕως τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1933 — 1934, ἐπὶ τὸν ὅρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτίπωσιν αὐτοῦ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθῶσιν αἱ ὑπὸ τῆς οὐκείας ἐπιτροπῆς ὑποδειχθεῖσαι τροποποιήσεις.

Ὁ Ὑπουργὸς

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Ἀριθρον Βον τοῦ ἀπὸ 14/21 Σεβρίου 1932 Π. Διατάγματος
«Περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως τῶν ἐγκεκριμένων
διδασκτικῶν βιβλίων».

Τὰ διδασκτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλοῦνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρα κατὰ 15 % τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν ὑπὸ τὸν ὅρον ὅπως ἐπὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ μέρους τοῦ ἐξωφύλλου ἢ τῆς τελευταίας σελίδος τούτου ἐκτυποῦται τὸ παρὸν ἀρθρον.